

AZ ÖRÖK-ÉLET-FORRÁSAI A-HÉT-SZENT-SÉGBEN

IRTA: **DR. KÜHAR**
FLÓRIS
O.S.B.

AZ ÖRÖK ÉLET FORRÁSAI A HÉT SZENTSÉGBEN

IRTA:
DR. KUHÁR FLÓRIS O. S. B.

Nihil obstat.

Dr. Polycarpus Radó
censor.

890/1932.

Imprimatur.

In S. Monte Pannoniae, 12. Oct. 1932.

Chrysostomus Kelemen
coadiutor archiabbotis.

Nihil obstat.

Dr. Julius Czapik
cens. dioec.

Nr. 3042.

Imprimatur.

Strigonii, die 18. Octobris 1932.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

Előszó.

A hét szentséggel az Egyház születésüinktől halálunkig megszenteli, erősíti, gyógyítja életünket. Általuk közli velünk Krisztus kegyelmeit. Belénk plántálja az örök élet csiréit. A szentségek szertartásaival szemléletesen oktat hitünk mélységes titkaira, könyörgéseivel az Isten oltalmát és segítségét esdi ránk és védelmez a gonosz lélek ellen.

Ez a könyv a hét szentségből fakadó krisztusi forrásokhoz akarja az olvasót vezetni. Rámutat eme források eredetére, összefüggésére: a Megváltó Szívében. A hit szemével nézi a szentségi jeleket, hogy rajtuk keresztül a szentségi kegyelemre pillantson. A hívő lélek épülését, gazdagodását akarja szolgálni. Meg akarja ismertetni az Úr Szívének gazdagságával az olvasót, hogy kívánczozék a szentségekben ömlő isteni életáram után.

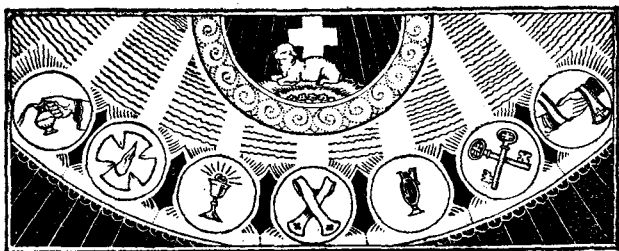
A krisztusi hit, dogma alapja a krisztusi életnek. Ez a könyv a szentségekről való katolikus tanításnak kifejtésével akarja az életet szolgálni. Lelkiolvasmánynak, elmélkedésnek készült, nem tankönyvnek vagy szakmunkának. Az ész hittudománya mellett a szív theológiáját is szeretné megszólaltatni.

Hogy elkészülhetett, abban nagy része van annak az iskolai munkának, melynek folyamán a szerző a pannonhalmi főiskolán hét éven át a szentségek liturgiáját, majd Rómában az Anselmianumban két éven át a szentségek dogmatikáját adta elő. A katedra tanítása nem maradhat az iskola falai közt. Az igazság: út is, meg élet is kell hogy legyen.

Segítse ez a könyv azokat, akik az élet vándorútján a krisztusi forrásokra kíváncsiak.

Pannonhalma, 1932. Sz. Ágoston ünnepén.

Dr. Kúhár Flóris O. S. B.

A hét szentség.

1. A „nagy titok”.

Szent Pál apostol, aki Krisztus testének, az Egyháznak lett szolgája, hogy teljesen érvényt szerezzen Isten ígéjének: nagy titkot, misztériumot hirdet: titkot, „mely századok és nemzedékek óta el volt rejtve, most azonban kinyilatkoztattatott a szentjeinek, kikkel az Isten meg akarta ismertetni, hogy ez a titok a dicsőségnek gazdagságát adja a pogányoknak és nem más, mint az, hogy *Krisztus bennetek van*, ami a dicsőségnek reménye.” (Kol. 1, 25—7). Ezt a titkot az Atyaisten titkának nevezi. (Kol. 2, 2.) Nem a világ bölcsességét hirdeti, sem ezen világ veszendő fejedelmeit, hanem Istennek titokzatos, elrejtett bölcsességét, melyet Isten öröktől fogva elrendelt a mi dicsőségünkre, melyet senki sem ismert ezen világ fejedelmei közül. (I. Kor. 2, 7 sk.) Az Isten nagy titka az ő világmegváltó terve, mely a teremtés után bűnbeesett emberiséget fel akarja támasztani a bűnből, kiengesztelni, megváltani. *Ezt a titkot nyilvánította ki Krisztusban.* Ezért „kiragadott minket a sötétség hatalmából és áthelyezett szeretett Fia országába. Benne van megváltásunk a vére által és a bűnök bocsánata.” (Kol. 1, 13—4.)

Az Úr Jézus maga a kinyilatkoztatott misztérium, az Atyaisten mélységes tervének feltárulása. „Ő a láthatatlan Istennek képmása, elsőszülött minden teremtmény előtt, mert benne teremtett minden az égben és a földön, a láthatók és a láthatatlanok, a trónusok és az uralmak, a fejedelemségek és a hatalmasságok egyaránt: minden ő általa és ő érte teremtett. Ő előbb van mindennél és minden ő általa áll fenn.” (Kol. 1, 15—7.)

Az Atyaisten világmegváltó tervében benne van az, hogy mindent megújítson Krisztusban, *hogy minden embert átalakítson Krisztus hasonlatosságára*. Így kapcsolódik bele minden ember Jézus Krisztus által az Isten világmegváltó akaratába. „Krisztus a testnek, az egyháznak a feje, ő a kezdet, elsőszülött a halottak közül, hogy az övé legyen az elsőség mindenben, mert úgy tetszett az Atyának, hogy őbenne lakozzék minden teljesség: és hogy ő általa megengeszteljen magával mindent, hogy békességet szerezzen *keresztjének vérével* mindennek, ami akár a földön, akár a mennyben vagyon”. (Kol. 1, 18—20.)

2. A hit misztériuma.

A pap szentmiséjében az átváltoztatás szavaival ezt mondja Krisztus nevében: „Ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé; *a hit misztériuma*, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.” Valóban a Szentírás szerint hitünk, vallásunk misztériuma Krisztus véreben teljeseedik ki. Erdemes összeállítani az újszövetségből mindazt, amit a kinyilatkoztatás Krisztus vérével összekapcsol, amit neki tulajdonít, hogy titokbanézó szemünk a hit látására fényesedjék.

Az Úr vére az *új és örök szövetség vére*. Ő maga mondja annak az Oltáriszentség alapítása-

kor. A zsidókhoz írt levélben az apostol feleleveníti az ószövetség szerzésének emlékét: „Mózes, miután felolvasta a törvénynek minden parancsát az egész népnek, vevén a borjak és bakok vérért, vízzel és vörös gyapjuval és izsóppal meghinté magát a könyvet és az egész népet, mondván: Ez a vére a szövetségnek, melyet az Isten számotokra rendelt.” (Zsid. 9, 18 sk.) Az új és örök szövetségnek az ószövetség csak jelképe, árnya volt; a kép messze áll a valóságtól, oly mesze, mint az ószövetséget szerző vér: Krisztus véréből. Krisztus, az újszövetség közvetítője önmagát áldozta fel, saját vérével ment be egyszersmindenkorra a szentélybe örök váltságot szerezve.

Az ő vére megszenteli a világot, megtisztítja a lelkiismeretet a holt cselekedetektől (Zsid. 9, 13—4.), megtisztít minket minden bűntől (I. Ján. 1, 7). A megváltottak ruhájukat a Bárány vérében mossák meg (Jel. 7, 14), hisz ez a megváltás vére, a szeplőtelen és sértetlen Bárányé (I Pét. 1, 19.). Ezzel a vérrel szerezte meg magának Krisztus az Egyházat (Apcsel. 20, 28.).

Krisztus megváltó vére pedig *Krisztus keresztjének vére*, mellyel békességet szerzett mindennek (Kol. 1, 20.).

Amikor az ősegyház a kehely átváltoztató szavaiba betoldotta ezt a két szót: a *hit misztériuma*, akkor arra a nagy titokra, arra a csodálatos működésre akarta a híveket figyelmeztetni, mellyel Krisztus vére a világot a kereszten megváltotta és mint az újszövetség vére a híveket mindörökre megszenteli, megtisztítja bűneiktől és az örök élet zálogát adja nekik az Egyházban.

3. Krisztus vére és a szentségek.

Krisztus Urunk keresztségének vérével mutatta be az engesztelő áldozatot a mennyei Atyának. Ezzel az áldozattal békítette ki az Atyát Ádám leszármazottaival, ez lett a váltságdíj, mely nemcsak a multnak adósságát rendezte, hanem mindörökre megváltást szerzett, vele túlradó, bőséges kegyelmet azoknak, akik a Bárány vére által megtisztulnak — a szent keresztségben. Sz. János evangéliumában elmondja (19, 31 sk.), hogy miután Krisztus a kereszten kiadta lelkét, Pilátus katonákat küldött a Kálváriára, akik a latrok szárcsontjait összetörték. „Mikor pedig Jézushoz értek, látván, hogy ő már meghalt, nem törék meg szárait, hanem egyik katona lándzsával megnyitá oldalát, melyből legottan vér és víz jöve ki.”

Szent Ágoston ezen titokzatos, mély jelentésű cselekményt úgy magyarázza, hogy ekkor: „megnyit az élet kapuja, melyből az Egyház szentségei eredtek. Nélkülük senki sem jut el arra az életre, mely valóban igaz élet.”¹

Az ősegyház írói és a szentatyák, amikor a keresztről elmélkednek, szívesen időznek Szent Ágostonnal együtt ennél a titokzatos mozzanatnál. Ők elsősorban azt a patakot szemlélik, mely Krisztus megnyitott oldalából árad — és meglátják benne: az egyház szentségeit. Sokan közülük Krisztus kiöntött vérében az Oltáriszentséget, a kiomló vízben pedig a keresztséget pillantják meg.

Ez a kettő ugyanis Aquinoi Szent Tamás szerint is a két legfőbb szentség.

Amíg az ősegyház ennél a jelenetnél a Krisztus oldalából fakadó megváltó folyamra tekint, mely az Egyház által végigárad az emberiségen és a

¹ Vitae ostium panditur, unde sacramenta Ecclesiae manaverunt, sine quibus ad vitam, quae vera vita est, non intratur. (Tract. 120. In Joann.)

szentségek csatornáinak hálózatával századokon és nemzedékeken keresztül éleszti, táplálja a világban az újszövetség életét, addig a középkor és újkor szentjei: Szent Anzelm, Szent Bernát, Nagy Szent Gertrud, Alacoque Szent Margit, Eudes Szent János Krisztus lándzsával megnyílt oldalánál igyekszenek a hit titkát kereső szemével a misztérium ősforrásáig eljutni, Annak Szívéhez, aki az Atyának képmása.

Mind a két út természetes: a forrástól folyam mentén lefelé — és a folyamtól vissza a forrásig.

Mi a következőkben azzal a boldog tudattal járunk a Krisztus oldalából fakadt üdvözítő folyam partjain, hogy eredetét már Szent Ágostonnal együtt megláttuk a szentséges Szívben, és azért valahányszor hitünk előtt a szentségeknek titkai-ból és kegyelmüknek végtelen gazdagságából új vonások tárulnak fel, az Úr Szívének titkos gazdagságára ismerünk rá, arra a nagy misztériumra, melyet az Atya Krisztusban kinyilatkoztatott.

4. Szent jelek.

A trienti zsinat megbízásából kiadott Római Katekizmus szerint „azt tanítjuk, hogy a szentség érzékeinkkel felfogható jel, mely Isten rendeléséből azzal az erővel van felruházva, hogy a szentséget és megigazulást jelentse és létrehozza.” Az újszövetség szentségei Krisztustól rendelt érzékelhető jelek, melyek által megadja nekünk, vagy gyarapítja bennünk a megszentelő kegyelmet és különböző segítő kegyelmet ad nekünk.

Maga az Istentől alkotott *természet* is telve van *jelekkel*. Jelnek nevezünk általában olyan valóságot, szót, eseményt vagy tárgyat, melyből egy másik dolgot ismerünk meg.

Ha valahol lábnyomot látunk, tudjuk, hogy ott valaki járt. Az ujjlenyomathból a rendőrség

megállapítja, ki volt, aki a pénztárt feltörte, az ártatlanul gyanúsítottat mentesíti a vád alól, a bűnösre rábizonyítja a vádat. Az orvos, ha nem használ Röntgen-fényt, külső jelekből következtet a szervezetben beállt kóros változásokra. Az okozatból, mint jelből ráismerünk az okra, az írásból a grafologia kikutatja az író tulajdonságait, a műből megismerjük az alkotót. Az egész természet is jellé válik, melyből a teremtető Istent, az ő tulajdonságait ismerjük föl.

Ahogy vannak természetes jelek, melyek önmaguk által mutatnak rá más dologra, épúgy vannak *intézményes* jelek, melyeket az ember alkot azért, hogy más dolgot kifejezzon velük. Egész életünk, lelkivilágunk a jeleknek rendszerébe van beleágyazva, úgy hogy már nem is gondolunk arra, mennyi jellel élünk. A nyelv szavai, mondatai pl. fogalmaknak, ítéleteknek a jelei. Az írás különböző fajtái — szintén jelekből tevődnek össze. Viselkedésünk, udvariassági formáink telve vannak jelekkel. Minden életpálya kialakít valamilyen jelbeszédet. Mit csinálna a vasúton a gépvezető — jelek nélkül, melyek mutatják, jó-e az út, bemehet-e az állomásra.

A jelek közül egyeseket *szimbólumoknak* nevezünk. A mai nyelvhasználat szimbólumnak szokta mondani rendszerint azokat a jeleket, melyek érzéki formában valamilyen mélyebb, eszmei tartalmat akarnak kifejezni. Amikor pl. halálfejjel fejezzük ki az életvesztést, a zászló színeivel a hazát, horgonnyal a reményt, szívvel a szeretetet: ezeket a jeleket szimbólumoknak nevezzük.

A jel, főleg a szimbolikus jel arra való, hogy rejtett, titkos valóságot, eszmét fejezzünk ki vele, olyat, melyhez érzékeink közvetlenül nem férnek hozzá. Ha egy üvegben méreg van, vörös kereszttel jelöljük. Jaj annak, aki nem vigyáz a jelre. Vannak tiltó és megengedő jelek; jelek, melyektől

az ember élete vagy halála függhet. Ha a biatorbágyi katasztrófánál a szemafor, a jelzőt másképp állítják és a gyorsvonal más vágányon folytatja útját: a szörnyű robbanás, mely sokak életét kioltotta, nem következett volna be.

A hitnek tartalmában mély, titokzatos eszmék, valóságok vannak, melyekhez se a szem, se a fül, se más érzékünk közvetlenül nem férhet hozzá. Ezért használ szent vallásunk is jeleket, mert a jel közvetlenül az érzékre hat és az érzékszerv útján az elmét, az ésszt, a szívet is könnyebben ráirányítja a titokra. Amikor az Egyház templomait, istentiszteletét, a jelek, szimbólumok, jelképes cselekmények nagy sorozatával díszíti, gazdagítja, akkor voltaképen a jó Istent utánozza. Mert az Uristen, mint láttuk, a teremtéssel a világot megtöltötte jelekkel, ezáltal tette lehetővé, hogy az ember az érzéki világból, fölemelkedjék a szellemig és a Teremtőig.

De az Uristen, mint a természetfölötti rend alkotója is állított a világba jeleket, *szent jeleket*, melyekről a Szentírás minden könyve beszél. Az ószövetség a maga egészében csak jel, előkép, mely úgy mutat az újszövetségre, mint árnyék a valóságra. Az újszövetségben pedig már mikor az angyal a pásztorokat akarja az Úr Jézushoz vezetni, jelet mond nekik: „És ez nektek a *jel*: találni fogtok egy kisdedet, pólyákba takarva és jászolba fektetve.” (Luk. 2, 12.)

Ha nem a Szentírás jelezné a betlehemi kisdedet *jelnek*, alig mernők ezt a szót rája alkalmazni. Mert ez a kisded egyszerre valóság is, jel is. Amikor Simeon a templomban karjára vette őt, azt mondá Máriának: „Ime tétetett ez sokak romlására és feltámadására Izraelben és *jelül*, melynek ellene mondanak.” (Luk. 2, 34.)

A mi hitünk legtitkosabb jele maga az *Úr Jézus*, ezért mondhatja őt az apostol az Atyaisten

misztériumának, titkos jelének, képmásának. A misztérium görög szó is leggyakrabban titkos, jelképes valóságot, vagy cselekményt jelentett a hellén világban.

De hogyan lehet az Úr Jézus, az élő Isten fia, aki igaz Isten és igaz ember — egyszerre valóság is, jel is?

A karácsonyi prefáció magyarázza ezt meg nekünk.

„Mert az Igé megtestesülésének misztériuma által lelkünk szemére az Atya dicsőségének új fényessége áradt. Hogy míg érzéki módon ismerjük meg az Istent, általa az érzékfölötti világ szeretetére ragadtassunk.”

Ime Krisztus: a *jel*. Az érzéki, emberi, látható természet benne: jel, melyből megismerjük az emberi természettel egy személyben egyesült Igét, a második isteni személyt.

Az Úr Jézus maga is használt szent jeleket. Tanításának jórészét parabolákba, hasonlatos, jelképekkel telt beszédbe foglalta. A Jordán vízében keresztlő Jánossal ő is megkereszteltette magát, hogy egyrészt jelenlétével megszentelje a vizet, másrészt bár nem volt benne vétek, mit a víz lemosson, mégis mutassa, hogy valódi emberi természetet vett magára. A siketnémának gyógyítására nyálával sarat csinált. A terméketlen fügefát szavával elszáradásra ítélte, hogy vele Izraelnek és a bűnös léleknek sorsát szemléltesse. Vele szemben is használnak jeleket. A bűnbánó Mária kiöntötte rá drága olaját. Ezt a jelet maga az Úr úgy magyarázta, hogy: temetésemre cselekedte.

Az Úr magára alkalmazza a legtitkosabb jeleket, mikor önmagát az élő kenyérnek nevezi vagy apostolainak ezt mondja: én vagyok a szőlőtő, ti vagytok a szőlővesszők.

Amikor halálával a világot megváltotta, a *keresztfát* tette az üdvösség jelévé; ezért Szent Pál

szerint: „Nekünk dicsekednünk kell a mi Urunk Jézus Krisztus keresztségében, melyben a mi megváltásunk, életünk és föltámadásunk van; mely által megváltott és megszabadított minket.”

Hogy a mi Urunk az ő megváltását, melyet a keresztfán szerzett, ránk alkalmazza, hogy megváltó vérének áramát ránk kiontsa, kegyelmeit velünk közölje: ezért alapította a *szentségeket*, mint az ő megváltásának kegyelmeit *velünk közlő szent jeleket*.

Ezért beszélt Nikodemusnak a vízből és Szentlélekből való újjászületésről, ezért adott hatalmat az apostoloknak, hogy kezük rátételével a Szentlelket közöljék. Ő maga vette a kenyeret és bort és saját testévé és vérévé változtatta őket. Tanítványaira rálehelt és megadta nekik a bűnök bocsánatának hatalmát.

A szentségek tehát szentjelek; titkos, mélységes valóságnak, *a megváltás kegyelmeinek jelei*, melyek Krisztusnak a keresztfán kiontott vérével áradnak a világra.

Tévednénk azonban, ha a szentségben *csak* jeleket, *pusztán* jeleket látnánk.

5. E jelben győzni fogsz.

Mikor Nagy Konstantin a régiek elbeszélése szerint a pogánysággal való leszámolás döntő küzdelme előtt állt, a milvius-hídi csata előtt: az égen keresztet látott ezzel a körirattal: E jelben győzni fogsz.

Krisztusnak a kereszt volt a győzelmi jele, nekünk is az. Hogy azonban győzni tudjunk mi is ellenségeink, a gonosz lélek, a bűn, a halál, a károhozat fölött; és hogy megerősödjünk Krisztus katonáivá, hogy élhessünk Krisztus hadseregében, az Egyházban tiszta, szent, szeplőtlen élettel: a keresztfán szerzett erőt, megváltást, mint kegyelmet, mint

az új élet, fejlődés csíráját közli velünk az Úr az Ő szentségeivel. Ezért mondja: Aki hisz és megkeresztelkedik, üdvözl. (Mt. 28, 19.) Ezért adja saját lelkét eledelül, vérét italul, hogy aki az ő testét eszi, annak örök élete legyen, az őbenne maradjon, általa éljen. (Ján. 6, 55—8.)

A szentségek nem pusztá jelek, melyek titkos eszmékre mutatnak, nem pusztán szemléltető jelek mint pl. a templom képei, ábrázolásai, a liturgia szent jelei, mint pl. a barka, husvét gyertya, tömjén, melyek szent dolgok emlékeztető jelei, hanem: *hatékony jelek, amelyek létrehozzák a felvevőben azt, amit jelentenek.*

Minden szentség; *győzelmi jel*, mely megtöri bennünk az ördög hatalmát, a bűn uralmát. *Védelmi jel*, mert keresztségünktől kezdve a szentségek védenek a gonosz lélek támadásai, a kísértések ellen; hathatósan védenek a bűn ellen, mert segítő kegyelmeket adnak. *A szentségek nemcsak jelek*, mint a zászló, hanem *fegyverek*, melyek az élet küzdelmeiben oltalmaznak.

A természetben vannak életjelek és haláljelek. Ha tudni akarom, él-e valaki, megtapintom érverését, figyelem lélekzetét. Ha hullafoltot látok rajta, nincs már reményem arra, hogy él. A szentségek a lélek életének jelei, táplálói is. Életjelek, mert az Egyház a szentségekből, a keresztségből, a gyónásból, áldozásból ismeri föl, van-e valakiben természetfölötti élet. De a szentségek nemcsak jelzik a természetfölötti életet, hanem azt megadják, ha a lélek a bűn halálába esett volna, vagy gyarapítják, ha a megszentelő kegyelem ott van már a lélekben.

A szentségeket az Úr *orvosságként is* alapította. Az irgalmas szamaritánus olajat és bort öntött a félholtra vert ember sebeire. Az Úr Jézus, a mi lelkünk orvosa, miután életre keltett a bűn halálából a keresztségben, a bérálás és a szentke-

net olajával erősít és gyógyít minket, a szűzeket termő borral, saját szentséges vérével ad erőt erőtlenségünkben és az élet kenyerével táplál. A bűnbánat szentségében bekötözi sebeinket, jótanácsokat is ad, hogyan gyógyítsuk magunkat, milyen orvosságokhoz nyuljunk.

6. A krisztusi élet vezetőkei.

A fejlődő természettudomány sok titkát fedte már fel a világnak, de amikor néhányat felfedett és felhasznált, a természet szemünkben még titkosabbá vált. Gyermekkorunkban csodálkozva álltunk meg az országút telefonpóznái mellett és naiv hittel hallgattuk a vezetőkek bűgását. Azt hittük, közbe egy-egy szó csak kicsendül a bűgásból. Csalódtunk; a pózna nem árulta el, mit beszélnek vagy írnak a drótokon át. Pedig ott fenn a vezetékben szavak, emberek beszéde vagy éneke, édes muzsikaszó vonult messze távolságra. Csak felvevő készüléket kellett volna odaszerelni a drótra és titkok pattantak volna fel, szívek nyíltak volna meg, elmék gondolatai messziről érintettek volna bennünket.

Ma már többet tudunk a természet titkaiból és — a világ titkai mégis inkább gyarapodtak, mint fogytak. Most amikor ezeket a sorokat írom a Magyar Alföld egy kis tanyáján, messze várostól, városi kultúrától, eszembe jut, mily könnyen hallgathatnám Budapestet, Rómát vagy Londont — csak egy kis kristály kellene hozzá meg az antenna. Vannak tanyai házak, melyeken ott látom a nagyvilág idehatolásának *jelét* és eszközét: a rádióantennát. Magam pedig kicsi szobámban arról elmélkedem, mily titkok vannak ebben a szobában. Hisz az a rádió, vagy detektor nem alkotja a hullámokat, csak felfogja. Ezek tehát itt járnak körülöttem és bennem. Áthatolnak raj-

tam, anélkül, hogy érezném őket. Mily kevés az alapjában véve, amit érzékeim utján a világból most felfogok — egy kis szobában benn: néhány egyszerű butor — az egész világom. Az ablak el van sötétítve, hogy a fénnel együtt a meleg is ide ne érjen. Legyek zümmögnek körülöttem. Ennyi érzékeim világa. Tudásomban azonban ez a világ hirtelen el kezd mélyülni. Előveszem a rádió-mellékletet és megnézem, hol mit adnak ez órában. Azután: rádióm nem lévén: képzeletemre bízom magam. Nem is oly nagy művészet: belehallgatni a félhomályba és a néma csendbe, melyet csak a légyzümmögés tör meg. Sorjában beállítom — *képzeletemet* — a megfelelő állomásra, elég sok hely van, ahol ismerős énekeket, zenét közvetítenek, no meg a bemondók hangját is ismerem már. Fantáziám ma elég jól működik. Lám, ha meg tudnám toldani — egy kis kövel és egy hosszú dróttal: az egész világot *hallanám* szobámban.

De ha nem is hallom: mégis *itt vannak* a rádió-hullámok, kisebb-nagyobb hosszúságúak, itt visznek emberi hangot, beszédet, vele értelmet vagy bolondságot, éneket, zenét, vele bünt vagy erényt, örömet vagy bosszúságot a világ minden sarkáról.

És ahogy a fületem kiegészíthetném a rádió-hallgatóval, ép úgy tökéletesíthetném szememet mikroszkóppal vagy pl. Röntgen-géppel. Mily más lenne a csepp víz, ha mikroszkóppal néznék bele és író kezem mily csontvázzá válna a Röntgen-fényben. Az egész természetén titkos áramok, hullámok, fények járnak által. Ezek a hullámok is bekapcsolódnak életembe, áthatnak idegeimen és véreimen. Ha felfogom őket, tudatomba is belépnek, gondolataimat, világszemléletemet, tudásomat, érzésvilágomat befolyásolják. És a sugarak, azok a rejtett, ultraviola vagy ultravörös sugarak

hatnak egészségemre, életemre; ha bemegyek egy laboratóriumba, mindjárt meggyőződhetem róla. De ha kimegyek a napra, akkor is érzem: ez az érlelő, edző, erőt adó és óvó hatalom: a napsugár, melyben minden benne van, fény és meleg, szín és mozgás, élet és eléggő pusztulás.

Érzem, tudom, a tanyai szoba titkos tartalma nem merül ki az anyagi világhoz tartozó rejtett sugarakban és hullámokban. Hogy is merülne ki bennük, mikor itt vagyok magam is, aki érzékeimmel, képzeletemmel, elmémmel úgy-ahogy fel fogom őket. Lelkem itt is: nagyobb világot hordoz: benne van *multam* emlékezetemben, bármely pillanatban kiléphetek emlékezetemen át ebből a jelenből — vissza az időben és messze — a térben. Szerzett tudásom saját multamat megtoldja a történelemmel — és ezt a szobát kiszélesíti világrészekké és világegyetemmé. Valamelyest a jövő is megnyílik már: egyik része a tudományban, másik része akaratomban, terveimben.

Amikor a jövőre gondolok, idetolúl a szó: Isten kezében vagyok. Tudásomhoz most társul hitem. Igen. Az Isten itt van, velem és bennem van; még itt az alföldi tanyán se vagyok: „háta mögött”. Pár lépés ide a kis zárda-kápolna. Az Isten nagyon-nagyon közel van, közelebb, mint a napsugár, közelebb, mint a rádióhullámok. Hisz benne élünk, mozgunk és vagyunk.

A mi életünk Istenben: valahogy hasonlít ahhoz, ahogy a világ titkos hullámaiban, sugaraiban élünk. Ha bekapcsoljuk a rádió által magunkat a hullámokba, *másként* élünk bennük, mintha nem vagyunk „bekapcsolva”. Az Istenbe is be kell kapcsolódnunk. Az ő titokzatos, természetfölötti életét mibennünk röviden kegyelemnek nevezzük.

Mi a kegyelem? Ha titok, misztérium az anyagi világ a maga érzékelhető valójával, rejtett atomai-val, elektronjaival, sugaraival és hullámaival; még

nagyobb titok a lélek, a szellem világa: érzetivel, képzeletével, érzéseivel, indulataival. A titkok titka, az áthajózhatatlan tenger, a végejárhatatlan út, a felkutathatatlan mélység: pedig az Isten, az ő benső élete. A megszentelő kegyelem pedig ennek az isteni benső életnek ránkhatolása. Az Isten tengerében való úszásunk, az ő útjain való járásunk, mélységébe való elmerülésünk. Általa az isteni természet részesei leszünk. (2. Pét. 1, 4.)

Ha le akarom írni, ha meg akarom határozni az isteni, kegyelmi életet, ugyanazon eszközökhöz kell nyúlnom, melyekkel az anyagi világnak szobámban hullámzó titkait igyekeztem szemléltetni. A kegyelem szóban ott rezegnek a végtelen Istenből felém áradó élethullámok, melyek a hit által lelkem fülét az Isten szava, a kinyilatkoztatás számára nyitják meg; szememet megvilágosítják Krisztus világosságával, és adnak új látást, egyelőre csak olyat, melyben ott a hit homálya; mégis a Credo, a hívő tudás segítségével úgy kitágítják világszemléletemet, mint a mikroszkóp a szemet és oly átható fényt adnak, mint a Röntgen-fény. Ezek a kegyelemhullámok: életet adnak, természetfölötti életet. Mint ahogy a napfény fakasztja az életet, ad növést és érést, ugyanúgy ad a kegyelem mindent: a halálból életre kelt, Krisztus titkos életébe kapcsol, megadja, hogy vele nőjünk, fejlődjünk, erősödjünk és megérjünk. Megérleli életünk gyümölcsét, az örök boldogságot, elkészíti érde-meink koronáját. Minden élet magból bontakozik. A kegyelem élete is. A természetfölötti élet magva, csírája: a megszentelő kegyelem. A fejlődést, védelmet, táplálékot adó fény és meleg: a segítő kegyelem. Ez a kettő együtt nevel minket a krisztusi élet nagykorúságára.

Az anyagi világ titkos sugarainak és hullámainak vannak felfogó készülékei és vezetőkei; a hullám és a sugár mégis más, mint a vezető és

rádiógép. A lelki életnek is vannak felfogói és vezetői: az érzékszervek, az idegek és az agy. A kegyelmi élet sugarainak és hullámainak is vannak vezetői és felfogói, azaz az ember számára összegyűjtő és közlő eszközei. Ezek elsősorban: az *Egyház szentségei*.

Ez isteni élet árama a világba messziről jön; az Isten legmélyebb mélységeiből, az ő megváltó akaratából. Leadó állomása ez isteni áramkörnek: Krisztus keresztje a Kálvárián. Közlő eszköze minden szentség-kiszolgáltatás. Krisztus Urunk jól gondoskodott arról, hogy az ő kegyelmi hullámai hozzánk érjenek.

A görögök ma is misztériumnak nevezik azt, amit a latinok sacramentumnak, mi szentségnek mondunk. Valóban misztérium minden szentség: az isteni titkos élet jele, hordozója, bennünk létrehozója.

7. A hét szentség kegyelme.

Az Üdvözítő hét szentséget alapított. Hét egymástól különböző szent jelet. Minden szentség kiszolgáltatása az anyagi rendhez tartozó dolgok (vízzel való leöntés, olajjal való megkenés stb.) és szavak által történik. Az anyag és a szó együtt alkotja magát a teljes szentségi jelet, mely a kegyelmet közli. Azt mondja Szent Ágoston: „Hozzájárul a szó az elemhez és szentség lesz belőle, mintegy látható szó. Honnan van a víznek ereje, hogy a testet éri és a lelket tisztítja, ha nem a szó erejéből?” (In Joann. 80, 3.)

A jelek természete az, hogy jelentsenek; a *szentségi jel pedig nemcsak jelenti a kegyelmet, hanem azt jelentésével létrehozza*. „A szentségek létrehozzák azt a kegyelmet, melyet jelentenek” (Sacramentum efficit, quod figurat) ez a hittudo-

mánynak egyik alapvető tétele a szentségekre vonatkozólag.

Ez a tétel igen nagyfontosságú — lelkiéletünkre vonatkozólag.

Miért? Elsősorban azért, mert módot ad arra, hogy a szentségi jeleket abból a szempontból tegyük elmélkedésünk tárgyává, mily kegyelme-
ket jelentenek, tehát létesítenek bennünk. Az Isten végtelen bölcsessége, az Úr Jézus Szívének gazdagsága a szentségi jeleket használja fel arra, hogy kegyelmeit nemcsak közölje, hanem meg is ismertesse.

A napfény áthatol a gotikus szentélyek festett üveglablakain. Ezek az ablakok apró színes üvegekből vannak összeállítva majdnem mozaik-szerűen. Az a fény, mely a templomon kívül egyszínűnek látszik, benn a szentélyben szétbomlik sokszínűvé. A kőpadlóra dús szőnyeget terít ragyogó színeivel; az oltár fehér terítőjét is megfesti lágy, egymásba olvadó színárnyékokkal; rátelepszik a képekre és a szobrokra, a hideg köveknek is életet ad. Ettől a sokszínű fénytől lesz oly misztikus a gotikus szentély.

A színes üveg csak a neki megfelelő fényt bocsájtja át. Ha tudni akarod, mily gazdag skálája van a napfénynek, tekintsd a prizmán felbontott, vagy a színes üvegen átszűrődő fényt.

Ha az Úr szentséges Szívének hozzád ereszkedő jóságát akarod megismerni, tekintsd azt felbontva: a hét szentségben. Ebből: megismered azt, hogy építi, gyógyítja az Úr kegyelme lelked épületét születésedtől halálodig; de nemcsak saját lelkedet, hanem az egész emberiséget is.

És az is oly csodálatos, hogy alkalmazkodik a kegyelem természetfölötti rendje: a természet rendjéhez.

Az Isten a természet rendjében a következő-

képen gondoskodik az egyénről és a társadalomról.

Az *egyénnek* a természet rendje szerint először is 1.) *életet ad*. Az *élet keletkezését* titokba burkolja, a csirázó életet védi, oltalmazza. Amint a világra jön az újszülött, a természet a szülők által gondoskodik arról, hogy 2.) *megerősödjék*, fejlődjön. A csecsemő teste, lelke párhuzamosan fejlődik. A fejlődésnek eszköze 3.) *a táplálkozás*.

Az emberi életnek ez a rendes alakulása. De vannak *rendkívüli esetek*, melyekben betegségek gátolják a rendes fejlődést. Ezek ellen szükség van 4.) *különböző edzésekre, gyakorlatokra*, ételben, italban való megszorításokra és 5.) *orvosságra*. Mindezek arra szolgálnak, hogy a szervezet erejét a haláltól, a bomlástól megóvják.

Az ember nemcsak egyéni életet él, hanem a természet maga beilleszti őt a *társadalmi közösségbe*. Eletének kezdetén ott áll 6.) *a család*, melyből születik és amely fölneveli, hogy 7.) *a társadalomnak*, államnak hasznos polgára legyen.

A *kegyelmi élet rendjében* a Gondviselés eszközei ehhez hasonló úton járnak.

Az Anyaszentegyház a 1.) *keresztség vizével* új életet ad, új krisztusi életet az embernek. Hogy a természetfölötti életben megerősödjék, a krisztusi nagykorúságot elérje, a 2.) *bérmálásban* kézrátétellel és balzsamos olajjal (krizma) megkeni, megerősíti. Fejlődő életét égi kenyérrel, Krisztus testével táplálja 3.) *az Oltáriszentségben*.

A kegyelmi élet palántájának épségét legjobban a bűn fenyegeti. A halálos bűn megöli a kegyelmet, a bocsánatos bűn megsebzí az. A 4.) *bűnbocsánat*, penitencia szentsége orvosságot is ad a lélek betegségei ellen, a bűn halálát is legyőzi, megedd a lelket a lelkiismeretvizsgálattal, bánattal, gyónással és elégtétellel. A szentségi kegyelem nem hagyja el az embert a végső küz-

delemben, a halálharcban sem. A 5.) *szentkenet* olaja és az Egyház imádsága akkor is „megszabadítja a beteget és az Úr megkönnyebbíti őt és ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki.” (Jak. 5, 15.)

A természetfölötti élet megfelelő *társadalmat* kíván, az Isten országát, az Egyházat, melynek tagjai azok, „akik hisznek Jézus nevében, kik nem a vérből, sem a test ösztönéből, sem a férfi indulatából, hanem Istentől születtek.” (Ján. 1, 13.) Ennek a természetfölötti társadalomnak előjárókra, kormányzókra van szüksége, akik az 6.) *egyházi rendben* nyerik lelki hatalmukat. Az Egyház a maga tagjait a 7.) *keresztény házasságból* nyeri, melyet az Úr szentségi méltóságra emelt.

Ez volna röviden a természetes és a természetfölötti élet sémába szorított párhuzama. Ha valakinek életrajzát lexikonban olvassuk, rendszerint rövid sémát találunk, melyből az tűnik ki, hol, mikor született, mi volt a foglalkozása, hivatala, mit alkotott és mikor halt meg. Mily gazdag azonban ehhez a vázlatához képest: maga az élet! Mily változatos lehet az embernek egyetlen napja vagy akár órája! Ha a természetes életet sem lehet sémával, vázlattal kifejezni, mily kevés fér akkor bele a kegyelmi élet végtelen gazdagságából ebbe a rövid vázlatba, mely a hét szentség kegyelmét foglalja össze! Nem is akarjuk az Úr Szívének gazdagságát kimeríteni, hanem csak rámutatni arra, hogy a szentségekben az Úr szívverésének ereje kering, hogy nekünk „életünk legyen és bőségebben legyen.”

8. A szentségekben Krisztus működik.

A mi Urunk a szentségek kiszolgáltatását az Egyházra bízta. Az Egyház a szentségeket az ő papjai által nyújtja a híveknek, de Krisztus aka-

ratából érvényesnek tekinti a világiak által érvényes anyaggal és alakkal, helyes szándékkal kiszolgáltatót keresztséget. A házasság szentségét pedig az Egyház színe előtt a házasságot kötő felek szolgáltatják ki egymásnak.

A kiszolgáltató személyek feladata a szentségeknél az, hogy az Egyház szándékával egyesülten létrehozzák: az anyagból és szavakból álló *szentségi jelet*. Ezen cselekmény létrehozása (opus operatum) által a szentség, ha a felvevő lelkében akadályba nem ütközik, közli a szentségi kegyelmet. Ez a természetfölötti folyamat valamiképp hasonlatos ahhoz, ahogy pl. a rádió bekapcsolása és beállítása közli a hanghullámokat. A bekapcsolást és beállítást magam végezhetem, bár nem én *adom* a hangot. A szentségkiszolgáltató sem maga adja a kegyelmet, hanem Krisztus adja azt. A hasonlatot kibővíthetjük azzal is, hogy a rádió hangját se hallja meg mindenki. Vannak, akik bedugják fülüket és vannak süketek. A hanghullám mégis ott van, csak hiába, — süket fülek számára. A szentségi kegyelem is jelen van, midőn a keresztséget kiszolgáltatták; mégis vannak felvevők, akik nem részesülnek benne, mert a kegyelem elé akadályt gördítenek: pl. halálos bűnnel szívükben akarnak bér mátkozni, áldozni, egyházi rendet vagy házasságot fölvenni. Vagy, hogyha a szentség célja a halálos bűn eltörlése (mint a keresztségé, ha felnőtteknek szolgáltatják ki és a bűnbocsánat szentségéé), akkor is csak az nyerheti el az általa adott megszentelő kegyelmet, akiben a kellő előkészület megvan, aki türelmes lélekkel elfordult a halálos büntől, megbánta azt és erősen megfogadja, hogy többé nem vétkezik. Akiben nincs meg a kellő előkészület — az vakon akar látni és süketen hallani.

A szentségek működése, hatása hitünk nagy titka. Hasonlatokat látunk a természet világában,

de teljesen megérteni ezt a titkot nem tudjuk. Szent Pál apostol a kolosszáiaknak hirdeti azt a nagy titkot, mely nem más, mint hogy Krisztus mibennünk van. Ennek a titoknak mintegy sugárzó szétáradása az a hittétel, hogy minden szentségben Krisztus működik és hogy az Oltáriszentségben valósággal, állaga szerint jelen van. Ez által kapcsolódik a szentség (görögül *mysterium*) a „nagy misztériumba.” Szent Ágoston nagyon világosan beszél arról, hogy a pap, legyen bár szent, vagy akár bűnös, nem maga adja a szentségi kegyelmet, megigazulást: mert ha Péter (az apostol) kereszttel is, Krisztus kereszttel a Szentlélekben; ha Pál kereszttel is, ő (Krisztus) kereszttel; és ha Judás kereszttelne is, még akkor is Krisztus kereszttel. (In Joann. 6.) Ugyanezt mondhatjuk a többi szentségekről is.

Ez a titok készítessen minket arra, hogy hitünk hódoló tiszteletével boruljunk le a szentségek misztériuma előtt. A papnak éreznie kell azt, hogy nagyobb tiszttség szentséget kiszolgáltatni, mint prófétának lenni. Mert a próféta az Úr szavát hangoztatta csak, de a pap nemcsak az Úr szavát hangoztatja a szentségi szavakkal, hanem az ő titkos, istenemberi erejét hordozza, kegyelmét közli. Az Úr szava a szentségek kiszolgáltatásában ugyanaz a hatalom, mely parancsolt a tengernek és az lecsendesedett; mely rászólt az ördögre és az eltávozott, mely akarta, hogy a poklos megtisztuljon — és az megtisztult. A szentségi jel hordozza most is azt az erőt, mely a naimi ifjút feltámasztotta és Lázárt életre keltette a rothadásból. A szentségben az a hatalom dolgozik, mely a zsidókból azt a kérdést fakasztotta: kicsoda az, aki megbocsáthatja a bűnöket, hacsak nem az Isten? Az Üdvözítő akkor sem tagadta — és mi sem tagadhatjuk, hogy a pap szavai által ép úgy az Isten bocsátja meg a bűnöket, mint

ahogy Krisztus szavában az emberrel egyesült Ige vette le a bűnösről a bűn igáját.

Az isteni erőnek ez a jelenléte: szent félelmet fakasszon a papokban és a hívőkben egyaránt. Amikor Sz. Péter a csodás halfogást látta, azt mondotta: menj ki tőlem Uram, mert én bűnös ember vagyok. Az isteni jelenlét átérzéséből eredtek ezek a szavak. Az Istennel, az ő közelségével nem ember-voltunk, hanem *bűnös* embervoltunk ellenkezik. A szentségek kiszolgáltatásakor is, fölvételekor is: a bűnbánat legyen az első érzésünk, szavunk és tettünk. Az Egyház is erre nevel bennünket, amikor a szentmise-mondást és hallgatást bűnbánattal kezdi a lépcsőimádságban. A szentáldozás előtt is ezért mondja a Confi-teort.

Aki szentséget akar fölvenni, az járuljon hozzá úgy, mint a vérfolyásos asszony Jézushoz: Ha-csak ruhája szegélyét érintem is, meggyógyulok. Úgy is tett — és meggyógyult. Az Úr a szentírás szavai szerint érezte, hogy erő ment ki belőle. A szentségeken át is az Úr Jézus ereje árad. Legyen hitünk és bizalmunk, akkor mi is meggyógyulunk. A szentségekben Krisztus érint minket, nemcsak mi érintjük az ő ruhája szegélyét.

9. „Veletek vagyok mindvégig.”

Az újszövetségi szentírás kezdete, az első evangélium az Úr Jézus ezen szavaival végződik: „Ime én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” (Mt. 27, 20.) Az újszövetségi szentírás utolsó könyve, a „Jelenések” mintegy feleletként az első evangélium ígéretére — így zárul: „Azt mondja, aki tanubizonyyságot tesz mindezekről: Valóban csakhamar eljövök. Amen. Jőjj el, Uram Jézus! A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme mindnyájatokkal! Amen.” (Jel. 22, 20—21.)

Az újszövetség alfája és omegája, kezdete és vége a „nagy miszterium”: „Krisztus bennetek van”. (Kol. 1, 25—7.)

Mielőtt áttérnénk az egyes szentségekről való elmélkedésre, hívő lélekkel akarunk elmerülni ebbe a titokba és ki akarjuk mutatni, hogyan valósul meg a szentségekben ez az ígélet: ime én veletek vagyok mindennap. Mert ha ezt valamilyest megértjük, nagyobb bizalommal hívhatjuk az Urat: Jöjj el Uram, Jézus! Amen.

Sz. *Ambrus* a szentségekről (de mysteriis) írt művében így inti híveit: „Higgyed tehát, hogy (a szentségekben) az Istenség van jelen. Hiszed ugyan ott való működését — és nem akarnád hinni jelenlétét? Vajjon honnét eredne működése, ha nem volna jelenléte?”

A szent egyháztanító szavaival a szentségi jelenlét általános módját akarja megvilágosítani. A szentségi jelenlétnek van általános, mind a hét szentségben megvalósuló módja. Jeruzsálemi sz. Cirill (Catech. myst. 3, 3.) ugyanezt a következőképp fejezi ki: „Miként az Oltáriszentség kenyere az átváltoztatás után már nem egyszerűen kenyér, hanem Krisztus teste, hasonlóképen a bérmlás krizmája a Szentlélek segítségül hívása után már nem pusztán közönséges olaj, hanem Krisztusnak és a Szentléleknek lakóhelye, melyet *az isteni jelenlét tesz hatékonnyá.*”

A szentségekben tehát Krisztus, az Istenfia az ő működése által van jelen. Ez a működés megvan minden szentségben, tehát megvan a működő jelenléte is.

Hitünk szemét tehát ki kell tágitanunk, ha a szentségekről elmélkedünk. Hinnünk kell, hogy a mi Üdvözítőnk minden szentségben beváltja ígéletét: ime én veletek vagyok mindennap: *az ő titokzatos szentségi működése által.* De óvakodnunk kell attól, hogy a fogalmakat össze ne za-

varjuk és ezáltal abba a tévedésbe ne essünk, mintha minden szentségben egyformán *csak működése által* volna Üdvözítő Istenünk jelen. Mert az ő szentséges Szívének jósága az Oltáriszentségben, mely minden szentségnek középpontja, még csodálatosabban váltja be ígérétét: hisz az Oltáriszentségben nemcsak működése által, nemcsak istenségének mindent betöltő végtelensége által, hanem *emberi természetének állagával* is jelen van a mi édes Üdvözítőnk.

Ebben a kérdésben is fontos, mint a hit egyéb dogmaiban is: hogy pontosan különböztessünk és elhamarkodottan ne tagadjunk. Hisszük az isteni természet egységét és valljuk a személyek háromságát; hisszük, hogy Krisztusban egy az isteni személy és valljuk, hogy benne két, isteni és emberi természet van. Hisszük, hogy mind *a hét szentségben a Szentháromság van jelen végtelensége, Krisztus, az Istenember — az ő ereje által*, mellyel a szentségi kegyelmet számunkra kínhalálával megszerezte és velünk közli — és hisszük, hogy *az Oltáriszentségben Krisztus az ő emberi természetével, testével, vérével, állag szerint jelen van.*

A szentségek iránt való hívő hódolatot akarjuk emelni magunkban a nélkül, az Oltáriszentség egészen különálló méltóságát csorbítanók. Az összegyűlt atyáinak hitét akarjuk fölleveníteni, hogy a szentségeket sohse nézzük üres szertartásnak, pusztá tárgynak, cselekménynek, hanem az isteni jelenlét tudatának lenyűgöző és fölemelő áhítatába emelkedjünk.

Az erő szerint való jelenlét és az állag szerint való jelenlét mibenlétét és különbségét különböző módokon világíthatjuk meg magunk előtt.

A kert pompázó virágainak szirmát a nap fény-sugarai festik, a levélnek zöldjét ugyancsak a napfény csalja ki. Sötét oduban nem zöldelnek a

növények. A növény fejlődését, erőgyűjtését, a búzakaiász érlelését a Nap melege adja. Pedig milyen messze van valóságos állaga szerint a Nap-tól a mi Földünk kérgének virága! Ha a Nap állaga szerint volna közelebb a Földhöz, bizony lángba borulna minden, nemhogy fejlődne! És az a virág-szirom mégis hálával fordul a Nap felé, neki nyílik hajnalban és búcsúztában összecukódik. A Nap a maga áldott világosságával és melegével, tehát *erejével* dédelgeti a természetet, egészen közel van hozzá, simogatja, csókolgatja — és *állaga* szerint mégis messze van.

Mivel a hasonlatok sántítanak, lássuk meg ebben a mi elmélkedésünk számára a hasonlóságot is, a különbséget is. A különbséget vegyük először szemügyre. A háromszemélyű egy Isten, az igazság Napja bár áthatolhatatlan fényben lakozik, még sincsen távol a földtől; betölti jelenlétével az egész világot és a világ neki mégsem tartó edénye. Az Isten végtelen, tehát mindenütt jelen van. Ezzel a végtelenségével jelen van ott, ahol a szentséget kiszolgáltatják és ott is, ahol nem szolgáltatják ki. Jelen van a megigazult emberben és jelen van a bűnösben. Ez a különbség a Nap jelenléte és az Isten végtelenségének jelenléte közt.

A háromszemélyű egy Isten második személye, mint Isten elválaszthatatlan az Atyától és a Szentlélektől. Tehát Jézus Krisztus, mint isteni személy, ugyancsak mindenütt jelen van — végtelenségével. Az Isten a *világban* jelen van mindenütt — világot fenntartó, átható erejével, *működésével* is. Ez a működés részben a természet rendjébe tartozik, részben a természetfölötti, kegyelmi rendhez. A háromszemélyű egy Isten kifelé való működése az egy isteni természetnek elválaszthatatlan birtoka; tehát a természet rendjében is, a természetfölötti rendben is a három személy együtt műkö-

dik és működése által együtt is van jelen — a világban és a kegyelemmel fölruházott lélekben. A szentségek az isteni természetfölötti működés legkiválóbb eszközei. Bennük a kegyelmet adó, éltető Szentháromság van működése által is jelen, mint ahogy a Nap van jelen fényével és melegével a föld virágaiban.

Ez a működésből eredő isteni jelenvalóság többet jelent, mint a pusztán végtelen állaga szerint való jelenlét. A Nap fénye télen is világosságot ad, de nem hajtja az élet körforgását megfagyással. A növényzet dermedten alszik, fagyoskodik a téli napfényben. Az Isten, akiben él, mozog és van — a bűnös ember is, az Isten akinek a jelenléte még a pokolban sem szűnik meg: másként van jelen ott, ahol szentségei által életet fakaszt, kegyelmet oszt, irgalmat áraszt. Mily más a haragosok találkozása, mint ha szerető szívek vannak közel egymáshoz! *A szentségekben az isteni szeretet találkozik velünk.*

A modern technika találmányaival az emberiség közti távolságok szűnnek meg. A telefon, távíró, rádió — az érintkezést teszi lehetővé óriási távolságokban. A leadóállomásról világsszerte röppen az a hang, melyben esetleg jóbarátom hangjára ismerek. A grammonlemez megőrzi ezt a hangot — akár századokra is. Ime tehát — valaki, aki Budapesten van valója szerint, működésével, hangjával — ott lehet akár Newyorkban, akár Sidneyben. Amit az emberi tudás és ügyesség meg tudott valósítani, azt a mi Urunk istenemberi hatalma és bölcsesége — az idők teljében már régen tökéletesen megvalósította.

Krisztus, aki megdicsőült *emberi természetével* az égbe szállott, tehát messze távozott tőlünk, az ő szívének önfeláldozásával, szeretetével, áldásával, kegyelmével itt van köztünk. A megváltás kegyelmének megszerzésében az ő emberi termé-

szete működött közre, mint az Istenség eszköze. Krisztus az ember, szenvedett és halt meg értünk. Krisztus emberi természete, mely állaga szerint az égben van, a szentségekben mindvégig közli velünk azokat a kegyelmeket, melyekkel az örök életet akarja számunkra biztosítani. És ezt teszi minden egyes szentségben, nemcsak az Oltáriszentségben. Krisztus emberi természete tehát, bár állaga szerint az égben van, működésével áthatja a szentségeket.

A technikai haladás útja az, hogy az emberek érintkezését minél sokoldalubbá tegye, hogy a távolságokat minden irányban áthidalja. Ma már nemcsak hangot, hanem képet is közölnek hullámokkal és elvben már is lehetséges az, hogy aki kábelen beszél az óceánon át, maga előtt *képét* lássa annak, akivel beszél. Az is megvalósulhat, hogy társának a világ másik oldalán világosságot gyűjtsen, gépét megindítsa.

Az emberi műveltség haladása, az emberi ész és akarat nagyszerű alkotásai, ember és ember közt, egymásra utalt elmék és szívek közt teremtik meg azt a kapcsolatot, melyet a szeretet kíván. Bármennyire haladjon is azonban a technika, egyet sohse fog elérni: hogy t. i. az ember valósága, *állaga* szerint ott legyen idővesztés, az út megjárása nélkül, ahova ép kívánczik. Járhatunk ugyan a szelek szárnyán repülőgéppel; de a gondolat, a szellem szárnyain csak vágyaink járnak ezután is.

Egyedül Krisztus, aki elsőszülött minden teremtmény előtt, van ott emberi természetének állaga szerint is, ahova szíve szerint kívánczik, mert gyönyörűsége az emberek fiai közt lenni, mert mindvégig velünk akar maradni. Az ő végtelen szeretete megalkotta a legtökéletesebb kapcsolatot, mely az ég és föld távolságát nemcsak erő, működés szerint, de állag szerint is áthidalja: az

Oltáriszentségben való jelenlétét az ő emberi természetének a kenyér és bor színei alatt.

Valóban Krisztusé az elsőség mindenben, „mert úgy tetszett az Atyának, hogy őbenne lakozzék minden teljesség.” (Kol. 1, 18.)

Hogy mi könnyebben megtaláljuk őt, ha úgy hívjuk: Jőjj el Uram Jézus. Amen.

A keresztség.

1. A búzaszem története.

Szent János evangéliumában az Úr Jézus csodálatosan mély értelmű hasonlatot mond a búzaszemről. „Eljött az óra, hogy megdicsőíttessék az emberfia. Bizony, bizony mondom nektek: hacsak a földbe esett gabonaszem el nem hal, egymaga marad; ha pedig elhal, sok termést hoz. Aki szereti életét, elveszti azt, és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt.” (Ján. 12, 24—5.) Ha a természettudós néz végig ősszel a szántóföldeken, sok mindent meglát, ami a búzaszem sorsára vonatkozik. Megfigyeli, elemzi a talajt, és megmondja, megvannak-e az új termésnek a létfeltételei. Megvizsgálja a vetőmagot. Nem lehet ocsut vetni, jó, nemesített vagy gonddal kiválogatott szemeket kell a földbe vetni. A csírázás, sarjadás folyamatát is megvizsgálták már. Itt azonban a tudomány még mindig titok előtt áll: honnan a vetőmag életképessége; miért nincs meg pl. egy laboratóriumban egész pontosan a vegyelemzés szerint összeállított szemnek az a képessége, hogy termést hozzon? A tudomány is titkot lát az élet kezdetében.

Az Úr Jézus szeme látja is a titkot és fel is

fedi azt. A búzaszem titka nem egyedülálló, nemcsak erre a növényfajára vonatkozik. Voltaképen a búzaszem sorsa: nagy, rejtett szimbolum, a természet Alkotójának mélységes gondolatát, a teremést és megváltást összekapcsoló titkos jel. A búzaszem sorsában Krisztus Urunk halálának és föltámadásának jelképe rejlik, de nemcsak az övé, hanem mindenkié, aki vele együtt meghal, hogy az örök életre föltámadjon.

Ha a földbeesett búzaszem el nem hal, egymaga marad, ha pedig elhal, sok termést hoz. A mi Urunk ezzel akarja megmutatni, miért kellett neki meghalnia. Az ő élete nem akart „egymaga” maradni, hanem bőséges termést akart hozni. Ő akart lenni a „kezdet, elsőszülött a halottak közt”. Zsengéje, primiciás áldozata akart lenni az emberiségnek. Ezért adta oda életét a keresztfán, ezért vettetett el a földbe, hogy halottaiból föltámadva — bőséges termést hozzon, új életre keltvén híveit, kik halottak voltak az eredeti bűn és cselekedeti bűneik miatt.

A búzaszem történetében, mint szimbolumban nemcsak az Úr Jézussal, hanem az ő híveinek, az ő titokzatos teste tagjainak sorsa: halála, új élete és örök dicsősége rejlik.

Az Üdvözítő nemcsak önmagára vonatkoztatja a búzaszem példázatát. Hisz általános következtetést von le: „Aki szereti életét, elveszti azt, és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt.”

Aki a krisztusi, örök életre el akar jutni, azon valamiképp meg kell valósulnia a búzaszem sorsának: meg kell halnia, másképp egymaga marad, nem hoz termést az örök életre. A búzaszem sorsa azt mondja: Élet a halálból támad; új, természetfölötti, örök Élet Krisztus halálából.

Oh, ha Krisztus elméjével tudnók ezt a titkot megérteni, ha az új, termő életet mi is Krisztus halálából tudnók venni!

Már vettük is: Krisztus halálának és föltámasztásának szentségi másában, utánzatában: *a szentkeresztségben*.

Hogy a titok eme nyitjára az Úr minket rávezessen, saját halálát maga nevezte a maga keresztségének. „Tüzet jöttem bocsátani a földre; és mit akarok mást, minthogy felgyulladjon? *Keresztséggel kell megkeresztelkednem*, és mily nehezen várom, míg be nem teljesedik.” (Lk. 12, 49—50.) Az a keresztség, melyet az Úr oly nehezen vár — az ő kinszenvedése és halála. Ezzel szerezte meg számunkra, hogy a keresztségben a régi bűnös ember bennünk meghalhasson — és új életre támadjon a krisztusi ember bennünk.

2. A szentkeresztségben „meghaltunk Krisztussal”.

Sz. Pál apostol a Rómaiakhoz írt levél 5. fejezetében párhuzamot von Ádám, a régi ember — és Krisztus, az új ember közt. A párhuzam hamar ellentétté válik. Ádám által jött a világra a bűn, általa a halál és a kárhozat. Ádám bűne átszármazott mindenkire, mint eredeti bűn. Krisztus által a kegyelem ajándéka, a megigazulás bősége áradt a világra. „Amikor elhatalmasodott a bűn, még bőségesebb lett a kegyelem, hogy amint a bűn uralkodott halálthozóan, úgy uralkodjék a kegyelem is a megigazulás által az örök életre a mi Urunk Jézus Krisztus által”. (Róm. 5, 12—21.)

Ezután úgy folytatja: „Mit mondjunk tehát? Megmaradjunk-e a bűnben, hogy a kegyelem még bőségesebb legyen? Semmiesetre sem”. (Róm. 6, 1.) Az apostol azzal számít, hogy olvasói a megelőző mondatból téves következtetésre fognak jutni. Századokkal később — majdnem hasonló téves következtetést vont le ama részből Luther, amikor olyasfélét mondott: Vétkezz erősen és

higgy még erősebben. Az apostol azonban a kegyelem túláradását nem azért hangoztatta, hogy a bűn zsilipjeit újra megnyissa. Ezért hathatós érvet szerez olvasóinak.

„Mert akik meghaltunk a bűnnek, mikép éljünk továbbra is benne? *Vagy nem tudjátok, hogy mind akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusban, az ő halálába keresztelkedtünk meg?*“ (Róm. 6, 2—3.)

Az apostol csodálkoznék, ha olvasói ezt nem tudnák. Vagy nem tudjátok? Hogy csodálkoznék most, hogy mily kevesen gondolnak arra, hogy a „keresztségben Krisztus halálába keresztelkedtek meg.“

Hiszik ugyan, hogy a keresztség vize *lemossa* az eredeti bűnt és a cselekedeti bűnöket, de *arra kifejezetten* nem gondolnak, amit az apostol tanít és a következőkben a mi okulásunkra még bővebben kifejt.

„Eltemettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, ép úgy mi is éljünk új életet. Ha ugyanis egybenőttünk vele halálának hasonlatosságában, úgy majd a feltámasztásában is. Tudjuk azt, hogy a mi *régi emberünk* azért feszítettett meg vele együtt, hogy a bűn teste lerontassék s ne szolgáljunk tovább a bűnnek. Mert aki meghalt, az felszabadult a bűn alól. Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal együtt élni is fogunk.“ (Róm. 6, 4—8.)

Az apostol tanítása megmutatja, hogyan váló-súl meg a keresztyén hívőn — *a buzaszem sorsa!* Az ő tanítása nyomán fel kell éleszteni nekünk is — és el kell mélyítenünk hívő tudásunkat az első és legfontosabb szentségről. Ezzel együtt a szentségi kegyelmet is élesztgessük magunkban

— hívő rá gondolással, a szentségi fogadalom megújításával, igaz bűnbánattal.

A keresztség az első szentség és mint szentség: jel, mely titkos valóságot jelent és egyuttal mibennünk azt létrehozza. A jelet magát jól ismerjük: keresztvizzel való leöntés, vagy meghintés, vagy benne való elmerülés és a keresztelek szavainak (Én téged megkeresztellek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében.) elmondása. A keresztvizzel való leöntés, (mely teljesen egyenlő hatású a vízbe való elmerüléssel, ami a régi egyházban szokásosabb volt) jelenti a lélek lemosását, megtisztítását az eredeti bűntől és minden más, a keresztség előtt elkövetett bűntől. De nemcsak ezt jelenti az apostol tanítása, az Egyház hite szerint. A *keresztvízbe való elmerülés Krisztus halálának a képe, hasonlósága*. (Egybenöttünk vele halálának hasonlatosságában.) A keresztség jelképében valahogy Krisztus halála rejtőzik. A megkeresztelt titkos módon részesül Krisztus halálának hasonlatosságában, „egybenő” vele, „megfeszítették Krisztussal együtt,” „lerontatott benne a bűnnek teste.” Nehéz, súlyos, titkos szavak — de a kinyilatkoztatás szavai, melyek okulásunkra szolgálnak.

A régi egyházban a vízbe való elmerülés érzékelhetőbben jelezte azt, hogy a keresztség jele: Krisztus halálára *emlékeztető* és a hívőnek Krisztussal való együtthalását *kifejező* jel. Ezért magyarázza Nagy Szent Leo a háromszoros alámerülést (most leöntést) arra a három napra, mely alatt Krisztus teste a sírban nyugodott. Mások ezt a szertartást a Szentháromság három személyére magyarázzák. Hogy a keresztvíz szentségi hatását, Krisztus halálával való misztikus összefüggését kimutassák, az ősegyház írói (Firmicus Maternus, Szent Jeromos, Chrysostomus) gyakran mondják azt, hogy a keresztvíz

vérpiros, biborszínű Krisztus vérétől, hogy a hívő Krisztus vérében fürdik meg a keresztség által. Mindezzel ugyanazt akarják kifejezni, mint szent Pál és a Jelenések könyve, midőn a Bárány vérében megfürdöttekről beszél. Krisztus vére hat az összes szentségekre — ezek közt a legelső a keresztség. Arles-i Szent Caesarius összehasonlítja a keresztvizet a Vörös tenger vizével. A keresztvíz Krisztus vérétől vörös; a bűnösök ebben merülnek el, hogy vétkeiket lemossák. A keresztségre alkalmazzák az ősegyház kedvelt Krisztus-szimbólumát, a halat. Azt mondja Milevei Optatus, hogy Krisztus, a nagy Hal, leszáll a keresztvízbe, azt hatékonyra teszi; Tertullianus szerint pedig a hívők, mint halacsok születnek újjá a keresztvízben és a nagy Ichthys-szel (Hal-Krisztus) egyesülnek.

Mennyi megható elmélyedést fejez ki mindez abba a nagy misztériumba, melynek újjászületésünket köszönjük! Az apostol tanítása szerint tehát mi a keresztségben együtt meghaltunk Krisztussal, a régi ember keresztrefeszített bennünk és lerontatott a bűnnek teste; el is temetkeztünk az ő halálának hasonlatosságában.

Ez a keresztség misztériumának — első fele.

3. Jel és jelentés.

Hogy hitünknek ezt a mélységes titkát az Egyház még jobban kifejezésre juttassa, a szentség lényeges anyagát (vízzel való leöntést) és szavait megelőző és követő szertartásokban, jelképekben még világosabban fejti ki a keresztség jelentését és hatását. Ezek a szertartások, bár nélkülük a keresztség kiszolgáltatása érvényesen történik, mégsem fölöslegesek, mert egyrészt, mint szentelmények és imádságok az Egyház könyörgésének erejével hatnak, másrészt prizmat alkotnak, me-

lyen a kinyilatkoztatás kegyelmének összetett, de fehérszínű fénye megtörik és sokszínűvé válik.

A bűn által az ember az ördög szolgálatába, rabságába került. A „bűnnek teste” a gonosz lélek otthona. Amikor tehát a keresztségben a régi ember meghal, amikor azt akarja, hogy lerontassék a „bűnnek teste”, akkor elsősorban az ördögnek kell ellenmondanunk. A keresztelés előtt ezért áll a *hármass ellenmondás*. Az első bűnbeesés óta az ördög uralkodik a világon és hatalma alatt áll mindenki, aki még az eredeti bűnben sinylődik. A bűn gyökere az, hogy az ember engedetlenséggel elszakad az Istentől és hozzá pártol az ördöghöz. Az új élet első lépése tehát az lesz, hogy megtagadjuk a gonosz lelket, ellene mondjunk a Sátánnak, az ő pompájának és cselekedeteinek.

A régi egyházban ezt a szertartást még kifejezőbben végezték. Akkor többnyire felnőtteket kereszteltek, akik nemcsak az eredeti bűn által, hanem hitetlenségük, pogányságuk és cselekedeti bűneik által is szolgái voltak az ördögnek. A keresztség előtt nyugat felé fordultak, onnét száll fel a sötétség, az jelképezte az ördög birodalmát. Háromszor ellene mondtak az ördögnek. Majd keletre fordultak, a Sol oriens, a Felkelő nap, Krisztus országa felé, akitől jő a világosság, a kegyelem. A keresztséget gyakran nevezték a „megvilágosodás” szentségének (photismos). Habár a szertartás ma egyszerűbb, de azért — ma ép úgy szükséges az, hogy a keresztségből az ördög gyűlöletét és utálatát merítsük, mint a régi egyházban. Gyakran kell átéreznünk az ördögtől való azon iszonyodást, mely ezen szertartásban kifejezésre jut. Az Egyház is int minket erre, amikor sokszoros *ördögűzéssel*, exorcismussal bővíti a keresztség szertartásait. Az Egyház mindenképen meg akarja törni bennünk az ördög hatal-

mát. Nekünk is változatos fegyverzettel kell küzdenünk egész életünkön át a „gonosz” ellen. A keresztelő pap ráfúj a csecsemőre (jelképesen, mintegy kifújja belőle a rossz szellemet) és azt mondja: Távozzál belőle tisztátalan lélek és helyedet add át a Vigasztaló Szentléleknek. Folytatja az ördögűzést az Egyház akkor, midőn megáldja a sőt. Majd újra ráparancsol a Szentháromság nevében a gonosz lélekre, hogy távozzék a megkeresztelendőből. Átkozottnak, kárhozottnak nevezi, hogy minket is arra szoktasson, ne finomkodjunk, kellemeskedjünk az ördöggel soha, hanem üzzük el magunktól Krisztus jelével, a keresztvetéssel még csirájukban kísértő gondolatait is.

Emeljük fel a gonosz lélekkel szemben Krisztus győzelmi jelét, a *keresztet*, mellyel megjelölt minket az Egyház homlokunkon és szívünkön átadván az égi parancsok hitét, hogy olyanok legyünk erkölcsünkben, mint a Szentlélek templomához illik. A kereszt jelében van a győzelmünk. Az Egyház már a keresztségben ezzel a jellel foglalta le testünket és lelkünket, lefoglalta Krisztus számára, hogy soha többé ne szolgáljunk az ördögnek, kinek szolgálata a bűn és bűnnek a zsoldja a halál.

4. „Lerontatik a bűnnek teste.”

Az eredeti bűn az Ádám-tól való testi leszármazás révén száll át nemzedékről-nemzedékre. Bár mivolta nem az anyagban, a testben rejlik, hanem abban a tényben, hogy az első ember vétékét Ádám-tól való leszármazásunk, vele való összefüggésünk miatt úgy örököljük, hogy mi is az eredeti épség és a megszentelő kegyelem nélkül jövünk a világra, mint „a haragnak fiai”, a kárhozat örökösei, mégis az eredeti bűn a testi leszármazást

kíséri a férfiú által való nemzés útján. Ezért volt ment Krisztus emberi természete az eredeti bűntől, mert nem a „férfiú akarata” által született. Ezért kellett a Boldogságos Szűzet, aki a természet rendje szerint fogantatott, *természetfölötti* módon megóvnia az Istennek attól, hogy az eredeti bűn fogantatására át ne származzék.

Az eredeti bűn tehát a testet kíséri és azt a testet valóban a „bűnnek testévé” teszi. Ennek eredményeként hordja az emberi test magában a szenvedést és a halált. A bűnnek zsoldja a halál. Az eredeti bűn testi-lelki romlásba vitte az emberiséget. Ez a romlás abban áll, hogy az ember elvesztette az eredeti épséget és igazságosságot, mely az Isten paradicsomi adománya volt, melyben a helyes rend uralkodott Isten és ember, lélek és test viszonyában. A helyes, észszerű rend az, hogy az alsóbb szolgál a felsőbbnek. Tehát az ember szolgál, engedelmeskedik Istennek, az emberben pedig az akarat követi az ész parancsát, a test pedig az értelmes akaratnak fogad szót. Az eredeti bűn által ez a helyes rend bomlott meg. A helyes rend abban áll, hogy a felsőbb parancsol. A bűnbeesés óta pedig az emberiség a római költő szerint: Látja és helyesli a jobbat és a rosszabbat teszi. Még Szent Pál is panaszkodik arról, hogy más törvényt érez testében, és mást elméjében. A testnek ez az elhatalmasodása, az érzékiség, nemiség, elpuhultság ösztöneinek uralomrajutása, a szemek kívánsága a föld javainak rendetlen birtoklása után — felfordítja a helyes rendet az emberben, úgy hogy már a lélek szolgál a testnek és a lélek felmondja az Istennek köteles szolgálatot.

A „bűnnek teste” hal meg a szent keresztségben, ez rontatik le, ezt kell keresztre feszítenünk Krisztussal. A lerontás megint az isteni terv szerint történik. A fejsze a fa *gyökerére* tétetik. A keresztségben Krisztus halálával való egyesülésünk a

gyökeret vágja el, magát az eredeti bűnt. Ezért nem vagyunk többé a haragnak fiai, hanem Isten fiai leszünk. Ezért zárul be az eredeti bűn miatt ránk váró kárhozat kapuja is. De az eredeti bűn miatt elvesztett paradicsomi épség adományait, a szenvedéstől, haláltól való mentességet a földi életben nem nyerjük vissza. Miért? Mert a földi élet egész vándorútja arra való, hogy mi a keresztt-
útját mindvégig járó Krisztust utánozzuk a béketűrésben, hogy az ő szenvedéseinek kelyhét mi is fenéig kiigyük. Ez által egész életünk részéül Krisztus halálának hasonlóságában, mely a keresztséggel kezdődik. Testünk dicsőséges feltámadása, többé nem szenvedő épsége: a keresztségi kegyelemnek nem rögtön megvalósuló hatása, hanem az utolsó ítéletkor termésbe szökő lassú virágzása.

A „bűn testének” bűnrevivő hajlamait a keresztség *meggyöngíti*, de teljesen ki nem irtja. Miért? Hogy a kegyelem erejét egész életünkben éreztesse velünk. Mikor Szent Pál felsóhajtott: Én szerencsétlen ember! Ki szabadít meg engem a halálnak eme testétől? A feleletet is megadja: Az Istennek a kegyelme Jézus Krisztus, a mi Urunk által. (Róm. 7, 24—5.) A keresztség megadja a megszentelő kegyelmet, belénk önti a hit, remény és szeretet ajándékait, ezáltal természetfölötti módon *gyógyítja azokat a sebeket*, melyeket az eredeti bűn ejtett az emberen. De ezek kiirtásában, rossz hajlamaink megfékezésében, ösztöneink legyőzésében magunknak is közre kell működnünk. Megkaptuk *Krisztus fegyverzetét, használjuk azt diadalmasan*, hogy győzelmünk és koronánk nagyobb legyen. Nekünk is „elég az Úr kegyelme”, mint az apostolnak. Gyaroltságunk, esetttségünk tudata növeli bennünk az *alázatosságot*. A bűn és rossz hajlamaink ellen való küzdelemben is — el ne bizakodjunk, mintha a magunk erejéből meg tudnánk állni. Aki áll, vigyáz-

zon, hogy el ne essék! A mi erőtlenségünket az Úr támogatja.

„Ekként ti is úgy tekintétek magatokat, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Krisztus Jézusban, a mi Urunkban. *Ne uralkodjék tehát a bűn halandó testetekben*, hogy engedelmeskedjete kivánságainak, de ne is adjátok oda tagjaitokat a bűnnek a gonoszság fegyvereiként.“
„Mert a bűn nem fog uralkodni rajtatok . . .“
 (Róm. 6, 11–14.)

A katolikus hívő megszívleli egész életére Szent Pál figyelmeztetését. Amikor hiszi azt, hogy az eredeti bűnt a keresztség eltörölte és bízik abban, hogy a bűn nem fog uralkodni benne, tudja azt is, hogy a keresztség által adott gyógyító kegyelmet gondosan fel kell használnia, vele együtt kell működnie, küzdenie a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége ellen. A katolikus ember *aszkézise*, önmegtagadása nem a pogányok és a pelagianus eretnekek gögös magabizásából táplálkozik, mintha az ember a megigazulást, a bűn ellen való győzelmet a saját erőinek tulajdoníthatná, hanem abból az alázatos hitből, hogy Krisztus kegyelme nélkül nem üdvözülünk, de ezzel a kegyelemmel győzelemről-győzelemre szállunk.

A fejsze a keresztségben a fa gyökerére tétett. A gyökeret elvágta a keresztség kegyelme, az eredeti bűnt eltörölte. Utóhatásai az eredeti bűnnek megmaradtak, de gyengítve, hogy az ördög többé ne uralkodjék rajtunk. A keresztség büntörölő kegyelmével egész életünkben együtt kell dolgoznunk, hogy a magunk önmegtagadása, rossz hajlamaink írtása, aszketikus gyakorlataink és erkölcsi életünk által is rontassék a bűnnek teste, meghaljon bennünk a régi ember. A keresztségben részesülünk az Úr Jézus halálának szentségi hasonlóságában. Életünkben pedig ki

kell domborodnia az ő keresztje *erkölcsi hasonlóságának*. Magunkra kell vennünk mindennap az ő keresztjét. Meg kell ölnünk magunkban a test cselekedeteit. „Ennélfogva testvérek — így int az apostol — nem vagyunk a test lekötöztetettjei, hogy a test szerint éljünk. Ha ugyanis a test szerint éltek, meghaltok; *de ha megölték a lélekkel a test cselekedeteit*, élni fogtok.” (Róm. 8, 12—4.)

Ez a keresztény életprogramnak első fele. Küzdelem a bűn ellen. Erre a keresztség kötelezett el bennünket.

5. A keresztségi fogadalom.

A keresztség fölvétele előtt háromszor ellene mondtunk az ördögnek. Ez a nevünkben a keresztszülők által tett ígéret elkötelezett bennünket a nagy harcra. Krisztus katonái lettünk, az ő diadalmas keresztje alá álltunk. Valahányszor keresztségünkre visszagondolunk, valahányszor a keresztség kegyelmét akarjuk magunkban föléleszteni, vizsgáljuk meg magunkat, hogyan váltottuk be ezt a fogadást életünkkel.

Az ördög a világban személyes hatalom, az embernek és az emberiségnek legnagyobb ellensége. A háborúban gyakran fordul elő, hogy olyanok kerülnek egymással szembe, akiket testvéri, rokoni kötelékek kapcsolnak össze. Nekünk semmi közösségünk az ördöggel nem lehet. Ahogy a fény nem fér meg a sötétséggel, épúgy nem lehet semmi érintkezés köztünk és a gonosz lélek közt. Sokan vannak, sajnos, akik az ördögöt nem veszik komolyan, akik úgy gondolkoznak róla, mintha csak olyan szimbólum, szókép volna. Jaj nekik, ha aztán végleg uralmába kerülnek.

Az ördög a hazugság atyja — és bár szeretné magát, jelenlétét, hatását elpalástolni, szeretne

akárhányszor jóakarónk álarcában megjelenni, mint aki földi boldogságunk poharát nyújtja, mégis — észre kell vennünk, fel kell ismernünk őt: hitünk szemével. Minél mélyebb valakinek a hite, annál jobban felismeri a saját életében is, másokéban is az ördög működését. Felismeri a világ-történet folyásában Krisztusnak az Antikrisztussal való harcát. Ma ez a harc tetőpontján áll. A gonoszságnak, hitetlenségnek az a mértéke, melyel pl. Moszkva, Mexikó stb. üldözi Krisztus híveit, a Sátán álarcának letevése.

Lelkedben a Sátán ép úgy leteszi gyakran az álarcot. Érzed, amikor a bűnt már megízlelted, hogy be vagy csapva. Örömet, boldogságot vártál a bűntől és csak a kiábrándulás élménye maradt meg utána. A pap, a lelkipásztor sokszor láthatja, mily ördögi erők szállnak szembe jóakaró munkájával. A szentek életében a gonosz gyakran érzékelhetőleg is megjelenik, kínozza őket, mint pl. Római Szent Franciskát, vagy Vianney Szent Jánost.

A küzdelemben a gyávaság a legnagyobb veszelem. Ellene mondtunk az ördögnek a keresztségben. Mondjunk neki bátran ellen bármikor, ha kísértésével közelít. És ha törbe ejtett, megcsalt volna, üzzük el a kétségbeesésre csábító ördögöt, aki azt mondja: most már úgyis mindegy, most már nyugodtan vétkezhetsz. Üzzük el őt őszinte bűnbánattal, gyónással. A szentségi kegyelem Krisztus műve. Ezzel szemben az ördög tehetetlen.

Utálattal, irtózáttal tekintünk a halálos bűnre. A halálos bűn nyit ajtót az ördögnek lelkünkbe, hogy néha hetedmagával térjen vissza. Ezzel nyeri vissza hatalmát rajtunk, azt, melyet a keresztség megtört. Mondjunk ellen a halálos bűnnek, vele az ördögnek, valahányszor keresztségünkre gondolunk.

A keresztségben ellene mondtunk az ördög minden pompájának. Öntudatosítanunk kell magunkban, mit jelent itt: az ördög pompája. A „pompa” görög szó, mely eredetileg ugyanazt jelenti, mint a latin triumphus. A római hadvezérnek nagy győzelem esetén megengedte a kormány, hogy diadalmenetben mehessen fel a Capitoliumra. Az egész város örömujjongása vette őt körül, amint fényes ruhában, babérkoszorúval, diadalszekéren ülve ment fel a hegyre. Vele voltak győztes katonái, tisztjei a menetben; de ott voltak legyőzöttek is bilincsbe verve. Legnagyobb büszkesége volt, ha az ellenség királyát, fővezérét vihette magával rabként triumphusában. A diadalmenet telve volt *fényűzéssel*, innét a „pompa” szó második jelentése.

Amikor az ősegyházban ellene mondtak az ördög pompájának, még úgy gondolták azt, hogy az ördög diadalmenetet tart a világban. Akkor még a bálványokban imádtatta magát, milliók viték hozzá kincseiket, milliók voltak mint a pogányság, hitelenség, fajtalanság rabjai az ő diadalszekeréhez kötözve. Az ördögnek a világban való diadalmenetét a szent kereszt diadalmas előtörése homályosította el. Ma megint diadalmenetre készül. Vigyázzunk, álljunk a kereszt mellé, különben minket is odavon szekere elé. Mily szörnyű szegény volt pl. a legyőzött népek vezéreinek — végigvonulni megkötözötten, szidalmak özönében, megvetve — Róma utcáin! Mily rettenetes, ha a megkeresztelt ember, akinek a lelken ott van a keresztség eltörölhetetlen jegye — akár ez életben, akár a kárhozatban — az ördög triumphusát szolgálja! Hátha az illető még hozzá vezére volt. Krisztus táborának, mint pap, szerzetes, vagy apáca. Nem feltűnő-e az, hogy az ördög diadalmenetét a világban legtöbbször aposztata, hitehagyott hívők és papok, szerzetesek mozdították elő?

Julianus császár (Aposztata), Arius pap, Photius patriarka, Hus János, Zwingli papok, Luther pap és szerzetes. A cseh „nemzeti egyház” alapítói hitehagyott papok. Erősítsük meg magunkban a keresetségi fogadást: ellene mondok az ördög pompájának, nem engedem őt diadalra jutni lelkemben, küzdök az ő uralma ellen a világban. Küzdök a fényűzés, az érzéki divat örülete, mindennemű pazarlás ellen is, mert ez is hozzátartozik az ördög pompájához.

Harmadszor ellene mondtunk: az ördög minden cselekedetének. A keresetségi fogadalom nem részletezi, melyek ezek a cselekedetek. Hisz nyilvánvaló, hogy minden bűn, a súlyos is, a bocsánatos is, valamikép az ördög cselekedetei közé tartozik. Ellene mondtunk mindezeknek, legyünk hűek fogadásunkhoz, az Úr kegyelme velünk, hogy az ő zászlaja alatt diadalmasan küzdve kiérdemeljük az élet koronáját.

6. Újjászülettünk Krisztusban.

A keresetség misztériuma lényegesen két mozzanatot foglal magában, melyet röviden úgy fejezünk ki, hogy meghal bennünk a régi ember és megszületik az új ember. Maga Szent Pál a Róm. 6. fejezetében is, másutt is gyakran fejezi ki ezt az igazságot a keresetségről. „Hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust a halottaiból, ép úgy mi is éljünk új életet.” (Róm. 6, 4.) A galátákhoz írt levélben (3, 21.) ezt a Krisztusba való átöltözködés képével fejezi ki: „Mert mindnyájan, kik megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek magatokra”. Ha részesültünk Krisztus halálának hasonlatosságában, ha a búzaszem misztériuma beteljesedett rajtunk, akkor részesei leszünk Krisztus feltámadásának is.

A keresetség szentségi jeleinek fátyla alatt nagy

titkok élnek, az ember újjászületésének, megváltásának titkai. Ez a misztérium oly nagy, hogy a Szentírás és a liturgia gyakran hasonlítja a teremtetéshez, sőt csodálatosabbnak mondja a teremtetésnél is. Ha róla elmélkedünk, az Anyaszentegyház csodálkozó pillantásával kell rája néznünk. Hisz az Egyház a nagyszombati szertartásokban ezt mondja: „Isten, ki csodálatosan alkottad az embert és még csodálatosabb, ahogy megváltottad”. A keresztségben Krisztus megváltó halálának és feltámadásának hasonlóságában részesülünk, a megváltás kegyelmei ömlenek át mireánk. A keresztség tehát Krisztus feltámadásának csodás valóságát oltja be az emberbe és azért ép úgy csodálatosabb a teremtetésnél a liturgia szerint, mint ahogy Urunk feltámadása nagyobb csoda volt annál. „Értsék meg azok, kiket megváltottál, — mondja a keresztség szentelésekor az Egyház — hogy nem volt fönségesebb a világnak kezdetben való teremtetése annál, hogy az idők teljében föláldoztatott Krisztus.”

A szentségekben mindig a titkok jelenlétét, az Isten érintését kell hinnünk, ezért úgy kell állnunk előttük, azzal a tisztelettel, mellyel Mózes állt a csipkebokor előtt. Le kell vetnünk előttük a hétköznapi lelket, a megszokottságot, a gépiességet.

A Szentírás szerint (Gal. 6, 15.) a keresztség által *új teremtménnyé* leszünk Krisztusban. Az Isten, kezdetben teremtette a világot, elrendezte az elemeket, fölékesítette a földet növényekkel, betöltötte a levegőt, tengert és földet állatokkal, és az egész természet koronájaként megalkotta az embert. Az Alkotó örömeivel gyurta azt az anyagot, melyből Ádám testét alakította. Tanulságos az a kép a Sistina-kápolna mennyezetén, melyen Michelangelo Ádám teremtetését állítja elénk. A teremtetés koronája, akinek testét az Isten művészete formálta arányossá, szervezetét célszerűvé, megjele-

nését széppé: ott fekszik a teremő Isten előtt. Az Isten utoljára érint feléje, a teremő mővő most fejezi be. A holt anyagba az Isten ujjának érintésére átszál a lélek, vele az élet. Erre megmozdul Ádám feje, szeme megnyílik csodálkozó, hálás pillantásra. A teremőmőny őntudatra ébredése ez. Első szava, érezzük, hogy ez szól megnyílt szeméből: Te alkottál, a tied vagyok.

Ahogy az első embert alkotta és őrült neki, ugyanígy teremti újjá az Alkotó boldogságával a keresztségben a második Ádámot. Sőt: az újjateremőés nagyobb az Alkotó boldogsága, mert amikor átfurmálja azt az esett embert, szeme előtt saját egyszüőőtt, szerelmes Fiát látja, mint az újjateremőés mintáját. Hisz most az ő képre és hasonlatosságára teremti az új embert, Krisztus képre, akiben neki örökre kedve telik. A régi emberen elromlottak az Isten képének vonásai. A Teremőő új embert teremtet, Krisztust, az Isten-embert, aki az Atyának tökéletes képe, vele teljesen egy-lényegő. Benne az Isten képe sohse romolhatik meg. Ezért ő a kezdet, ő a minta, akiben és aki szerint mindent megújít.

„Ugyanazon képmássá fogunk átváltozni dicső-ségről dicsőségre az Űr lelke által.“ (II. Kor. 3, 18.) A keresztségben Krisztusnak egyelőre láthatatlan arcását, arányait vesszük a keresztség által adott szentségi jegyben, mely az ő képét bélyegzi ránk és a megszentelő kegyelemben, mely az ő életét közli velünk az ő Lelke által.

7. „Égi nemzedék.“

Mikor az Űristen a keresztségben újjáteremt bennünket, akkor az ő alkotó munkájában nemcsak az Isten mővésze, hanem az ő atyai szeretete is közremőködik. Ezért nem pusztán teremőményei lettünk, hanem gyermekei. „Égi nemze-

déknek" progenies caelestis-nek nevezi a liturgia a megkereszteltet. Ez már nem pusztán keze alkotása, mestermunkája az Istennek, hanem az ő nemzedéke, gyermeke.

Ez a „kiválasztott nem, királyi papság, szent nemzedék”. (I. Pét. 2, 9.) Amikor a keresztségi újjászületés öntudatossá válik bennünk, már nem csak úgy pillantunk az Istenre mint Ádám a teremtés után: „Tied vagyok, te alkottál”, hanem úgy: „Abba, Atyám”. A keresztség adja meg a fiúság lelkét, mely új nyelvben, a mennyei Atyához szóló bizodalmas imádságban szólal meg. A Fiú mégha — tékozló fiúvá válnék is — ezzel a nyelvvel mindig megtalálja az Atyát.

Valóban, mint gyermekeit szült minket újjá Isten Fiának képére és hasonlatosságára és ezért a keresztségben a *maga természetét* önti át belénk, úgy, hogy Szent Péter (II. Pét. 1, 4.) tanítása szerint „az isteni természet részeseivé válunk”. Istenhez tartozunk, mint az ő fiai, házanépe, ő van bennünk. Ezt a részességet nem lehet pusztán a külső érintkezés hasonlataival kifejezni, hanem legjobban a Szentírás szavaival, melyek szerint Isten háza, a Szentlélek temploma, Krisztus testének tagjai lettünk. A szervezet tagjainak nemcsak külső egymásbaforradásuk, érintkezésük van, hanem egészen sajátos, benső összetartozásuk. Külsőleg a müláb is hozzátartozik az emberhez, a ruha is. Mily más az élő lábnak, vagy kéznek összefüggése! Ugyanaz a vérkeringés, ugyanaz az élő sejtszövetrendszer, ugyanazon idegvezetékek és agyközpont tartja össze az egészszel.

A keresztség élő tagként kapcsol minket Krisztushoz, mint titokzatos testének fejéhez, részesít az ő isteni életében, belekapcsol az ő vérkeringésébe, az ő lelkiéletébe — a hit, remény, szeretet belénk öntött erényei, készségei által. Így lett lel-

künk újjá teremtve Krisztusban, az igazságosságban és az igazság szentségében.

Az „égi nemzedékben” a keresztség helyre állítja az Istentől alkotott és akart helyes rendet, melyben a felsőbb parancsol az alsóbbnak, az alsó engedelmeskedik a felsőnek. Ezt a rendet zavarta meg a bűn. Ezt *igazítja meg* az Isten a keresztség szentségében, megadva a *megigazulást* a megszentelő kegyelemmel. Most már az Isten uralkodik a lélekben; természetes, hogy az ő uralma nem veszi el az akarat szabadságát. Az Isten uralkodik a kegyelemmel úgy, hogy ha az akarat együtt működik vele, akkor urrá lehet a lélek és a test rendetlen hajlamai fölött és már mint az Isten gyermeke szolgálhat az ő színe előtt — *élet-szentségben*.

Az Isten akarata tudniillik ez: „a ti megszenteléstek” (Tessz. 4, 3.) A keresztség kegyelme megigazulást, megszentelést ad. Szent minden, ami valamilyen az Istenhez tartozik. Az Isten szentsége ragyog a teremtetett természetén; az ő jelenléte teszi szentté az ő házáat, a templomot; az ő tiszteletére való használat a szent ruhákat, edényeket. A keresztség által mi is szentek leszünk; az Isten lefoglalt minket a maga számára, hogy bennünk, mint templomában lakozzék; lefoglalt, hogy az ő fiai, házanépe, nemzedéke legyünk. Magáévá tett, hogy „hirdessük annak erényeit, aki a sötétségből hívott minket az ő csodálatos világosságára, kik valaha nem nép, most pedig az Isten népe vagyunk.” (I. Pét. 2, 10, sk.)

Mint élő köveket épít Krisztusra, „lelki házzá, szent papsággá, lelki áldozatok bemutatására, melyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által. (I. Pét. 2, 5.) A keresztségben minden hívő részesül valamilyen Krisztus szent papságában; nem ugyan úgy, mint ahogy az egyházi rend szentel papokat, hogy Krisztus valóságos testét mutassák be áldo-

zatként és a szentségeket kiszolgáltassák, hanem úgy, hogy lelki áldozatokat mutassanak be, hogy önmegtagadásukkal, az erények, főleg a tisztaság megőrzésével, a szegények, betegek szolgálatával naponként feláldozzák testüket-lelküket az Úrnak.

Oly nagy csodát művelt tehát bennünk az Úr a keresztséggel, hogy az Isten fiainak nevezte-tünk és *vagyunk*. (I. Ján. 3, 1.) Isten fiai lettünk, vagyunk. Ha nem is úgy, mint az ő egyszülött Fia, hanem a fogadott fiak módján, mégis tudjuk azt, hogy az Atya ránk is szeretettel tekint, mint Krisztus testvéreire.

8. Isten családja.

Tagjai lettünk az Isten családjának. Az Isten családja lassan bontakozott ki a homály állapotából. Az ószövetségben el volt rejtve, az újszövetségben pedig Krisztus, ennek a családnak a feje: felragyogtatja az ő Egyházát, szeplőtelen jegyesét. A keresztség az Egyház kapuja. Otthon kell magunkat éreznünk az Isten családjában, az Egyházban. Mily boldogok lehetünk, hogy testvé-rünk Krisztus, aki saját édesanyját adja nekünk anyánkul, Krisztusban testvéreink lettek az apos-tolok, a vértanúk, hitvallók, szent szűzek, az Isten minden szentjei. Akár a katakombákban já-runk a föld alatt, akár az égre nézünk — test-véreinkre ismerünk. Családunk a világ legnagyobb, legősibb, legszentebb családja. A földkerekség minden élő katolikus híve, az ég minden meg-dicsőült szentje, a tisztítóhely szenvedő lelkei — hozzánk tartoznak. Élünk az Egyházban, mint egy Atyának gyermekei. Legyünk tisztelettel és bizalommal az Egyház papjai iránt, hódolatos sze-retettel vegyük körül a szentséges Atyát, Krisztus földi helyettesét. Vigyázzunk, hogy Egyhá-zunkhoz való tartozásunk, vele való együttérzé-

sünk meg ne lazuljon. Ne csak templomainkban éljünk együtt, hanem a társadalomban is tartsunk össze. A másvallásuakkal való sűrű érintkezés is veszélyekkel járhat. Sokan bánták meg, mikor családjukba vegyes házasság került, a másvallásuakkal való barátkozást.

Amit a keresztség hatásaiként itt összefoglalunk, azt a katekizmus egyszerűen mondja: a keresztség megadja a *megszentelő kegyelmet*. A keresztség kegyelmét sértetlenül kell megőriznünk. A keresztségben nemcsak a kegyelmet kapjuk meg, hanem az Isten meg is pecsételi bennünk az ő munkáját, mintegy saját kézjeggyel megerősíti azt, amit bennünk művelt. Hogy hozzátartozásunkat senki kétségbe ne vonhassa, hogy Krisztus misztikus testéhez ne csak lelki *életünkkel*, hanem szervezetünk jellegével is áthasonljunk, azért jelöl meg minket a keresztség *eltörölhetetlen jeggyel, bélyeggel*.

Akik ugyanazon családhoz tartoznak, azokon rendszerint meg lehet találni az arckifejezésben, vonásokban, hanghordozásban, testtartásban — bizonyos rokonságot, egyezést.

Ha egy régi család őseinek képcsarnokát nézzük, a mai nemzedék vonásait is meglátjuk bennük. A rokonjelleg megmarad az egyes népfajoknál is.

Krisztus családja — új nép, melyet nem a testi leszármazás, hanem a lélekben való újjászületés tesz Isten népévé. Szent Pál apostol hirdeti, hogy a Szentlélek megjelölt minket. Az eredeti görög szöveg a *sphragis*, bélyeg szót használja. A Szentlélek bélyegét ütött ránk a keresztségben. Ez a bélyeg Krisztus hasonmását eltörölhetetlenül vési lelkünkre. Krisztus bélyege, jegye: *ragyogó* pecsét a szentatyák szerint. Addig ragyog míg a kegyelem sugárzik át rajta. A halálos büntől fényét veszti, de nem szűnik meg, ott marad a lel-

ken; Szent Ágoston hasonlítja a keresztségi jelet ahhoz a bélyeghez, melyet a római katona homlokára sütöttek, a császár nevével vagy kezdobetűjével. Aki ezt viselte, azon mindig látszott, kinek a szolgálatára esküdött fel. Ez a katonajegy díszítette, míg vitézül harcolt; becsülete, dicsősége maradt akkor is, ha hősi harcban elesett; de szégyene volt, ha gyáván megfutott, vagy zászlóját elárulta.

A keresztségi jegy is dicsőségünk lesz, ha az ítéletkor a kegyelem, a hűség, az állhatatosság ragyog majd rajta. Erről ismernek ránk az égiek, mint kiválasztottakra; erre tekint Krisztus, mikor országának örömébe hív.

De rettegnünk kell a szégyentől, ha arról a pecsétről árulókra ismer bennünk!

9. Az Egyház jelképes beszéde.

Az egyháznak a keresztségben végzett szertartásai nemcsak azt fejezik ki, hogy meghalt bennünk a régi ember, hanem azt is, hogy Krisztusban újjászülettünk.

Az Egyház megjelöli érzékeinket. Ajkunkra sótt tesz, hogy izlésünket megnyissa az égi dolgokra. Fülünket és orrunkat is megjelöli azon krisztusi szavakkal: Effeta, azaz nyilatkozzál meg — édes illatra. Mindezzel azt akarja kifejezni, hogy megkezdődik az újjáteremtés, mely testünket, érzéki életünket és a vele jelképezett lelki felfogókészséget átalakítja, hogy az Istent, az ő tanítását és parancsait meghalljuk, érezzük, izleljük. Megjelöli kereszttel szívünket, kézrátétellel lefoglalja homlokunkat, hogy Krisztusé legyünk. Azután kétszer is megken szent olajjal. Először a keresztség előtt — a katechumenok olajával, mely az üdvösséget jelképezi, hogy miénk legyen az örök élet. A keresztség után pedig krizmával fejünket keni

meg. A krizma illatos olaj, mely a keresztény élet erényeinek illatát, tavaszi megújódását jelképezi. Az Apostol szerint az „élet újdonságában kell járnunk” a kereszttség után.

Ahogy a tavasz illatossá válik, ahogy virágzó fák és mezők ontják szét a megújulás illatát, ugyanúgy áradjon belőlünk az erények, jócselekedetek illata.

A kereszttségben levetettük magunkról a régi embert és Krisztusba öltözködtünk. Ennek jeléül az Egyház fehér ruhát ad ránk, hogy ezzel is kifejezésre juttassa: nem szabad levetnünk a megszentelő kegyelem menyegzős öltözetét, mert vele kell bemennünk az örök lakomára.

Az élet megújulását akarja az Egyház mindezzel kifejezni. A keresztény ember élete állandó tavaszban kell, hogy álljon. A tavaszi nap életre kelti a földet, pázsitot von kopár mezőkre. Megindítja az élet nedveit a fában, rügyeket fakaszt a kéregből. Szint, virágot, illatot áraszt, növést, erősödést ad. A kegyelemnek ugyanez a munkája. A mi lelkünkben és általa az egész világban életet fakaszt. Megújítja a föld színét ép úgy, mint a szellem világát. Gazdagságát csak akkor érezzük igazán, hogyha azokban való működését látjuk, akik nemhogy gátat nem vetnek eléje, hanem közremunkálásukkal erősítik: az Egyház szentjeiben. Mily csodálatos a kegyelem műve Sz. Pálban, Sz. Ágostonban, mennyi lelki szépséget fakaszt Sz. Ágnesben, Ceciliában, mily hősiek erőt ad a vértanuknak, mily bölcseségre nyitja meg az Egyház tanítóit! Virágos kertté válik a szentek lelke; az igazak sarjadnak, mint a fa vízpartok mentén és ég felé törnek, mint a pálmák. Cselekedj te is hasonlóan, mint a szentek, ugyanazt a Krisztust öltöztetted magadra, aki benned is megmutatja az ő kegyelmének gazdagságát és boldogságát.

Amit az Apostol mond és amire az Egyház jelképesen tanít, azt N. Sz. Leo fejti ki 20. szentbeszédében.

„Ismerd fel, keresztény ember, a te méltóságodat és aki az isteni természet részese lettél, ne térj vissza a régi ember aljas életéhez.” Új életet kaptunk a megszentelő kegyelemmel, azt az életet, melyet a keresztség előtt kértünk, midőn azt kérdezte az Egyház: Mit kérsz az Isten anyaszentegyházától? Feleltük: Hitet. — „A hit mit ad neked?” „Örök életet”. — Megkaptuk a keresztségben a hitet, mint a megszentelő kegyelemmel belénk öntött természetfölötti készséget. A keresztséget a régiek a hit szentségének mondták, mert vele a Szentháromság egy Istenben való hitet fejezte ki az Egyház, ezt vallotta meg a hívő a hitvallás elmondásával és az újjászületés kegyelmével a hit kegyelmét is megnyerte. Mert a hit is kegyelem; nem a mi művünk, hanem a minket kiválasztó, magához vonzó Istené. Kegyelem, mely nélkül nem üdvözülhetünk, üdvösségünkre szolgáló jót nem művelhetünk.

Amikor a hit kegyelmét elnyertük a keresztségben, az még épúgy szunnyadt mibennünk, mint lelkünknek természetes készségei. A csecsemő még nem gondolkodik, a gondolkozás képessége csíráként rejlik benne. Amint a teste, idegzete fejlődik, a lélek természetes képességei is kibontakoznak, mint a vetés a földből. A hit természetfölötti készsége, habitusa is együtt fejlődik a gyermek lelkével. Ezt kell benne kibontani, fejlődésre, erőre segíteni. Amint kezét mozgatni tudja, tanulja meg a kézösszetevést, amint ajka értelmes szóra nyílik: ismerje meg az Istennek és Jézusnak nevét. Ha beszélni tanul, tanulja meg az imádság beszédét.

Azok a nevelők, akik Rousseau álokoskodása nyomán azt vallják, hogy a gyermek érzéki vilá-

gába nem illik bele Isten és a természetfölötti világ és azért a vallásos oktatást és nevelést el akarják halasztani a nagykorúságig: nem számolnak azzal, hogy a keresztség csíráként, magként a hitet beleoltotta a gyermeki lélekbe. Itt nem természetes, hanem természetfölötti készségről van szó, mely a természettel együtt fejlődik. Az Egyházban ma sok a gyermek-szent. (Kis Nelli, Filippetto Mária, De Guigné Anna stb.) Mily csodálatos ezeknek a zsenge lelkeknek a hite, mily üde egész világuk! Mily kedves testvérei ők az Úr Jezusnak. Legyen hitünk, élő hitünk — abban, hogy a hit maga is kegyelem, a keresztség kegyelme és akkor nem fogunk nagyképszerűsködni az ellen, hogy az első áldozást ne csak 9—10 éves korban nyújtuk a gyermekeknek.

A hitnek szellemével töltjük meg a családot, az iskolát és a társadalmat. „Az igaz a hitből él” — nemcsak otthon, hanem a közéletben is, politikában, iparban, kereskedelemben, tudományban, művészetben. A mai világ arca kifelé már pogánynak mutatkozik, mert az emberek, ha van is hitük, szégyenlik azt belevinni minden tevékenységükbe.

A hit az előfeltétele minden erénynek, a reménynek, szeretetnek, a sarkalatos erényeknek. A hit láttatja meg velünk a nélkülözőkben, szenvedőkben Krisztus testvéreit, ez indítja szívünket résztvevő szeretetre. Hit nélkül nincs igazi szociális munka, hit nélkül nincs *Karitás*.

N. Sz. Leo arra is figyelmeztet: „Emlékezzél meg, mily fejnek és mily testnek lettél a tagja.” Ne felejtse, hogy az Úr ítélőszéke előtt kell számot adnod, fölismerted-e Krisztust az éhes emberben, aki kenyeret kért, az utasban, aki szállásért fordult hozzád, a betegben, aki segítségére szorult.

Ezért is kaptad a kereszttelő szertartások vé-

gén az égő gyertyát, hogy a hit fénye és a kegyelem ragyogása egész életutadat bevilágítsa. „Fogadd ez égő gyertyát és őrizd meg keresztségedet sértetlenül. Tartsd meg az Isten parancsait, hogy amikor az Úr jő a menyegzőre, az égi házban az összes szentekkel járulhass színe elé és élj mindörökkön örökké. Amen”.

A bérmálás.

1. A lélek nagykorúsága.

A szentségek mindegyike kristály, mely az isteni kegyelem csodáit vetíti a lélekbe. Minden szentség a maga jellegének megfelelő módon sugározza az isteni kegyelmet. Mindegyiknek megvan a maga sajátos feladata lelkiéletünk organizmusának felépítésében.

A keresztséggel nagy dolgot kezdett az Úr mibennünk: a keresztség vizében fogadott fiaiként újjáteremtett minket. Ezzel megindult a krisztusi életáram, Krisztusból, mint Fejből ránk áradt az ő élete. Az Úr nem hagyja a maga műveit befejezetlenül. A teremtett világot állandó működésével fenntartja, kormányozza. A *fejlődés* az Úr-isten nagy gondolata, mely nemcsak a természetben, hanem a természetfölötti világban is megvalósul.

Szent Pál apostol biztosít erről: „Bízom is abban, hogy aki megkezdte bennetek a jó művet, teljessé teszi azt Krisztus Jézus napjáig.” (Fil. 1, 6.) Az Isten a maga palántáinak növést, érést, a maga vetésének termést ad. A keresztségben plántált, vetett, sarjasztott: a *bérmálás szentségében* adja

meg a növést, érést, termést; a bérmlásban adja meg az újszülöttnak a krisztusi nagykorúságot.

A lelkiéletnek is van kiskorúsága, és nagykorúsága. Szent Pál önmagán is, másokon is tapasztalja ezt.

„Midőn gyermek voltam, úgy beszéltem, mint gyermek, úgy vélekedtem, mint gyermek, úgy gondolkoztam, mint gyermek. Midőn pedig férfiúvá lettem, felhagytam azokkal, amik gyermekhez valók.” (I. Kor. 13, 11.). A korinthusi hívekhez úgy beszél, mint akik a lelkiekben még kisedek, mert *testiek*. „Tejet adott nekik inni, nem eledelt, mert még nem bírták volna el.” (I. Kor. 3, 2.). A megszentelő kegyelem működése is fejlődést mutat. Nem mindjárt öli el az érzékiséget, testiséget, hanem az ember önmegtagadásával, küzdelmével fokról-fokra tisztogatja a test kívánságait, hogy a lelki ember megerősödjék.

Az efezusiakhoz írt levélben a lelkiélet kisedkorának újabb tulajdonságaira mutat rá: az *ingatagságra*, az önállótlan ítéletre, a külsőségeken, szavakon, frázisokon való járásra. „Ne legyünk már ingatag gyermekek és ne vessen minket ide-oda a tanítás bármely szélfuvása emberi megtévesztéssel és tévedésbe ejtő álnoksággal.” — Ahogy a természetes életben a gyermek figyelme, egyénisége folyton ingadozik és mindig újabb és újabb játék kell neki; a dolgoknak inkább a külsejét nézi, a játékorában is megelégszik a szép számlappal és mindegy neki, milyen a szerkezete, ugyanúgy a lelkiélet kiskorában az ember hamar megunja az ájtatosságot, folyton változtat benne; mindig újabb egyesület, program kell neki, váltogatja gyóntatóit, sportot csinál abból, hogy mindig másnak prédikációját hallgassa. Nincs megállapodottsága, a külsőségek, az ének, egyházi zene, templom stílus-szépsége, egyházi ruhák ékesége — jobban megragadja, mint a szentségház.

egyszerű, de isteni lakója. Ugyanez nyilvánul meg abban, ahogy ezek a kiskorú lelkek kapkodnak a „lelki” könyvek után. A régi bevált lelki könyvek, Krisztus követése, Filótea unalmasak nekik, az Újszövetséghez hozzá se nyulnak. Divatot csinálnak egyes szerzőkből (néha nem katolikusokra is rákapnak) tegnap Foerster, ma Papini a bálványuk vagy Keyserling, a keresztény élet mesterei hiába írtak és írnak számukra. Ezeknek még mindig csak a forma, a szép külső, a tetszetős frázis kell; ezeken át kap bele lelkük vitorláiba „a tanítás bármely szélfuvása”. Ezzel együtt jár az, hogy nagyon is emberekre, írókra, szereplőkre, felkapott nevekre alapítanak, az egyesületi életben is nem az ügy lesz fontos, hanem az elnök vagy elnöknő; veszekedés, irigység, pártoskodás hatja át működésüket. Ugyanazon hibák, melyeket Szent Pál ostromoz a korinthusiaknál.

A lelkiélet célja, hogy „mindnyájan eljussunk a hitnek és az Isten Fia megismerésének egységére, férfúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége.” (Ef. 4, 13.).

A Szentírás ennek a kibontakozó, teljes, érett kornak, krisztusi nagykorúságnak jellemző tulajdonságait is leírja. Szent János apostol 1. levelében, Szent Pál főleg a korinthusiakhoz írt első levélben jellemzik a krisztusi nagykorúságot.

A krisztusi élet teljességére jutott ember nem a test, hanem a lélek szerint él. Krisztus Lelke él és működik benne, *megkapta a Szentlélek kenetét*, (I. Ján. 2, 20.) ezért valóban megérdemli a „lelki ember”, spiritualis homo nevet. A Szentlélek kifejleszti bennük a *hitet*. Akik a Lélek kenetét megkapták, azokról Szent János azt mondja, hogy „mindent tudtok.” (I. Ján. 2, 20.). „Nincs szükségtek arra, hogy valaki titeket tanítson, hanem amint az ő kenete megtanít titeket, az igaz és nem hazugság.” (U. o. 2, 27.) A „lelki ember”

hite Szent Pál szerint nem emberi bölcseségből származik, hanem az Isten titokzatos elrejtett bölcseségéből, a kereszti bölcseségéből. A szenteknek ezért volt elég akárhányszor a kereszti; ez volt soknak egyetlen elmélkedő könyve. A lelki ember nem ingadozik, hanem szilárdan megáll, megmarad Krisztusban. Az Isten Szentlelke lakozik benne, azért a világ dolgaiban is biztosan tud igazodni hitével. „Érzéki ember nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé: mert oktalanság az előtte és nem tudja megérteni, mert lélek szerint kell megítélni. A lelki ember pedig mindent megítél”. (I. Kor. 2, 14.) A Krisztushoz való áthasonulás oly fokára juthat el a lelki ember, hogy elmondhatja Szent Pállal: Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem. (Gal. 2, 20.). Akiben Krisztus él, abban természetesen, hogy „Krisztus értelme vagyok.” Az ilyen már mindent Krisztus szemével igyekszik nézni, megítélni, az Üdvözítő akarata szerint cselekedni. Ez a tisztulás, megvilágosodás útjain át eljut a Krisztussal való lelki egyesülés fokára a szeretetben.

Hogy az Úr azt, amit a keresztségben megkezdett — a lelki élet palántáját — megérlelje, a lélek kiskorúságából a krisztusi nagykorúságra vezessen át minket: azért adja nekünk a bérmálás szentségének kegyelmét.

2. A bérmálás szent jelei.

A bérmálás szentségének rendes kiszolgáltatója a püspök, rendkívüli kiszolgáltatója az Egyház fejétől ezzel megbízott áldozópap. A bérmálás kiszolgáltatásakor a Szentlélek segítségül hívása után a bérmálandó fejére téve kezét, homlokát kereszti alakjában megkeni krizmával és azt mondja: Megjelöllek téged a kereszti jellel, és meg-

erősítlek az üdvösség krizmájával az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

A bérálás kiszolgáltatásában három mozzanat van, mely a krizmával való megkenés szertartásában egyesül: a kézrátétel, a krizmával való kenés, a kereszttel való megjelölés.

Mind a három jel arra szolgál, hogy a bérálás hatását, kegyelmét kifejezze és a bérálkozóval azt közölje.

Az Üdvözítő a kézrátétel jelét maga is többször használta. Ezzel a jellel gyógyított betegeket, ezzel áldotta meg a hozzája vezetett kisdedeket. Miután megígérte tanítványainak a Szentlelket, mennybemenetelekor „kezét felemelve megáldotta őket.” A mennybe szállt Üdvözítőt a földdel, az ő Egyházával — ezek az áldásra emelt karok kapcsolják össze. Helyetteseiként az apostolokat hagyta a földön. Az apostolok, miután pünkösd napján vették a Szentlelket és az egybeseregletteket megkeresztelték — a Szentlelket a megkeresztelt hívekkel kezüknek rájuk való tevésével közölték, amiről az Apostolok Cselekedetei tanuskodnak. Ez volt a bérálás szentségének az apostolok által való kiszolgáltatása.

A kézrátétel jele mintegy folytatása annak az áldó kéztartásnak, mellyel az Úr mennybemenetelekor az apostolokat megáldotta. Az Egyház tovább adja ezt az áldást. És hogy igazán hatékony áldás legyen, ezzel a jellel közli a legjobb vigasztalót, a lélek édes vendégét, felüdítőjét, a vigasztaló Szentlelket. A kézrátétel jelét akkor is szokták alkalmazni, mikor valamit birtokba vesznek, a magukénak jelentenek ki. „Rátette a kezét valamire” — ez a szókép ma is annyit jelent, mint: saját tulajdonába vette. A bérálással Krisztus teljesen birtokába veszi az embernek a lelkét, a maga szolgálatára foglalja le. Ezért meg is jelöli újra a keresztség pecsétjével megjelölt embert — a

bérmálás szentségi jegyével. A bérmálás ezzel a jeggyel is, kegyelmével is tökéletesíti, kiegészíti a keresztséget.

A krizmával való megkenést ott láttuk már a keresztség szertartásai közt is. Az ószövetségben gyakran olvasunk olajjal való megkenésről. A főpapot, a királyt kenték fel olajjal. Az ószövetségi főpap is, a király is — a Megváltónak volt az előképe, aki az új és örök szövetség királya és főpapja. Ezért nevezte az ószövetség a várt Megváltót Messiás-nak, Fölkentnek. Ezt a nevet hordozza a mi Urunk, aki valóban a megígért Messiás, görögül: Krisztus, azaz Fölkent. Nem olajjal, hanem az isteni természetnek az ő emberi természetével való egyesítésével, az unio hypostaticával kente fel őt az Atya a világ királyává és főpapjává. Krisztus a maga kegyelmének kenetével áldja meg azokat, akik mint keresztények (*christiani*) az ő nevét viselik, az ő titkos testének tagjai. Krisztus megváltó kegyelmeit az Egyházban a Szentlélek osztja szét. Ezért beszél gyakran a Szentírás a Szentlélek kenetéről, unctiójáról.

Az ószövetségben az olaj — a bőségnek, örömeinek, jólétnek is jelképe. A bérmálás szentségéhez szolgáló olajat illatos balzsammal keverik, hogy ezáltal még szemléletesebben fejezze ki azt, hogy ez a szentség a Szentlélek kegyelmének és adományainak bőségével tölti meg az ember lelkét. Az antik világban olajjal kenték meg testüket a vívók a küzdelem előtt, hogy testi erejüket, ügyességüket fokozzák. A bérmálás Krisztus *katonáivá* tesz bennünket, azért adja meg a krisztusi nagykorúság kegyelmeit, hogy szóval és tettel helyt állhassunk Krisztusért és az ő Egyházáért.

A bérmálás krizmája valóban bő kegyelmet ad. A hétajándékú Szentlélek betölti az embert adományaival, hogy a belénk oltott krisztusi életet megérlelje.

A krizmával való megkenésbe beleolvadt a kereszttel való megjelölés (consignatio) is, mely az ősegyházban attól különböző ünnepélyes szertartás volt. Végzésére többhelyen a baptisterium mellett külön helyiség is volt: consignatorium. Az Egyház akkor is, ma is — azt akarja a kereszttelével kifejezni, hogy egyrészt minden kegyelem Krisztus keresztjéből fakad, hogy a bérálás kegyelmén is Krisztus vére árad el, másrészt, hogy a bérálás kegyelme a Krisztusban való erősséget, bátorságot adja. Leggyakrabban használt neve a latin egyházban e szentségnek: confirmatio (a magyar bérálás szláv közvetítéssel ebből ered): a megerősítést jelenti. A férfit a gyermekkel szemben a nagyobb erő jellemzi — testiekben és lelkiekben. A krisztusi nagykorúság szentsége — ezért adja a lelki erőt, mely nem szégyenli a keresztet, hanem megvallja nyíltan; nem fél magára venni Krisztus keresztjét mindennap, hanem türelemmel viseli Krisztus szelid igáját és könnyű terhét. A megbérált magán viseli Krisztus teljes fegyverzetét, hogy ellenállhasson a gonosz napon. „Úgy álljatok tehát, hogy derekatokat felövezzétek igazsággal s rajtatok legyen az igazság vértje. Lábatok saruja legyen a felkészültség a béke evangéliumának hirdetésére. Mindezekhez vegyétek a hit pajzsát, amellyel kiolthatjátok a gonosznak minden tüzes nyilát. Azonkívül vegyétek fel az üdvösség sisakját és a lélek kardját, vagyis az Isten igéjét.” (Ef. 6, 13. sk.)

Az Úr szentségei nem pusztá jelek, nem is elhangzó igék. Amit jelentenek, azt meg is adják. A bérálás is megadja az Úr katonájának teljes fegyverzetét.

3. A Szentlélek hárfája.

A bérmlás kiszolgáltatása előtt az Egyház az Istenhez könyörög: Mindenható, örök Isten, aki szolgálodat újjáalkottad a vízből és a Szentlélekből; ki megadtad nekik minden bűnük bocsánatát, küldd le rájuk hétajándékú Szentlelkedet, az égi vigasztalót. Amen.

A bölcsesség és értelem Lelkét. Felelet: Amen.

A tanács és erősség Lelkét. Amen.

A tudománynak és ájtatosságnak Lelkét. Amen.

Töltsd meg őket *félelmeddel* és jelöld meg őket Krisztus keresztyének jelével . . .

A bérmlásban az Úr Szentlelke nemcsak kegyelmeivel, hanem hét ajándékával is gazdagítja az embert.

A nagy egyháztanítók, köztük Aquinói Szent Tamás szerint a megszentelő kegyelem és a belénk öntött erények úgy viszonylanak a Szentlélek ajándékaihoz, mint az ember rendes készségei, képességei — a rendkívüli *tehetségekhez*. Minden felnőtt embernek van bizonyos testi ereje, képessége, de nem mindegyik tud félkézzel mázsás dolgokat emelgetni. Akiben a lélek működése normális, az tud gondolkozni, következtetni, mégse lesz mindenki tudós. Vannak, akik számolni tudnak, mégse „tehetségek” a számtanban. Aki rajzol, nem mindjárt művész, aki végigver egy kottát a zongorán, nem mindjárt Liszt Ferenc. Prohászka püspök ezért nevezi a Szentlélek adományait a lélek zsenialitásainak. A művész, ha ihletbe kerül, akkor lelke, eszméi, érzései teljesen eluralkodnak rajta. Akkor az eszme teljesen magával ragadja, a kifejezés, a kép, a szobor, a költemény mintegy készen áll lelkében, a költő látja, hallja a költeményt, a zeneszerző fülében ott muzsikálnak a dalok, mielőtt még lekottázta volna őket. A művészi ihlet alatt nem fáradtságos elmemunkával,

hanem felvillanó világossággal lát és alkot az ember.

A megszentelő kegyelem és a belénk öntött erények természetfölötti felkészültségei a léleknek, melyek lehetővé teszik, hogy az ember a természetfölötti rend javait művelje, és sajátos hajlamosságot adnak a lelki élet munkálásában. Az ember teljes értelmi és akarati közreműködésére szorulnak. Az Úr szőlejébe állítanak — napszámosnak. Ráhelyeznek az élet tengerére, adnak csónakot és evezőt a kézbe. Neked kell az evezővel dolgozni, neked kell kormányozni, küzdeni a széllel, hullámmal, örvénnyel. Adnak hárát, de neked kell nehezen tanulni, gyakorolni, hogy játsszál a lélek húrjain.

Ezzel szemben a Szentlélek hét ajándéka megadja azt, hogy az Úr napszámban ne napszámosként dolgozzál, hogy a fáradtságot ne érezzed, hanem vidám lélekkel, dalosan álljad a nap hevét és este sajnáljad, hogy már vége a munkának. Hogy tud a Lélek lelkesíteni, hogy tud áldozatot felejtetni, hogy tud vigasztalni! A vértanuk még a vértanúnak is örültek, boldogok voltak. A Lélek adományai nemcsak evezőt adnak a kézbe, hanem sokkal inkább — jó szelet a vitorláknak, jó irányt a futamnak. A lelki életben sokat kell evezni, sokszor kell fáradtságos elmélkedéssel az Úr titkai-ba behatolnunk, nagy nekigyűrődéssel kivetni a hálót — és néha mégis oly üresnek érezzük elmélkedésünket, oly lanyhának imádságunkat, oly kimerítőnek a kísértést. Ha a Szentlélek érint — akkor mindjárt a mélyben vagyunk, akkor hitünk titkai fénylenek, akkor elménk és szívünk hálói megtelnek. És az így nyert eszmék, gondolatok hatásosak, cselekvésre, áldozatra erősítők. Ha buzgón tanulunk az Úr iskolájában, ha gyakoroljuk magunkat az ő művészetében, akkor egyszer csak a Szentlélek ujjai kezdenek játszani lelkünk

húrjain. Lelkünk a Szentlélek héthurú hárfája lesz. A Szentlélek adományai fogékonyságot adnak, mely lelkünket a Szentlélek indításai előtt megnyitja, az ő vezetésének elfogadására hajlamossá teszi.

Aquinói Szent Tamás a bérnialást megelőző könyörgésben felsorolt hét adományt úgy osztályozza, hogy négy az értelemhez kapcsolódik, ennek adja meg a művészi kiteljesedést. Ezek a bölcsesség, értelem, tanács és tudomány adományai. A másik három pedig az akarathoz járul, ezt fejleszti úgy, hogy benne a Szentlélek munkája úgy hasson, mint a szél a vitorlára: ezek a bátorság, ájtatosság és félelem adományai.

Az emberi értelemhez járó adományok első sorban a hit isteni erényét akarják kifejleszteni. A hit, mint értelmi elfogadása az Isten kinyilatkoztatásának, az értelemben székel. A hit igazít el bennünket az egész lelkiéletben, benne meg erősödve kell eljutnunk lelkünk nagykorúságára. A Szentlélek adományai közül az *értelem* (intellectus) arra segít bennünket, hogy a hit titkaiba behatoljunk, hogy az isteni dolgok ismeretében gyarapodjunk. A másik három pedig arra, hogy helyes ítéletet alkossunk. Az értelem adománya az, mely egyszerű lelkekben néha a hit titkainak mélyebb megértését segíti elő, mint az iskolázott hittudósokban. Ezáltal nyilatkoztatja ki az Isten az ő rejtett igazságait sokszor írni-olvasni alig tudó embereknek, kicsinyeknek és felnőtteknek ép úgy, mint a szent egyháztanítóknak. Sienai Szent Katalin felnőtt korában tanult meg írni-olvasni, de munkái a hit dolgaiban mélyebb megértést mutatnak, mint korának akárhány tudós munkája. Mily csodálatos mélység tárul fel Nagy Szent Gertrudnak műveiben, mily bámulatos a hit megértésének az a gazdagodása, mely pl. Lüttichi Szent Julianna, vagy Alacoque Szent Margit látomásai nyomán

fakadt az egész Egyházban. És a Lisieux-i Szent Teréz Önéletrajzából mennyi új fénysugár világít mireánk! És ez az adomány ott működik a leg-egyszerűbb hívő lelkében is, kis tanyai házakban, vagy a főváros nyomortanyáin. Sokan vannak, akik nem testes dogmatikákból szerzik a hit ismeretét, akiket a legkisebb katekizmus mégis jobban rávezet Krisztus megismerésére és szeretetére, mint Luthert az ő egyetemi tanulmányai. Mert a Szentlélek fuvalma ott dolgozik, ahol akar.

De működését nem vonja meg senkitől, aki buzgón együtt működik a kegyelemmel. Néha a Szentírás egy-egy ígéje, a vasárnapi evangélium, a predikáció szavai úgy beleivódnak lelkünkbe, annyi fényt árasztanak, hogy kétségek, bizonytalanságok menten eloszlának. Máskor úgy érezzük, az Isten ezzel a szóval ép nekünk szólt, mintegy hangzottak bennünk az ő szavai. Imádságunk a Lélek szárnyain száll, szavunk is elhal, az ő fényessége ragad el minket. A földi dolgok, mik sokáig lekötötték értelmünket, a földi tudás — unottá válik és megértjük, hogy csak az Istent érdemes tudnunk, mert mindent benne és belőle értünk meg.

A Szentlélek másik adománya: a *bölcsesség* (sapientia). Ez Aqu. Szent Tamás szerint arra szolgál, hogy az isteni dolgokról helyes ítéletet tudjunk alkotni, hogy az eretnek tant az igazságtól meg tudjuk különböztetni. A bölcsesség adománya a hitnek és a szeretetnek kiteljesedése a lélekben. Aki az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek lesz vele (I. Kor. 6, 17.). Aki szeret, az érti meg legjobban, akit szeret, mert az ő szívével tud érezni. A bölcsesség adománya elménket és szívünket az Istenbe meríti, az ő mélységeit tárja fel számunkra, úgy hogy benne és általa szemlélhessük az ő titkait a szeretet beleérzésével, beleolvadásával.

A *tudomány* ajándékával a teremtetett dolgok-

ban tud az ember helyes ítéletet alkotni, hogy belőlük eljusson az Alkotónak ismeretére, hogy céljaira felhasználhassa őket. Az Isten az embert ebbe a világba állítja bele. A természetes ész sokszor sötétben hagyja, a hit világossága sem mutat mindig biztos irányt. Politika, gazdasági viszonyok, találmányok — közt kell az Isten szolgájának eligazodni, az örök élet útját megtalálni. A denevér a sötétben sem ütődik neki a falnak. A természet homályában a *tudomány* adománya adja meg azt a hatodik érzéket, melylyel az élet forgandó sorsában az egyszerű ember is eligazodhatik, aki se a természettudomány, se a gazdaságtan, pénzügy rejtélyeit nem ismeri. Szienai Szent Katalin meg tudta szüntetni az avignoni fogságot, az orleansi szűz felszabadította hazáját, Don Bosco élete vége felé évenként harmincezer ember kenyeréről gondoskodott. Pedig egyikük se volt se diplomata, se hadvezér, se pénzügyminiszter, mégis biztosan jártak az Isten útjain.

A *tanács* lelkére is gyakran van szükségünk. Sokszor állunk nehéz döntések előtt, pályaválasztás, szerzetbe lépés, papság vagy világban maradás elhatározása előtt. Az élet folyton új elhatározások elé állít. Ne döntsünk sohse addig, míg kettős tanáccsal nem élünk: hozzáértő emberek, lelki dolgokban lelkiatyánk tanácsával — és a tanácsnak Lelkével, akitől alázatos és bízó imádságban kérjük fölvilágosítását.

A Szentlélek valóban bőségesen gondoskodik adományaival értelmünknek, hitünknek kifejlesztéséről. De ugyanígy támogatja, erősíti akaratunkat is nemcsak jóra serkentő és gyógyító kegyelmével, hanem adományaival is.

Az Erősség Lelke — *erőt* ad nekünk, mely mint *bátorság* jelentkezik a test, világ és a gonosz lélek ellen való harcban. A küzdelemhez nemcsak fegyverek kellenek (ezeket adják a meg-

szentelő kegyelem és az erények), hanem kell a léleknek kitartása, bizalma, veretlen nekilendülése. Bátorság a hit megvallásában, az üldözés elviselésében! Krisztus keresztutat járt; a Szentlélek minket is megerősít, hogy méltó unokái legyünk a vértanuknak.

A Szentlélek az *áhitat*, *ájtatosság*, *jámborság* adományával szárnyat ad imádságunknak, odaállít az Isten színe elé, az ő közelségébe; megédesíti a tabernákulum előtt való ott tartózkodásunkat, megéreztetni velünk, mily édes az Úr! Az Isten tisztelete, imádása ezen adomány által lesz életünk legkedvesebb, legboldogítóbb feladata.

De, mivel minden bölcsesség kezdete az Úr félelme, a Szentlélek a *félelem* adományával megtartja bennünk a jámbor élethez mindig szükséges bölcseséget. Hogy benne mindig Atyánkat tiszteljük és féljük, hogy vakmerően ne bizakodjunk, hogy az Úr fölsége és szentsége mindig térdre kényszerítsen, hogy az ő ítéletének borzalma megremegetessen. Mert aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék. Félnünk kell a magunk gyarlóságától, félnünk attól is, hogy a bocsánatos bűnnel a Lélek áradatát meg ne akasszuk. Meg ne szomorítsuk az Isten Szentlelkét, akiben az Úr megjelölt, akivel felkent minket az örök életre a bértörlesztésében.

Az Oltáriszentség.

1. A legméltóságosabb Oltáriszentség.

Aquinói Szent Tamás az Oltáriszentségnek a többi szentség közt kimagasló, legméltóságosabb voltát három okból vezeti le.

Az *első* az, hogy az Oltáriszentségben maga Krisztus van jelen valóban, állagával, szubsztanciájával. A többi szentségben pedig Krisztus Urunknak minket megváltó, megszentelő ereje működik. Ebben a szentségben hozza a földbeesett búzaszem a legbővebb, mondhatni végtelen termést. Az a búzaszem, mely az utolsó vacsorán vettett el, és a Golgotán meghalt, föltámadása után már betölti az egész földet, megsokasítja magát, hogy az egész emberiség élhessen belőle, vegye a menygyei kenyeret. Jel és jelentés, jel és valóság itt teljesen összeesik; a kenyér, mely Krisztust jelképezi, a konszekráció után már nemcsak szentségi jel, hanem csak járuléka, szent „színei” maradnak meg, hogy jelezzék a titkok titkának, az Úr Jézus testének a színek alatt való állagi jelenlétét. A misztikus „szőlőtő”, Krisztus, kiből az ő hívei sarjadnak, mint szőlővesszők, a maga drága nedűjével, a szentségi vérrrel áthatja azokat, kik belőle nőnek. Az Egyház, a hívek, az apostol szerint az

Isten vetése, az Isten ültetése. Az Úr a maga szántóföldjének vetését saját testével táplálja, az ő szőlejének ültetvényét saját vérével itatja.

Az Eucharistiában — beteljesedik a „mysterium fidei”, a hit misztériuma. Ez foglalja magában a „nagy titkot”, hogy Krisztus mi bennünk és mi őbenne. Az ószövetségnek előképei, jelei rája mutatnak, áldozatai feléje intenek.

Ez nagy szentség valóban, a legszentebb *jel*, a világot tápláló kenyér és a vért pezsdítő, üdítő bor — és a legfőlségebb isteni valóság: Krisztus teste és vére.

Nagy szentség, mert a mi megszentelésünk összforrása. Krisztus Szíve ott van ebben a szentségben és az ő megváltó vére ezen szentség által ömlik el az Anyaszentegyházon.

A második okát annak, hogy az Oltáriszentség a többi szentség fölé emelkedik méltóságban, Szent Tamás abban látja, hogy minden más szentség valamikép erre irányul, erre van rendelve. Szent Tamás ezen gondolata a hét szentség benső organizmusát, összefüggését tárja fel — azért ezt a gondolatot kissé részleteznünk kell. Szent Tamás szerint az *egyházi rendnek* az a célja, hogy akiket a krisztusi papságra felavat, azok az Oltáriszentség konszekrálásának hatalmát elnyerjék. A *keresztségnek* pedig az a célja, hogy Krisztus misztikus testébe minket beillesztvén — alkalmassá tegyen bennünket Krisztus szentségi testének vételére. A *bérmálás* megerősíti Krisztushoz való tartozásunkat és hozzájárul ahhoz, hogy ne szégyeljünk ezen szentség vételét, ne féljünk ennek mély-séges titkától, melytől első kihirdetése alkalmával sokan a tanítványok közül is megrettentek és elhagyták Jézust. Az örök élet igéi Jézusnál vannak és ez a szentség maga az örök élet záloga. A *bűnbánat* szentsége előkészít minket, hogy ez a szentség mindennapi eledelünk legyen. A bűn-

bánat szentségében „vizsgáljuk meg magunkat“, hogy Krisztus teste ne szolgáljon ítéletünkre. A *betegek kenete* arra szolgál, hogy vele és az Oltáriszentség *útravalójával* (viaticum) megerősítve meglássuk annak le nem takart arcát, aki a szentségi színek leple alatt rejtőzik. Végül, Aquinói Szent Tamás szerint a házasság szentsége szentségi jelentésével mutat valamikép az Oltáriszentségre. Hiszen a házasság Krisztusnak az ő Egyházához való jegyesi szeretetét fejezi ki, mint szentségi jel. Az Oltáriszentség pedig kifejezi és megvalósítja Krisztusnak, a Fejnek, az ő tagjaival való *egységét*, mert az apostol szerint „mindnyájan egy kenyér, egy test vagyunk, akik egy kenyérben részesülünk“. (I. Kor. 10, 17.)

Végül, — Szent Tamás ezt is helyesen látta meg — az Egyház azzal is kifejezte az Oltáriszentség kimagasló voltát, hogy a többi szentségek anyagának megszentelését vagy kiszolgáltatását — a szentmisével kapcsolta össze. A kereszvizet ma is nagyszombat (és a pünkösöd előtti szombat) miséje előtt szenteli meg, amikor hajdan a keresztség ünnepélyes kiszolgáltatása történt. A bérmlás krizmáját a nagycsütörtöki szentmise után, a betegek olaját pedig ugyanazon ünnep szentmiséjében szenteli meg. A nagycsütörtöki szentmise előtt történt hajdan a bűnbánók ünnepélyes feloldozása is. Az egyházi rendet ma is a szentmisében szolgáltatja ki az Egyház és a házasság ünnepélyes megkötésére is megvan a „nász-mise“ szertartása.

Ezért ezt a nagy szentséget leborulva imádjuk.

2. Az Oltáriszentség mint hitünk titka.

Az Oltáriszentségben a Szentháromság egy Isten oly csodákat művel, melyeket bár láthatatlan voltuk miatt nem sorolunk a szoros értelemben vett

csodák közé, de a bennük történő szentséges események ép úgy ragyogtatják az Isten mindenhatóságát, bölcsességét, mint az érzékelhető csodatettek. „Bár nem érti szemed, elméd, meghaladja a dolgok rendjét, megsegít erős hited. Két anyag kettős színének rejtekén nagy dolgok élnek, bár a két szín megmarad.” (Lauda Sion.)

Ha az Oltáriszentség titkos csodáját hívő lélekkel elemezzük, a következő mozzanatokat találjuk. Az első: a kenyér és bor állagának *átváltozása* Krisztus testévé és vérévé. Ebben a titokban megújul mintegy az isteni *teremtés* csodája. Az Isten mindenható akaratával a semmiből hozta létre a világot. Az Oltáriszentségben ugyan nem a semmiből alkot, mert hisz a kenyeret és bort változtatja át. Mégis — ha művének eredményét nézzük, Krisztus testének és vérének *jelenlétét*, akkor térdre borulunk ezen hatalom előtt, mely nemcsak teremt, hanem újjá is alkot; mely a teremtettt valóságot az Istenember testévé és vérévé változtatja. Ez a titok azt mondja nekünk, hogy az isteni mindenhatóság előtt nincs semmi gát és korlát. Az anyagi és szellemi világ legbensőbb mivoltában, állagában is engedelmeskedik neki. Az *átváltoztatás* titka eredményében hasonlít a *megtestesülés* szent titkához. A megtestesülés által az Ige emberi testet és lelket vett a Boldogságos Szűz tiszta méhében. Az átváltoztatás által ez a Szűztől fogant test és vér van jelen a szentségi színek alatt. Hasonlít ez a titok Krisztus Urunknak földi életében megmutatott ama csodáihoz, melyekkel az anyag fölött való hatalma nyilatkozott meg. A vizet borrá változtatta. Itt is — átváltoztatja a kenyeret és bort. A kenyeret megsokasította. Itt saját jelenlétét sokasítja meg. Őt kenyérrel ötezret táplált. Saját testével az egész világot táplálja. Parancsolt a szeleknek és tenger-

nek. Itt az anyag benső mivolta engedelmeskedik mindenható akaratának.

Az anyagnak, testnek *járulékai, tulajdonságai* fölött való hatalmát megmutatta akkor, amikor a vizen járt és nem merült el benne; akkor, amikor beteg testeket meggyógyított egyetlen szavával, akkor, amidőn zárt ajtón át — megjelent apostolainak. Ezek a csodák valamikép megismétlődnek az Oltáriszentségben. A kenyér és a bor járulékai, a szent színek megmaradnak az átváltozás után is, különválva saját állaguktól. A szent színekben folytatódik mintegy az Oltáriszentség nagy csodája. És alattuk rejtőzik Krisztus testének és vérének állaga, ott van legbensőbb mivolta, anélkül, hogy járulékai, kiterjedése, külső alakja, súlya stb. ott volnának.

Maga a szentségi állagi jelenlét is telve van titkos csodákkal. Krisztus megdicsőült teste ott ül az Atya jobbán az égben, és ugyanakkor állagával jelen van egyszerre a föld sok-sok oltárán az egész földkerekségen. A szentostyában is egészen van jelen az egész ostyában és egészen annak minden kis részecskéje alatt. „S ha a színek megtöretnek, ne habozz, sőt jól jegyezd meg, hogy a *részben az egésznek minden titkát meg-leled*. Bár a színek megtörének: egy maradt azért a lényeg: nagyságában, helyzetében — nem lett kisebb Istened.”

Vizsgálhatjuk még a szentségi szavak erejét, melyek a pap ajkán ugyanazzal a hatalommal hatnak az anyagra, mint amikor a mi Urunk ajkáról először elhangzottak az utolsó vacsorán. Mily csodás Krisztus hatalma! Meg nem gyöngülve árad át évezredek, emberek millióin át — a világ végezetéig; ég és föld elmulnak, de az én igéim — el nem mulnak.

Ahol Krisztus teste és vére, ugyanott van az egész Krisztus, osztatlanul — istenségével és

emberségével. Ott van a Szentháromság az Oltáriszentségben. Valóban az eget hozza le ez a Szentség a földre.

3. Megváltásunk műve az Oltáriszentségben.

Hitünk nemcsak arra segít, hogy az Eucharishtiában a mi Urunk csodálatos jelenlétét szemléljük, hanem arra is rávezet, hogy a szentségi Jézus működésébe is behatolhassunk. A föltámadt Üdvözítő többé már meg nem halhat, az ő Szívének dobbanása többé meg nem szűnik, az ő érzései ki nem apadnak, az ő imádása, engesztelése, hódolata, dicsérete el nem halkul. Az Úr él az Oltáriszentségben. „A hogy engem küldött az élő Atya, úgy élek én az Atyáért.”

Micsoda Krisztus szentségi életének működése, tartalma? Az Anyaszentegyház liturgiája rövid néhány szóval világít erre rá a Pünk. ut. 9. vasárnap csendes imádságában: „Valahányszor bemutatjuk ezt az emlékéldozatot, *megváltásunk műve folytatódik.*”¹

A szentségi Krisztus műve az Oltáriszentségben az, hogy folytatja, gyakorolja megváltásunk művét. Nem úgy mintha a kereszten történt megváltás kiegészítésre szorulna; nem úgy, mintha az ő halálának kegyelme nem volna túláradó, végtelen értékű. Hanem úgy, hogy a szentmise szétárasztja Krisztus vérét titokzatos módon az Egyházra, széthinti az új és örök szövetség vérét a szövetség fiaira. A szentmisében a trienti szent zsinat tanítása szerint *megújul, megjelen (repraesentatur)* a keresztáldozat. Ugyanaz a *főpap* itt is, ott is: maga Krisztus. Ugyanaz az *áldozat* itt is, ott is: Krisztus teste és vére. Ugyanaz a fő-

¹ Quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur.

papnak *áldozatbemutató szándéka*, önmagát az Atyának átadó akarata, mellyel megtestesülésétől kezdve mindvégig az Atyáért él és testvéreiért átadja magát: „Ezért a világba bejőve így szól: Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem; égő- és bűnáldozatok nem tetszettek neked. Akkor mondtam: Ime eljövök! A könyvtekercsben rólam van írva: hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat . . . (Ez akaratával) megszünteti az elsőt, hogy helyébe a következőt állítsa. És ezzel az *akarattal szenteltettünk meg* Krisztus testének egyszer való feláldozása által . . .” (Zsid. 10, 5. sk.)

Krisztusnak, az újszövetség főpapjának *belső lényege, mivolta szerint egy áldozata* van, mellyel saját testét és vérét bemutatja önátadó akaratával, hogy híveit megszentelje. A trienti szent zsinat szerint csak a bemutatás *módja* más a szentmisében és a keresztfán: a keresztfán *vérét ontva* áldozta fel magát, a szentmisében halált okozó vérontás nélkül újíttja, jeleníti meg kereszthalálát titkos módon, a kenyér és bor színe alatt.

Ezt a mélységes titkot, a szentmise áldozatának a kereszthalállal való lényeges azonosságát érezzük ki magukból az átváltoztatás szavaiból. Szent Pál apostol (I. Kor. 11, 24 sk.) elbeszélése szerint az Úr az utolsó vacsorán a kenyér fölött ezt mondta: Ez az én testem, *mely értetek adatik*; ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. A kehely fölött mondott szavai pedig a következők: Ez a kehely az újszövetség az én véremben; ezt cselekedjétek, valahányszor isszátok, az én emlékezetemre.

Az Egyház a szentmise átváltoztató szavait a három (Mt., Mk., Lk.) evangéliumban és Szent Pálnál található elbeszélésekből állította össze. A kenyér konszekrációjában most csak ez van: ez az én testem, a kehely konszekrációjában azon-

ban azt is mondja a pap: *mely értetek és sokakért kiontatik*. (Szent Lukács ev: 22, 20.).

Mivel a szentségi szavak azt létesítik, amit kifejeznek, mint ahogy az utolsó vacsorán is azt fejezték ki, azért természetes, hogy a szentmisében Krisztusnak értünk átadatott, azaz feláldoztatott teste és értünk kiontott vére van jelen, ugyanaz a szent test, mely a kereszten feláldoztatott, ugyanaz a szent vér, mely ott kiontatott. Az Üdvözítő úgy parancsolta: *Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*. Tehát természetes, hogy az apostolok és utódaik *ezt* cselekszik, ugyanazt, mint Krisztus. A szentmisében: *opus nostrae redemptionis exercetur*, a mi megváltásunk műve folytatódik, pontosabban: műveltetik, gyakoroltatik. Ha az átváltoztatás szavait egészükben, a jelzős mellékmondatokkal együtt fogjuk fel, úgy, ahogy az Üdvözítő és az ő papjai mondják, akkor nyilvánvaló lesz előttünk ez. Hisz Krisztus teste a szentmisében is az a test, mely értünk adatik; az ő vére az a vér, mely értünk ontatik. A szentmise, ahogy jelenvalóvá teszi Krisztus testét és vérét, azonképen jelenvalóvá teszi az ő megváltó áldozatát is.

Az Üdvözítő parancsa: Valahányszor ezt cselekszitek, az én emlékezetemre cselekedjétek — örökkévalóvá tette az ő Egyházában a szentmise *emlék-áldozata által* az ő megváltó önátadását a keresztfán.

4. A szentmise, mint emlékéldozat.

A kereszten Krisztus Urunk a maga áldozatát a maga teljességében bemutatta. Ezt fejezte ki, midőn azt mondotta: Beteljesedett ugyanis a szeretetnek önátadása. Hisz az Üdvözítő maga mondotta: Nagyobb szeretete senkinek sincsen annál, mint hogy életét adja valaki barátai-

ért (Ján, 15, 13.). Az áldozat nagyságának mértéke az önfeláldozó szeretet. Krisztus a keresztfán mutatta be ennek teljességét, fokozhatatlanságát. Ez az önfeláldozó szeretet benne az Atya jobbján is megmarad, mikor a földön, az oltárokon a kenyér és bor színe alatt megjelenik, hogy kereszts-áldozatát vérontás nélkül megújítsa. Az ő emlékeztérére, emlékéldozatként hagyta ezt Egyházának.

Hisz a zsidók husvét ünnepén mutatta be először, mikor új husvét a régít lezárta új királynak asztalán. Helyt adott éj a napvilágnak, Előkép a valóságnak Újszövetség hajnalán. (Lauda Sion.) A husvét bárány, melyet az Úr tanítványaival együtt elköltött, szintén *emlékéldozat* volt. A zsidók Egyiptomból való megszabadulásuk emlékére mutatták be és költötték el hosszú évszázadokon. Emlék-áldozatokat, (anamnesis, memoria) a pogányok is mutattak be kedves halottaik emlékére. Az Üdvözítő sem hagyhatja Egyházát emlékéldozat nélkül. Most vezeti ki népét kereszthalálával az ördög rabszolgaságából, a bűn országából, a sötétség hatalmából.

Ennek a kimentésnek, szabadításnak legyen örök emléke.

És micsoda emlék! Az emlék értékét az emeli, minél közelebb állt ahhoz, amire vagy akire emlékeztet. Drága emlék egy kézirat, egy kis ruhadarab; kedvesebb egy kép, mely az eltávozottnak arcvonásait őrzi, vagy egy szobor, mely alakját hordozza. Oly tökéletes emlék, mint az Oltáriszentség, sehol a világon nincs. Mert ennek csak a külső megjelenése *emlék*, a tartalma a legigazibb valóság. Maga Krisztus. Az Egyház kegyelettel őrzi a szentek ereklyéit, köztük pl. Szent Januarius véré, mely évről-évre csodálatosan fel-forr.

Az ereklyék a szentekről ránk maradt legdrágább emlékek. Valaha a szentek lelke hatotta át

őket és a feltámadáskor ragyogni fognak Krisztus dicsőségétől.

Az Oltáriszentség — az erekyéknél is értékesebb emlék, mert nem a holt testet, csontokat őrizi, hanem magát az élő Krisztust. Az ő vérenek folyama sohse nyugszik, az Oltáriszentségben is az ő szívéből forr — a mi megváltásunkért. Mert emlékü nemcsak személyeknek lehet, hanem eseményeknek is. A képek mozdulatlanul örökítik meg a történet, a színjáték pedig az életszerűség hűségével.

A szentmise áldozata az idők teljének, a világtörténelem legnagyobb tényének megörökítése. És mily csodálatos ez az isteni *tett*, dráma, ez az isteni *színjáték*, melyben Krisztus megváltó tette újul meg, lesz láthatóvá a Krisztustól rendelt *színek* alatt, midőn Krisztus helyettese a pap: ugyanaz teszi, mint Krisztus, az utolsó vacsorán.

Valóban nagy misztérium, isteni misztérium ez! A misztérium jelei, szavai, cselekményei — rejtett, titkos valóságot tartalmaznak. Figyelj csak a szentmisére. Két egybevágó eseménysort látsz. Azaz, az egyiket látod, a másikat: hiszed. Krisztus papja kezébe veszi a kenyeret, megáldja, szent szavakat mond. Ez az érzékelhető eseménysor. Krisztus ott az oltáron, láthatatlanul, mint főpap a mennyei Atya színe elé állítja saját megsebzett testét, szívének vérét és Egyházával egyesülten magasztalja, engeszteli, kérleli az Atyát.

Es mindezt azért teszi az Egyház az Úr parancsából, hogy mi Krisztusra, az ő megváltó életére, kinszenvedésére, halálára, föltámadására, mennybenmenetelére emlékezzünk.

Az Egyház *emlékezik* is. Miután megtette, amit az Úr tett az utolsó vacsorán — eleget tesz az Úr parancsa második részének. Ime ezért — úgy mond — megemlékezzünk Úristen, mi a te szolgáid és egyszersmind a te szent néped is ugyan-

azon szent Fiadnak, Krisztus Urunknak boldogságos kinszenvedéséről (micsoda hála, imádás lebeg e szavakban: *beatae passionis!*) halottaiból való feltámadásáról, valamint dicsőséges mennybemementeléről is: és bemutatjuk Fölségednek . . . ezt a tiszta, szent, sértetlen áldozatot . . . " (*Misekánon: Unde et memores.*) Ezt a részt, melyet az Egyház valamennyi liturgiájában megtalálunk, a keletiekben is — anamnesisnek, emlékezésnek nevezzük.

A szentmise Krisztusnak és az Egyháznak emlék-áldozata. Krisztus rágondol az ő megváltó halálára, ezt mutatja be az Atyának. Az Egyház pedig, amikor ezt az emlékáldozatot bemutatja, lélekben a megváltó Krisztussal egyesül emlékezésével.

A szentmise nem sokszorosítja meg a krisztusi áldozatot, bármennyi oltáron mutatták is be. Csak a külső sokasodik meg, a kenyér és bor színei, a papok, oltárok száma. Mindenütt ugyanaz a *valóság*, ugyanaz az áldozat, Krisztus teste és vére. Valahogy úgy, mint ahogy az emlék nem sokasítja meg azt a valóságot, melyre emlékeztet. De ne felejtsük el: a szentmise a krisztusi valóságot, az ő testének és vérének áldozatát tartalmazó emlék!

5. Ime ezért megemlékezünk . . .

Szent Benedek Regulájában azt mondja: úgy imádkozzunk, hogy elménk és szavunk összhangban álljon. Ez áll minden imádságra, de leginkább kell, a szentmise méltósága miatt — állania a szentmisehallgatásra. Hisz a szentmise a legtökéletesebb imádság, az istentisztelet középpontja, legfőbb tartalma. Az Üdvözítő maga mondja, Egyháza megvalósítja: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. Tehát nyilvánvaló, hogy nekünk megváltásunkra, Krisztus kinszenvedésére és halá-

lára való hálás emlékezéssel, ebből fakadó istendicsérettel és önátadással kell a szentmisét hallgatnunk.

Erre tanít és nevel minket az Egyház — egyrészt magának a szentmisének, főleg a misekánonnak, másrészt az egyházi évnek fölépítésével.

A szentmisének, mint Krisztus emlékéldozatának középpontja, lényege: a két szín alatt való átváltoztatás, mely Krisztusnak értünk adatott, azaz kinszenvedésre, halálra átadott testét, és értünk, a mi megváltásunkra, bűneink lemosására, kiontott vérével állítja áldozatként az oltárra. Az Anyaszentegyház tudatában van a mi Urunk akaratának, hogy valahányszor ezt tesszük, az ő emlékére tegyük. Arról sem feledkezik meg, amire Szent Pál figyelmezteti: Valahányszor ezt a kenyeret eszitek és ezt a kelyhet isszátok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jó (I. Kor. 11, 26.). Ezért úgy építi fel a szentmise főrészeit, hogy azokban valóban az Úrra való emlékezés, az ő halálának hirdetése nyilatkozzék meg.

A szentmise szerkezetében a Krisztusra való emlékezés főleg a legrégebb, legősibb részben, a misekánonban jut kifejezésre, mely szövegtörténetileg összefügg azzal a hagyománnyal, ahogy a második század közepén Szent Jusztin a szentmisét leírja és érintkezik Szent Ipolynak „Apostoli hagyomány” (Paradosis apostoliké) című művében megőrzött (III. század eleje) miseszertartással.

Hogy elménk valóban megegyezzen a szentmisehallgatásakor szavunkkal, röviden elemezzük a szentmise kánonját, mely a liturgia régi fölépítése szerint a mai prefációt, áldozati éneket is magába foglalja.

Amikor Urunk az ő szentséges áldozatát a keresztán bemutatva, a megtért látó azt kérte tőle: Emlékezzél meg, Uram, rólam, ha országodba jössz. (Luk. 23, 42.) Az Anyaszentegyház hason-

lóan cselekszik a szentmisében: egyrészt végrehajtva Krisztus rendelését — emlékezik az ő halálára, másrészt kéri őt — a konszekráció előtt és után, hogy emlékezzék meg róla — az ő menyeyei királyságában. Ezek az emlékezések és emlékeztetések (memoria, memento) szimmetrikusan vannak a konszekráció előtt és után elhelyezve. Ezekből származik az Egyház *hálaadó Isten magasztalása*, és könyörgése, mely eredetileg nemcsak ennek az imádságnak, hanem az egész áldozatnak is — nevét adta (Eucharistia, hálaadó ének = a mai praefatio és kánon a Miatyánkig. Eucharistia = Oltáriszentség.)

Ez a hálaadó istenmagasztalás a misekánon *elején és végén* nyilatkozik meg. Az elején — mint praefatio, áldozati ének, melynek az ősi időkben egyetlen szövege volt. Benne az Egyház hálát ad Istennek a teremtésnek, megváltásnak, megszentelésnek szent titkaiért és az angyaloknak seregével egyesülten magasztalja őt. A megváltás egyes titkairól az Egyház azóta különböző prefációkat szerzett. A misekánon vége a Miatyánk előtt, mely már az áldozási előkészülethez tartozik, a nagy doxológiába, dicsőítésbe csendül ki, mely az oltáron jelenlevő Krisztus által mond az Atyának a Szentlélekkel egyetemben tiszteletet és dicsőséget.

Az imádságnak másik két célja: a kérés és az engesztelés — ezen két magasztalás közé illeszkedik.

A Sanctus után az Egyház először önmagát ajánlja a mennyei Atyának. Megemlékezik a pápáról, püspökökről, az összes hívekről általában és egyesekről, valamint a szentmisén résztvevőkről külön is. (Memento vivorum = megemlékezés az élőkről.) Ebben a küzdő Egyház ajánlja magát és híveit az Úr kegyes emlékezésébe. Majd a szentek közösségében megüli emlékét a dicsőült szenteknek; első sorban az Isten Anyjának, aztán az apostoloknak, az első római pápának, több római és egy afrikai

(Szent Ciprián) vértanunak. A szentek Krisztus titokzatos testének legragyogóbb tagjai. Amikor az Egyház Krisztus keresztáldozatának megújítására készül, megemlékezik azokról is, akik életükben és halálukban legjobban hasonlítottak a kereszttut járó és szenvedő Krisztushoz, akik vértanúságukkal kapcsolódtak az ő halálához.

Ezután következik a középpont: Maga az *átváltozás* — melyben az Egyház azt teszi, amit Krisztus az utolsó vacsorán az ő emlékezetére.

Az átváltoztatás után — megemlékszük mint már láttuk, Krisztus haláláról, feltámadásáról, mennybemeneteléről. Bemutatja a mennyei Atyának ezt a tiszta, szent, sértetlen áldozatot és kéri az Atyát, tekintsen rá oly kegyesen, mint őszö-vetségi előképeire, Ábel, Ábrahám és Melkizedek áldozatára. Esdve kéri az Istent, szent angyala kezével vitesse fel az áldozatot égi oltárára.

A Krisztusra való emlékezés után megint következnek az emlékeztetések. Most amikor Krisztus ott van az oltáron, az Egyház az ő kiontott vére előtt — a holtakat, a tisztítóhelyen szenvedő lelkeket ajánlja először az ő emlékezetébe. (*Memento mortuorum* = Holtakról való megemlékezés). Krisztus vére kiontatott a bűnök bocsánatára. A miséző pap a szentmisén jelenlevőkkel együtt — rágondol saját bűnös voltára: *Nobis quoque peccatoribus* — egész úgy, mint a jobb lator és kéri az Urat, adjon neki és a híveknek részt égi országában a mennyei szentek közt.

A misekánon vége azt fejezi ki, hogy Krisztus által jön a világra minden áldás; Általa, Benne, Vele adatik Istennek minden dicsőség.

Hogyan hallgassunk tehát szentmisét? Úgy hogy elménk és a szentmise szövege és cselekménye összhangban álljon. A misekánonnak ez a rövid elemzése is erre akar segíteni. Ugyanez az alap-gondolat rásegít minket arra is, hogy lélekben

mindig arra gondoljunk, azt tegyük magunkban, ami a szentmisében történik. A Confiteornál fölkeltjük a bűnbánatot, a Kyrienél kérjük az Isten irgalmát, a Glóriában magasztaljuk őt. A szentleckével, evangéliummal gyarapítjuk hitünket. A Credóval megvalljuk azt.

Amikor pedig az *offertorium*, a felajánlás megkezdődik mi is felajánljuk magát a szentmiseáldozatot is, és vele egyesülten önmagunkat is a mennyi Atyának.

6. „Ime jövök, hogy cselekedjem, Atyám, a te akaratodat.“

A mennyei Atya minden cselekvésünkben, szentmisehallgatásunkban is — elsősorban a szívet, a szív szándékát nézi. Szentmisehallgatásunk akkor közli velünk az Úr megváltó áldozatának gyümölcsseit és kegyelmeit, ha lélekben egyesülünk az Úr Jézus áldozatbemutató szándékával. Mi az a szándék, mellyel az Úr a maga áldozatát a mennyei Atyának bemutatja?

A világba bejövén így szólt: „Ime eljövök, hogy megcselekedjem Atyám a te akaratodat.“ (Zsid. 10, 9.) Ez Krisztus Urunknak nemcsak legelső, hanem — mivel ő ugyanaz tegnap, ma és mindörökké — örökkévaló gondolata, szándéka. Ez a szándék teszi áldozattá az ő életét, annak beteljesedését a megváltó halálban. Ez a szándék hajtja az ő Szívének vérét, ez mozgatja tagjait. És mi az Atya akarata? A *mi megszentelésünk*. Az Atya akarta megváltásunkat, ezért az Üdvözítő ezt cselekszi mindhalálig, egész a keresztnék haláláig. „Mivel szerette övéit, kik a világban voltak, mindvégig szerette őket.“ (Ján. 13, 1.) Valóban igaz — *rólam is* — Szent Pál szava: Szeretett engem — és általadta magát értem. (Gal. 2, 20.) Ime — a szentmisében is — testét átadja,

vérét kiontja értem. Itt is ugyanazt cselekszi, mint mikor az Olajfák hegyén vért izzadott — *értem*, a nagytanács előtt elviselte a szégyent, az arcucsapást — *értem*, megostoroztatott, töviskoronát hordott, keresztutat járt, keresztfeszítettetett — *értem*. Az apostol arra int: „Ugyanazt az érzést ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban is megvolt, aki . . . , megalázta önmagát, engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a kereszfán” (Fil. 2, 5—8.)

Ezt a krisztusi érzést, ezt az alázatos, engedelmes, áldozatos lelket kell magunkban ápolni. Az Úr a szentmisében azt kívánja tőlem: ne legyen más érzésem, mint neki. Nekem is — meg kell cselekednem az Atya akaratát, nekem is — mindvégig, mind halálig szeretnem kell, akiket ő szeretett. Amikor a szentmisében a szent ostyát felmutatják, mint Krisztus testét, arra kell gondolnom, hogy Krisztusnak magam is, de minden megkeresztelt hívő is valamikép tagja. A kenyér színe, a bor cseppjei, Krisztust tartalmazzák, de az egész Egyházat, Krisztus titokzatos testét is jelképezik.

Amikor az Egyház bemutatja a krisztusi áldozatot, akkor nekem egyesülnöm kell ezzel az áldozattal. Minden törekvésem legyen Krisztusé, hogy megcselekedjem az Atya akaratát. Krisztus szeretetével kell mindennap átadnom magam az Isten dicséretének, a testvérek szolgálatának, a szegények, betegek istápolásának, a hívek megszentelésének. Krisztus mindvégig, a halálig szerette övéit. Nekem sem szabad visszariadnom az áldozatoktól. Minden nap meghozza minden életpályán a maga keresztyét. A testi munka, a kenyérkereset — mindig verítékes; a család gondjai terhesek, a hivatalnak is megvannak a maga nehézségei. Az élet folyton küzdelmek elé állít és ha kívül nem fenyeget a harc, akkor belül

támadnak a szorongattatások. A léleknek kell harcolnia test, világ, gonosz lélek ellen. Kívül küzdelmek, belül félelmek — ez az a sors, mely a keresztet naponként vállunkra adja a világban is, a papi, szerzetesi hivatásban is. Mindezeket el kell viselnem, a nekem adott poharat ki kell innom, mindaddig, amíg el nem mondhatom azt, hogy Atyám kezébe ajánlom lelkemet. Akkor „beteljesedik” az én életem áldozata is.

Minden hívőnek meg kell tennie Krisztus papi, áldozatbemutató lelkével. Ez az áldozatosság nyilatkozzék meg abban, hogy vagyunkból szívesen áldozunk Krisztusért, az Egyházért, a szűkölködőkért, hogy munkánkat is odaadjuk, amikor tehetjük. Tehetségünket, mikor jó szót, vagy jó tanácsot kérnek, fáradozásunkat, mikor özvegyek, árvák, elhagyottak, elnyomottak sorsának javításáról van szó. Kényelmünket, amikor beteget kell ápolnunk. Hivatásunk sok áldozatot kíván, hazánk néha életünket is. Hitünkért, Krisztusért — egész magunkat kell odaadni. Lelkünk épségéért, tisztaságunkért feláldozzuk érzelmi vágyainkat, gerjedelmeinket odavágjuk Krisztushoz, a sziklához és így öljük meg őket.

Krisztus áldozata a kínszenvedésben, a halálban teljesedik be. A jó szentmisehallgatás és áldozás megerősítenek minket abban, hogy bajainkban, szenvedéseinkben — utánozzuk a kereszttjét hordozó Krisztust. Mi tag vagyunk az ő testében. A szenvedések türelmes elviselése által egyesülünk az ő szenvedéseivel. Az én keresztem az Ő keresztiének a része, ha vele és érte viselem. Ő testét átadja a szentmisében értem, én pedig szenvedéseimet följánlom Érte.

7. „Vizsgálja meg magát az ember“.

A szentmisében a legszentebb titkok közelében állunk. Krisztus teste és vére az oltáron. Ha nem is készülnénk a szentáldozáshoz, akkor is vigyáznunk kell, hogy az Úr titkos jelenlétének csipkebokra előtt, az ő titkainak frigyszekrénye előtt — tisztán állhassunk meg. Ezért illeszti be az Egyház a szentmise elejére a bűnvallomást, bűnbánatot és az általános feloldozást. Ezért figyelmeztet sokszor, nagyon sokszor a szentmise folyamán bűneinkre, az Isten irgalmára vagy — ítéleteire. A Kyrieiben az Ő irgalmáért esdünk. A Credóban: hisszük a bűnök bocsánatát. A szentostyát felajánljuk számtalan bűneinkért, bántásainkért, hanyagságunkért. Az átváltoztatás előtt közvetlenül is — gondolnunk kell az örök kárhozatra, mert az Egyház imádsága (Hanc igitur) erre figyelmeztet.

Krisztus vérének konszekrációja is azt mondja:

„Ez az én véremnek kelyhe, . . . mely értetek és sokakért *kiontatik a bűnök bocsánatára*“.

Krisztus vére valóban kiontatik — az én bűneim bocsánatára is. Rajtam múlik csak, hogy Krisztus vére ne ontassék hiába.

Az Apostol azt mondja: „Ha valaki megveti Mózes törvényét, irgalom nélkül meghal, két vagy három tanu szavára; mennyivel súlyosabb büntetésre tartjátok azt méltónak, aki lábbal tapossa az Isten fiát *és tisztátalannak tartja a szövetség vérét, mely által megszenteltetett és* kigúnyolja a kegyelem Lelkét“? (Zsid. 10, 28—30.)

A szövetség vére, mely által megszenteltettünk, ott van a kehelyben. Az új és örök szövetség vére! De kik azok, akik „tisztátalannak tartják a szövetség vérét“? Nyilvánvalóan azok, akik Krisztus testét tiporják, akik szentségtörőleg élnek — azzal a vérrel, mely az ő megszentelésükre ontatik; bű-

neiket még azzal a szörnyű bűnnel, a szentségtörő áldozással gyarapítják, vagy Krisztust, az Ő Egyházát, szentségeit megvetik.

Az Úr szenvedéstörténetében háromszor történik — bűnösök ajkáról hivatkozás az Úrnak *vérére*.

Júdás, megbánva tettét, visszavitte a harminc ezüst pénzt, mondván: „Vétkeztem, elárulván az *igaz vért* . . . És elmenvén, felakasztá magát”. (Mt. 27, 3—4.) Bánata nem volt igazi, mert nem volt benne *bizalom* az Isten végtelen irgalmában. Ez a *kétségbeesés bánata*. Erre hiába ömlik Krisztusnak vére.

Pilátus látván, hogy semmire sem megy, hanem annál inkább nő a zajongás, vizet vevén, mosó kezeit a nép előtt, mondván: „Én ártatlan vagyok ez igaznak véréből; ti lássátok”. (Mt. 27, 24.)

Ez a *szinlelt bánat*. Pilátusnak hatalma lett volna Krisztust megszabadítani. Ő látja, hogy rosszat cselekszik, tudja azt is, hogy ha enged a zsidóknak, ő a felelős Krisztus haláláért. De — nem oszt igazságos ítéletet, sőt halálra ítéli Krisztust. Közben úgy tesz, mintha bánná gyávaságát, külsőleg, jelképesen lemossa magáról azt a bűnt, melyet akaratával mégis elkövet.

Hiába ez a *szinlelt bánat* is. A bűn gyökere a szívben van, a bánatnak odáig kell lehatnia, a szívet kell átalakítania. Csak akkor — nem ömlik rája Krisztus vére hiába.

Sokan vannak, akik Pilátus módjára állnak az Úr vére előtt az Oltáriszentségben. Templomba járnak, szenteltvizet vesznek, elvégzik szokott áhitatgyakorlataikat, részt vesznek a szentmisén. Talán még gyónnak, áldoznak is — *szinlelt bánattal*.

Hiába, Krisztus vére nem mossa le bűneiket mindaddig, amíg igazán meg nem térnek, bűneik-

kel, főleg a szokásos bűnnel igazán, bensőleg nem szakítanak.

A zsidó nép pedig Pilátus szavaira felelte: „Az Ő vére mirajtunk és a mi gyermekeinken”. (Mt. 27, 25.) Krisztus vére nemcsak a megváltás vére, hanem — benne van ítéletünk is. Az Ő vére — ítélete lett a zsidó népnek. Ez az ítélet már itt a földön megkezdődött, jelei ennek: Jeruzsálem pusztulása, a zsidó nép szétszórátása. A lelki *megátalkodottság*, a bűnben való makacsság — Krisztus vére által az ítéletet vonja le a kárhozat fiaira.

Rettenetes az élő Isten kezeibe esni! „Vizsgálja meg magát tehát minden ember és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, *ítéletet* eszik és iszik magának.”

Van orvosság, mely egyeseket gyógyít; másokat megöl. Az ilyent keresztel szokták megjelölni, hogy jól vigyázzunk rája. Krisztus vére — az élet orvossága, a lélek halálának ellenszere. Aki „nem különbözteti meg” — annak számára ez lesz az ítélet.

8. A jámborság szentsége.

Szent Ágoston néhány szóval foglalja össze az Oltáriszentség mivoltát, mikor azt mondja róla: Sacramentum pietatis, signum unitatis, vinculum caritatis! A jámborság szentsége, az egység jele, a szeretet köteléke.

Az Oltáriszentségre vetett áhitatos szemmel elmélkedünk a következőkben a nagy egyháztanító szavairól.

Amikor Szent Ágoston az Eucharistiát a jámborság sacramentumának, szentségének mondja, akkor nemcsak arra gondol, hogy az Eucharistia jámborságot, áhitatot mozdít elő, fejleszt lelkünk-

ben, hanem a *sacramentum* szónak akkori jelentésével arra is, hogy az Eucharistiában a pietas, a jámborság tényleg benne van, benne rejlik.

A jámborság, ájtatosság az az erény, mely az embert arra sarkalja, hogy megadja az Istennek a kellő tiszteletet, hódolatot, imádást. Jámbornak azt az embert nevezzük, aki buzgó az istentiszteletben, aki imádságos, áhitatos lelkiéletet él, aki külsejében is úgy viselkedik, ahogy az Isten jelenléte megkívánja.

A jámborság leginkább az imádás, áldozat, imádság tényeiben nyilvánul meg.

A jámborság eme szentségében tehát — az élő, igazi, krisztusi jámborságot, ájtatosságot szemléljük, azt, amely Krisztusnak szívében él — az Oltáriszentségben.

A szentségi Krisztus — maga az igazi áhitat, ő a jámborságnak teljessége. Benne éri el legfőbbkétebb fokát az Isten imádása, tisztelete, az ő szívében gyullad fel legmagasabb lánggal az imádság szent tüze, általa száll minden imádságunk is az égbe.

A kánont befejező nagy dicsőítésben (doxologia) a pap a szentostyával háromszor keresztet vet a kehely fölé, majd kétszer a kehely és önmaga közt a „*Sacramentum pietatis*”-ra és így imádkozik: „*Általa, vele és benne van neked, mindenható Atyaisten a Szentlélekkel egyetemben minden tiszteleted és dicsőséged.*”

Ez a *sacramentum pietatis*.

a) *Általa* (per ipsum). Nincs a liturgiában oly könyörgés, mely hosszabb vagy rövidebb formulával ne úgy zárulna: A mi Urunk, Jézus Krisztus által. Ezzel a szokásos záradékkal az Egyház kifejezi azt, hogy minden imádságunk egyrészt Krisztuson át jut a mennyei Atya színe elé, másrészt azt is, hogy imádságunk az övével egyesülten ér az égi trónusra.

A szentségi Krisztus azért rejtőzik a kenyér és bor színei alá, hogy *rajta keresztül* szálljon az égbe, imádásunk, áldozatunk. Ő adja meg az *irányt* az ég felé, ő kapcsolja össze az eget és a földet. Ő szünteti meg a távolságokat. Imádságunk nem szorul más vezetékre, mint a szentségi Krisztusra. Áldozatunk is — az ő teste és vére által ott áll az égi trónus előtt.

De a szentségi Krisztus nemcsak irányát adja a mi könyörgésünknek, áldozatunknak, ő nemcsak a vezetőke a mi égbetörekvő jámborságunknak, hanem: *általa*, az ő imádsával, áldozatával egyesülten adatik az Istennek minden tisztelet és dicsőség.

A szentségi Krisztus teljesíti be a teremtés célját: az Isten dicsőségét. Isten a maga dicsőítésére teremtette az egész világot. Kiárasztotta a világra az ő bölcsességét — és a világban ott ragyog annak rendjében és célszerűségében: az Isten bölcsesége. A virágos rét és a csillagos ég — hirdetik az ő szépségét. A mindenség nagyságában az ő végtelensége tündöklük, a természet erőiben, a tenger hullámaiban, az ég viharában — az ő hatalma. Ezért szólítja fel a zsoltosma az egész természetet — az Isten dicsőítésére. A világnak istenmagasztaló kórusában az ember az, aki öntudatosan ismeri fel a Teremtőt a természetben, a Megváltót Jézus emberi testében, a Megszentelőt — az ő műveiben. Csak az ember, mégpedig a megváltott, megszentelt ember — tudja az Istent *méltón* dicsérni, csak rajta ragyog fel igazán az Isten dicsősége. A megváltott, megszentelt ember is csak azért nyujthat az Istennek méltó dicséretet, mert Krisztus képére, hasonlatosságára született újjá az ő vérének ereje által.

Ezért Krisztus *által* adatik Istennek minden dicsőség. Ő az „*elsőszülött minden teremtmény előtt*“. A teremtmő Isten — őbenne alkotta az

anyagi és szellemi természet remekét. Az ő emberi természete — a teremtes csúcspontja, koronája. Benne van a világ legmagasabb csúcsa és legnagyobb mélysége. „Minden általa és őérette teremtetett”. A mű dicséri a mestert. Krisztus szent embersége a Szentháromság dicsősége. Micsoda örömmel tekint az Isten őreája, szerelmes Fiára, kiben neki kedve telik!

A mi Urunknak, pusztá léte — sarjadó élete a Szent Szűz méhében — nagyobb dicsőség az Atyának, mint az egész teremtetett világ. De az ő istendicsérete öntudatos. Áthatja szívét-lelkét, nincs egy rezdülése elméjének, egyetlen villanása idegeinek, egyetlen dobbanása szívének, mely ne az Isten dicsőségére történnék.

Az Eucharistiában is ezért van jelen. Itt, az oltáron zengi el az ő himnuszait, itt szoltároz örökszép énekekkel. Ó, ha hallhatnók az ő éneket! Ha hitünkkel hallgatózunk, meg is halljuk. A Szentírás zsoltárai és énekei az ő Szentlelkének sugallatából eredtek. A Sanctus az ő istenmagasztalása. Az Egyházban ő fakasztotta az istentiszteletnek művészi gazdagságát.

Ha az Eucharistia előtt térdelek, úgy tekintek rá, mint az istenmagasztalás, dicsőítés szerzőjére, vezérére, mesterére. Amikor a Glóriát éneklek, arra a Glóriára gondolok, mely az Úr szívéből szól az égbe — az Oltáriszentségből. Az áldozati éneken odaállok én is az égi karba az angyalok és szentek karába — és arra vigyázok, hogy *egybecsengjen* énekükkel, melynek vezető szólamát, egész dallamát Krisztus adja, az enyém is.

Nemcsak szóval, hanggal, de egész valómmal óhajtom dicsérni az Istent az Úr Jézus *által*. Úgy magasztalni, hogy az ő szentsége bennem is ragyogjon, az ő dicsősége — engem is megtöltsön.

Milyen hálás vagyok azért, hogy az én hangom

— *általa* eljut az égbe, az én könyörgésem *általa* meghallgatást talál.

Nélküle — imádságom is csak sírás volna, mint a fészkből kivetett madaré, mikor anyja nem talál reá.

b) *Vele*. (cum ipso) A nagy doxologia azt mondja, hogy az Atyának a Szentlélekkel egyetemben minden dicsőség — a szentségi Jézussal adatik. Az Egyház itt azt akarja kifejezni, hogy mindazok, akik az Istent dicsérik, valamikép a mi Urunkkal összefüggnek, Vele egy kórust alkotnak. Hisz a mi Urunk az ő megváltó halálával minden teremtmény fölé emelkedett; oly nevet szerzett, mely minden név fölött vagyon. Krisztus királya lett az égieknek is, vezére az angyalok seregeinek. Ők is vele együtt magasztalják a háromszor Szent Űristent.

A megváltott emberiség pedig oly szorosan egyesült Krisztussal, hogy a fizikai test hasonlóságára — vele, mint Fejjel egy testet alkot, az ő misztikus testét. Krisztus misztikus testébe beilleszkednek tagokként az apostol tanítása szerint — a szent apostolok, evangelisták, hittanítók, az összes szentek, mindazok, akik a keresztség szentségében részesültek és róla le nem szakadtak. Ennek a testnek kegyelmi működése, gondolatai, érzései, imádása, áldozata — egyuttal a Fejnek a működése is. A tagok csakis Krisztus Szentlelke által nyithatják ajkukat imádságra és mondhatják: Abba, Atyánk. Csakis övele egyesülten nyílnak meg a hitre, az Isten titkainak meglátására. Örömeik, diadaluk — a Fejnek is diadala. Üldöztetésük — Krisztus üldöztetése. Amikor Saul a híveket üldözte, Krisztus így szólította meg: *Miért üldözöl engem?*

Az Egyház, Krisztus titokzatos teste, az egész földkerekségen Vele egyesülten magasztalja, dicséri az Atyát. Hisz az Egyház Krisztusnak elválaszt-

hatatlan Jegyese, kinek érzései a szeretet által legjobban összecsengnek az Úr Szívének dobbanásával! Mily csodálatosan szép az Egyház istendicsérete, hogy dalol benne a Lélek tavaszi áradása, mily lelkesedés szököárja száll belőle, mily színes, édes, bájos, fölséges — az Énekek Énekének az a változata, mely a liturgiában és a jámbor hívek lelkében szólal meg! Parkok tavaszi nyílása, bokrok éneklő édessége, emberi szimfoniák gyönyöre — mi ez ahhoz képest, ahogy a megváltott lélek, a Krisztusba illeszkedett lélek dalol hálát az Istennek! És mi ez, ahhoz képest, ahogy Krisztus és a vele egyesült Egyház magasztalja Istent minden órában!

A Krisztussal való egyesülésben fokozatok vannak, a kegyelem kapcsai erősebbek, vagy gyengébbek, vannak, kik lazábban tartoznak Krisztus testéhez, vannak akik Szent Pállal azt mondhatják: Nem én, hanem Krisztus él énbennem. Ha a lelkiéletben előre akarunk haladni, mindig szorosabban kell hozzája símulnunk érzéseinkben, tetteinkben. Őt néznünk, őt követnünk. Az imádásban is. Krisztus Isten-imádásáról többször beszélnek az evangéliumok. Figyeljük meg az ő főpapi imádságát pl. az utolsó vacsora után! És, hogy könnyebb legyen számunkra — a Krisztus imádkozó lelkébe való behatolás, egyesüljünk imádsunkban az Egyházzal. Az Egyház a liturgikus imádságformákat, a zsoltosmát és részeit, a Misekönyv imádságait nem parancsolja ugyan a híveknek és nem akarja őket elvonni attól, hogy akár a maguk szívének bőségéből, akár jámbor hívek áhítatának formáiból teremtsék meg maguknak az imádság nyelvét és formáit. De, mivel az Egyház papjainak, szerzeteseinek előírja, parancsolja a liturgikus imádság formáit, nyilvánvaló, hogy ezek megismerése, használata a hívek számára is hasznos és üdvös.

Legyünk rajta, hogy az imádságban is mindig szorosabban egyesüljünk a szentségi Jézussal, az ő Egyházával. Gondoljunk rá akkor is, ha otthon imádkozunk; ha templom előtt elmegyünk, legalább egy fohással köszöntsük őt és mondjuk neki: Jézusom, taníts meg imádkozni, hogy veled együtt dicsérhessem Istent.

c) *És őbenne.* (et in ipso) Az egyház nem fölöslegesen halmozza ezeket a szavakat. Bár rokonjelentésűek, mégis mindegyiknek megvan a maga külön árnyalata, színezete. Az Istennek a szentségi Jézusban van az ő nagy dicsérete, tisztelete. Viszsa kell most gondolnunk azokra a titokzatos csodákra, melyek ezen szentségben megvalósulnak, melyekben az isteni mindenhatóság ragyog. A világmindenségnél jobban dicséri az Istent — egyetlen szentostya az átváltoztatás után! Ha az angyalok csinálnának térképet a föld nevezetes pontjairól — minden tabernaculumot fénylő körrel jelölnének, mert minden szentségházban ott ragyog a: glória Domini, az Úr dicsősége. Bele kell hatolnunk a szentségi Jézus Szívébe, hallgatnunk az ő magasztalását. Az Isten szeretetét fogjuk legjobban kihallani. Így szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adá. Érezni fogjuk ezen szeretethimnuszban az irgalom akkordját: Az Úr irgalmát mindörökké zengem. Milyen is lehet a jó Pásztor éneke, hogy szól szívének húrjain az aggodalom, féltés juhaiért, hogy hívja őket, hogy becézi mindegyiket, mennyi szeretettel kedveskedik bárányainak!

Ime, a szentségi Jézusban „teljesedik be” mindaz, amiért Isten a világot teremtette és fönntartja. Minden egyes pillanat a világtörténet folyamában — ezért a magasztalásért adatik. Azért, hogy mindannyian egyesüljünk Krisztussal az ő hitének egységében! Azért, hogy az egész világ általa, vele és benne dicsérje a Szentháromság egy Istent.

A „*sacramentum pietatis*“ előtt sokszor kell időznünk. Ha igazi pietast, áhitatot, jámborságot akarunk, merítsük a forrásból, a szentségi Jézusból. Ezért van köztünk, erre hív bennünket. Szentál-dozásunk, szentmisehallgatásunk, szentséglátogatásunk mindennap közelebb visz bennünket célunkhoz: hogy az Isten dicsőségében megtaláljuk üdvösségünket.

9. Az Eucharistia — az istentisztelet forrása.

Az Üdvözítő világba érkezésének célja: hogy mindnyájan dicsőítsék az Atyát őáltala. Az Úr — a szentségi színek alatt az Egyház történetének századain át valósítja meg ezt az isteni programot. Az Oltáriszentségből indul ki az Isten magasztalás — térben és időben.

1. A *térben*. Az utolsó vacsora idején egyetlen egy hely volt csak a földkereken, ahol az Eucharistia titkait ünnepelték. Mennyire megsokasodott pár évtized alatt azon helyeknek a száma, melyeket az Úrnak értünk átadott teste és az újszövetség vére megszentelt. Valahová csak eljutott az evangélium az apostoli igehirdetés nyomán, ugyanoda elérkezett Krisztus, az újszövetség főpapja az ő megváltó áldozatával. Hisz minden apostol Őt hordozta, Vele járt. Egyszerű termek lettek színhelyei az isteni jelenlétnak. Valóban: az Igé testté lőn és mi köztünk „sátrat vert.”

Minden kápolna, minden templom, legyen az plébánia-templom, dóm, vagy katedrális — ezért a szentségi jelenlétért, ezért a földreszálló égi Isten-magasztalásért, hálaadásért — az Eucharistiáért épül. Ő a központ, a szentély, az oltár érte van és a hívek serege őt veszi körül. Valóban: tele van ég és föld az Isten dicsőségével. Az ég — azért, mert a megdicsőült Krisztus az Atya jobbján trónol; a föld azért, mert az eucharistikus

Krisztus köré gyülekszik az Egyház és így betölt minden helyet az Isten dicsérete. Ahova a közép-kor és újkor embere eljut, ugyanoda megérkezik — Krisztus papja is. Kolumbussal — Amerikába, az első indiai hajósokkal Indiába, Kinába, Japánba; az angolok által deportált irekkel Ausztráliába, Újzeelandba. A tengeren felhangzik a praefatio az óceánjáró hajókon; a hegyek kórusa is megszólal és a Sz. Bernáthegey, Montecassino és más hegyek templomaiban Krisztus mutatja be áldozatát. Valaha a föld mélyére is gyakran leszállt — a katakombákba. — Pleni sunt caeli et terra — gloria tua.

2. *Időben.* Ha az ősegyház liturgikus forrásait vizsgáljuk, a szórványosan ránk maradt szövegeket és töredékeket — és összehasonlítjuk a mai teljes Missaleval, az a benyomásunk, mint mikor a magot — a belőle nőtt fával hasonlítjuk össze. Az ősegyház tiszteletében a szorosan vett Eucharistia, az áldozat — valóban rövid volt. A legrégibb Anaphorák szövege alig egy nyomtatott oldal. De ez a rövid áldozati ének — a földre hozta az égi Krisztust, mert ebben az Egyház „megcselekedte az ő emlékére” ugyanazt, amit ő cselekedett az utolsó vacsorán.

A fejlődő fa törzse folyton vastagszik. Évről-évre újabb gyűrűk rakodnak a központ körül. Ha a liturgiát, annak történetét vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a *mag*, melyet az Egyház istentisztelete mindig gazdagabban vett körül az imádás, hódolat, könyörgések, zsoltárok — díszes gyűrűivel: maga az Eucharistia.

Az egyház liturgiája az idő egységeivel: a nap, hét, év — gyűrűivel veszi körül a szentmisét, az Eucharistiát.

A *nap* a legkisebb egység — mely az Eucharistia Napját magasztalja. A napi zsolozsma kialakulása is, fölépítése is — egyszerű előkészület

a szentmisére és tovább rezgése a nap folyamán az eucharistikus Isten-magasztalásnak. Valaha a vigiliák éjjeli liturgiája — a mai Matutinumnak és Laudesnek öse — a szentmisével zárult, mint ahogy ezt most is kiérezzük pl. a nagyszombati liturgia fölépítésén. A napi imaórák, a Prima, Tertia, Sexta, Nona — szintén a szentmiséhez igazodnak. A napi liturgia tárgya — a fölkelő és lenyugvó Napnak, Krisztusnak, az igazság Napjának magasztalása. Ez a ciklus, melynek középpontja a szentmise; ebben jelenik meg az Eucharistia Napja. Mint ahogy a természet köszönti a hajnalt és az estét, ugyanúgy imádkozik és dalol az Egyház: Jam lucis orto sidere — mikor a hajnalcsillag felragyog — és lucis ante terminum — a Vesperás és a Completorium himnusaiban — a fény kialakása előtt.

A hét liturgiájában megismétlődik a teremtés és a megváltás nagy hete. Ha figyelemmel kísérjük a római breviarium heti himnuszait és az egyes napokra beosztott zsoltárokat, rá fogunk találni a kettős színű vezérfonálra, mely a hét egyes napjait a teremtés és megváltás napjaival összekapcsolja. A teremtés napjai fokozatosan bontják ki előttünk az Isten dicsőségére alkotott természet elemeit; a megváltás napjaiból a csütörtök, péntek, vasárnap emelkedik ki — mindegyiknél a liturgia a nagyhét azonos napjaira utal: az Eucharistia szerzésére, Krisztus halálára és dicsőséges feltámadására. Ebben is az *anamnesis*, a megváltás emlékezete uralkodik.

Végül: az egyházi év adventtől adventig: a legcsodálatosabb kör, mely az *idők teljének*, a kereszt megváltásának középpontjára utal minden részében. Mily művészi a szerkezete, mily egyszerű a szimmetriája! A nagyhét a központ, a husvét a főünnep. Krisztusnak az ószövetségben rejtett, az újszövetségben kinyilvánult élete a

vezető téma. És ez az élet — itt folytatódik, nap-nap után a világ végezetéig: a szentségi színek alatt. Az egyházi év az ősegház misztériumának gazdag kivirágzása. Isteni életet újí meg: *emlékezéssel*. Az isteni Gondviselés útjait a világtörténelemben (advent): az *idők teljét*: Krisztus életét a földön (Krisztus életének ünnepkörei: Karácsony, Husvét) és ebbe belefoglalja *Krisztus misztikus életét az Egyházban, az ő szentjeiben* (a Szent Szűz, a szentek ünnepei), az egyház nagy eseményeinek (keresztfeltalálás, felmagasztalás, lourdes-i jelenés stb.) ünnepeit.

A szentségi Jézus és a vele egyesült Egyház így tölt meg eget és földet: az Isten dicséretével.

A Breviarium és Misekönyv minden sorát úgy mondom ezután, hogy érzem, tudom, ezek a szavak a szentségi Jézus szívéből szólnak.

O Sacramentum pietatis!

Igy teljesíti az Úr az Eucharistiában saját főpapi imádságának első könyörgését: Atyám, eljött az óra, dicsőítsd meg Fiadat, *hogy Fiad megdicsőítsen téged*. (Ján. 17, 1.)

10. Az Oltáriszentség az egység jele.

Az Üdvözítő főpapi imádságának második könyörgése az volt: „Szent Atyám, tartsd meg azokat a te nevedben, akiket nekem adtál, hogy *egyek legyenek*, miként mi is”. (Ján. 17, 11.) Krisztus, a főpap, a szentmisében újítja meg az ő keresztáldozatát. Az Oltáriszentségben maga műveli azt az ő Egyházában, amiért főpapi imádságában könyörög: hogy *egyek* legyenek.

Hiszen ez volt a tartalma annak az ígéretnek is, melyben először szólott az ő szentségi testéről és vérééről: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, én bennem marad és én őbenne. Amint engem küldött az élő Atya és én az Atya

miatt élek, úgy az is, aki engem eszik, én miattam él". (Ján. 6, 57—8.)

Az Eucharistiáról való elmélkedéseink, — istenimádásunknak, eucharistiás áhitatunknak gyökere — rája tapadnak a nagy szentségre: az egység jelére — és megvalósítójára, megadójára. Mert a szentségi jel: hathatós jel. Amit kifejez, meg is valósítja. *Efficit, quod figurat.*

Maguk a szentségi színek: a szoros értelemben vett *jel* — az *egységet* fejezik ki. A Úr Jézus ott járt a búzavetések közt és csodálkozva nézte a búzatablák rejtett életét. Hányszor érezzük beszédeiben, tanításaiban, paraboláiban, csodáiban azt, hogy neki a természetes kenyér is csodás valóság, mely tele van titokkal. A szántóföld, az elvetett mag, annak sarjadása, érése, annak sorsa mindaddig, amíg tápláló kenyér lesz — az Üdvözítőnek gondolatvilágát állandóan átjárja. És amikor azt mondja magáról: Én vagyok az élő kenyér, aki a mennyből szállottam alá, akkor megértjük, hogy minden gondolata az Eucharistiára utal, megértjük, hogy jel és jelentés, szó és valóság: benne egyesül, benne testesül meg. Az apostol kiérzi a *kenyérnek* ezt a valóságát és szimbolizmusát: egy test vagyunk mindnyájan, akik egy kenyérből táplálkozunk. A *kenyér* az egységnek a jele. A búzaszemekből liszt lesz, a lisztből kenyér. A kenyér a táplálkozásban testünkkel alakul, építi, fejleszti, erősíti szervezetünket. Asszimilálódik, áthasonul hozzánk. Eggyé lesz velünk — és egyesülünk vele. A búzaszem — bennünk él tovább. A világnak, az emberiségnek ma sincs nagyobb problémája, mint a *mindennapi kenyér*. Ennek a gondja — valamennyiünket eggyéforraszt. Ezért folyik a legtöbb veríték, ez adja a legtöbb örömet. Mert ez adja az atya boldogságát, mikor kenyeret szelhet gyermekeinek, ez adja az élet erejének, megmaradásának tudatát. Ez a gond, ez

a munka, ez a veríték; ez az öröm, ez a táplálék — valóban a legnagyobb egységet, az egész emberiséget forrasztja egybe. Nem kell azért lesüllyednünk a történelmi materializmus szemlélet-síkjára. Ebben megakadályoz az a tudat, hogy a vegetatív, táplálkozó élet csak előfeltétele a lélek, a szellem életének.

A kenyér nemcsak a testet táplálja, hanem a test táplálásával: a lélek életének székhelyét erősíti.

A lélek igazi élete, legbensőbb élete pedig a kegyelem isteni életárama. A kenyér valóság is, mely testet táplál. A kenyér a legszentebb szimbólum is, mely Krisztusra utal. A szentségi kenyér, a szentostya pedig jel és valóság is; mert Krisztus testét tartalmazza.

Ahogy a természetes kenyér jele az emberiség összetartozásának, egységének, ép úgy jele a szentostya: a Krisztusban újjászületett emberiség egységének, közösségének.

„Aki eszi testemet, énbennem marad és én őbenne.” Mily titokzatos az az egyesülés, mellyel a kenyér átalakul testünkkel, bennünk marad, — a táplálkozásban. Az Úr Jézus — a szentáldozásban ezt a titkos folyamatot újítja meg, hogy mi őbenne maradjunk és ő mibennünk — és így a legteljesebb egység valósuljon meg bennünk: az az egység, melyben ő van az Atyával, melyről ő mondja azt, hogy egy az Atyával.

A szentáldozás latin neve is: egység, közösség: *communio*. Mert a szentáldozás a legszorosabb egységet teremti meg: egyesít minket Krisztussal, az ő életével. Krisztus miatt, Krisztus által élünk, ha vele egyesültünk. Az ő élete pedig az, hogy az Atyától és az Atyáért él. Mi belőle és vele élünk — az Atyáért.

Az Oltáriszentség nemcsak Krisztussal való egységünket jelenti és valósítja meg, hanem Krisztus titokzatos testének tagjaival való közösségünket is.

Az Egyháznak az egység alapvető ismertető jegye. Ez az egység pedig: az Eucharistiából ered. Az egész Egyháznak ugyanaz az áldozata, ugyanaz benne a szentségi Krisztus, aki a szentáldozással a híveket összeforrasztja: egy testté. A kiközösítetteket, elszakadtakat, eretnekeket az ősegyház nem engedte a szentáldozáshoz, a communióhoz. Ma ugyanígy bünteti őket. Az *una*, sancta Mater Ecclesia, az Anyaszentegyház Krisztus titokzatos testét alkotja. Ennek a testnek az összetartója, életetője, egységadója: a szentségi Jézus, aki a kenyér és bor színei alatt él és uralkodik mindörökké.

A földkerekséget, az emberiséget a kultúra és technika teszi eggyé. Az útvonalaknak, vasutvonalaknak hálózata, a távíróvezetékek, a kábelek, a rádióantennák az egység jelei. Ezek azonban akárhányszor csak pusztá jelek. Az emberiségben a technika mai fejlettsége mellett több az ellentét, gyűlölet, háború, mint volt akkor, amidőn kisebb volt az érintkezési hálózat. Mert a technika ugyanígy gyártja az emberpusztító gépeket, gázokat, mint ahogy gyártja az érintkezés eszközeit.

Az igazi egységet az egész világban; az Oltáriszentség jelenti. Ez nem pusztá jel, mert benne ott él és működik a világegyetem összetartója, a szívek középpontja, a lelkek útja, napja: Krisztus.

És itt imádkozik most is: ut unum sint: hogy egyek legyenek — az ő összes hívei, az egész emberiség.

11. Az Eucharistia a szeretet köteléke.

Az Üdvözítő az ő főpapi imádságát azzal fejezte be az utolsó vacsora után: „Megismertettem velök Atyám, a te nevedet és meg is fogom ismertetni, hogy a szeretet, mellyel engem szeretted, bennük legyen és én öbennük”. (Ján. 17, 26.)

Mennyire megegyezik Szent Ágoston rövid meg-

határozása az Oltáriszentségről az Úr Jézus főpapi imádságával! Mily sugarakat enged a szentségi Jézus rejtett életébe!

Az Eucharistiában az a Szeretet él, mellyel az Atya öröktől fogva szereti az ő egyszülött Fiát, akiben neki kedve telik. Ez a szentségi Jézusnak mintegy légköre, ebben az atmoszférában éli eltakart életét. Ott körülveszi, áthatja az Atyának szeretete, öröme; átítatja a Szentlélek, a személyes Szeretet. Az Isten, aki maga a Szeretet — ott van az Eucharistiában. A háromszemélyű egy Isten szeretetében a legteljesebb kölcsönösség, egymásbaforradás, viszonzás van. Ahogy az Atya szereti a Fiút a Szentlélekkel való egységben, úgy szereti a Fiú az Atyát. És a megtestesült Igének, Jézus Krisztusnak emberi természete a legáltalánosabban átveszi és viszonozza az Atya szeretetét — az ő szentséges Szívében!

Úgy szerette Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adá érte! A Fiúban tovább hullámszik az Atyának a világhoz, az emberhez leereszkedő szeretete. Krisztus szeretett engem és önmagát általadta értem. Általadta — és átadja magát értem. Az oltáron — ott van az ő Szívének vére, az új és örök szövetség vére, mely értünk és mindenkiért *kiontatott* a bűnök bocsánatára.

Krisztus vére, melyben az ő áldozatos szeretete lemossa a bűnt, kiengesztel az Atyával, a tékozló fiút a mennyei Atya ölébe viszi — a szentségi bor színe alatt rejtőzik.

Íme — ez a *szeretet köteléke*. Ne gondold gyengének, erőtlennek! Mert hiszen ez a bor — Krisztusnak, a szőlőtőnek éltető nedűje. Te vagy a venyige, ebből a szőlőtőből sarjadtál, belőle élhetsz termékeny, boldog életet, mindaddig, amíg a halálos bűnnel le nem szakadsz róla. A szeretet köteléke erősebb lehet, mint a halál. Azon túl is, az örökkévalóságon át is megmarad. Emberi sze-

retet is megmaradhat és erősebb lehet a halálnál. A barátok, hitvesek szeretete a síron túl is él. Hát Krisztus szeretete, mely épen mindvégig, a kereszt haláláig szeret és a halállal legyőzte a halált? Öröktől fogva és örökké szeret. Mielőtt a világra jöttél volna, már ismerte életutadat, már kijelölte sorsodat, elkészítette számodra a dicsőség koronáját. Már átadta magát *érted*, hogy mikor a világba lépsz, odaadja magát *neked*.

Az ő részéről erős kötelék, eltörhetetlen kapocs az ő szeretete. Csak részedről lehet gyenge. Ő nem vet el magától, ha csak te le nem szakítod magad róla. Jól vigyázz, mert az Úr szeretete — féltő és féltékeny szeretet. Olyan, mint a jegyesé az ő arájához. A hűtlenség bántja meg. Hogy is adhatnád magad az ő ellenségének, a bűnnek és vele az ördögnek? Az Eucharistiában ott örvénylik az Úr Jézus irántunk való szeretete. Az örvényben mindig van titokzatosság, mélység és — borzalom is. Az Úr szeretetében a félelem nem arra való, hogy visszatartson minket a szeretet örvényétől, hanem arra, hogy belehajtson minket. Mert ez az örvény az élet mélységeibe merít el és nem a halálba.

Ez a szentség azért van az oltáron, hogy vedd magadhoz, táplálkozzál vele. Egyesülsz vele és ő teveled. Ez az egyesülés a szentáldozásban — a szeretet köteléke. Erősítsd meg mindennap ezt a köteléket, hogy belőle élj, vele szeresd az Atyát és mindazokat, akikért Ő általadta magát.

Ne legyen *gyenge* a szeretet köteléke, de legyen *gyengéd*, figyelmes, odaadó, érzékeny, türelmes, kegyes szeretetünk a szentségi Jézushoz. Olyan, mely „mindent eltűr, mindent hisz, mindent remél, mindent elvisel.” Ez a legnagyobb *karizma*, a legmagasztosabb Út. Ez maga az Út, az Igazság, az Élet.

A Bűnbánat szentsége.

1. A második mentődeszka.

Nagy Szent Leo írja (ep. 108. c. 2 — M. L. 54, 10—11): „Az Isten sokszoros irgalma oly módon jön az elesett ember segítségére, hogy nemcsak a keresztség kegyelmével, hanem a *bűnbánat* orvosságával is — visszaállítja az örök élet reményét, hogy mindazok, kik megsértették az újjászületés adományát, eljuthassanak bűneik bocsánatára, ha saját ítéletükkel önmagukat elítélik. Az isteni jóság oltalmának az a rendje, hogy csak a papok közbenjárásával nyerhető el az Istentől a bűnbocsánat.”

Valóban, Isten sokszoros irgalmának, de egyúttal nagy bölcsességének műve az, hogy gondoskodott a bűnbánókról a keresztség után is. Miként Isten első teremtménye, Ádám, bár az Isten felöltöztette az eredeti ártatlanság ruhájába és rája adta a megszentelő kegyelmet, mégis elesett, épúgy a megkeresztelt, a bérmlással megerősített ember is eleshetik; a kegyelem a szabadakaratot nem szünteti meg. Az ember esendő lény, aki törekeny edényben hordozza Isten adományait. Az Úr, aki alkotta, tudja, mily anyagból van alkotva. A teremtő Isten bölcsesége nyilat-

kozik meg abban, hogy irgalmával nem hagyja el a keresztség után sem az embert, hanem készen tartja számára — a bűnbánat szentségét.

A Szentírás az Egyházat Noe bárkájához hasonlítja, mert az Egyház a keresztség szentségével épűgy kimentti a nagy vízözönből, a pusztulásból az emberiséget, mint ahogy azok megmenekültek, akik a bárkában voltak. Az őskeresztények szemléletében — az emberiség Ádámmal az élén — hajótörést szenvedett. A nagy hajótörésben — a keresztség adja számára az első mentődeszkát. Az isteni irgalom azonban gondoskodik újabb hajótörés veszedelmére is — második mentő deszkáról. „Ragadd meg tehát, bűnös ember, a bűnbánat szentségét úgy, mint a hajótörött a mentődeszkát. Ha a vétkekbe merültél, ezzel szabadulhatsz; az isteni irgalom ivóvizéhez ezen juthatsz el.” Így buzdít *Tertullianus*. (De paen. c. 4.)

A keresztség is, a bűnbánat is — rokon szentségek. Mind a kettőt az isteni jószág az ördögnek, a bűnnek hatalma ellen alapította. A keresztséget főleg az első hajótörés, az eredeti bűn ellen, a bűnbánatot a második hajótörés, a cselekedeti bűnök ellen. Szent Jeromos azt mondja, hogy „a bűnbánat utánozza a keresztséget”. (Dial. adv. Pelag. 1, 33.)

Ezért hasonlítják a régi írók a bűnbánat könnyeit a keresztvízhez. Chrysologus Szent Péter szerint, miként a keresztvíz lemossa a bűnt, épűgy mosogatja a bűnbánat könnye a lélek sebeit, melyeket a bűn ejtett rajta. (Sermo 167.) A bűnbánó, nemcsak saját könnyeiben bizakodhatik, hanem az Egyházében is, ha bűneit megvallja. (Pacianus.)

Krisztus vére mossa tisztára az embert a keresztségben is, a bűnbánatban is. Ennek a megváltó vérnek az ereje — adja az újjászületést a

keresztvízben; ez támasztja fel a halott lelket a bűnbánat szentségében. A szentatyák, Sz. Jeromos, Sz. Ágoston, N. Sz. Gergely, az Istennek a bűnbánat szentségében megnyilatkozó művét Lázár föltámasztásához hasonlítják. A halálos bűn megöli a lelket, elrejtí a sírba, mint ahogy Lázár volt a föld mélyén halála után. Akkor az Isten a bűnbánat kegyelmével életre támasztja a halott lelket. Az élet, az új, természetfölötti élet mutatkozik a bűnös bánatában és gyónásában; az Egyház pedig az ő szolgálai által feloldja a bűn kötelekeit.

Az tény, hogy a Szentatyák ehhez a csodához hasonlítják a bűnbánat szentségét, eléggé rámutat ezen szentség méltóságára, nagyságára. A keresztségben újjászületik a régi ember; a bűnbánat szentségében feltámad a cselekedeti bűn halálos állapotából.

A bűnbánat szentségét az irgalmas Isten azért alapította, hogy a bűnbeesett ember a keresztség kegyelmét visszanyerhesse; hogy a keresztségi pecsét fényét, ragyogását visszaszerezze, annak a krisztusi jegynek törését helyrehozhassa. A bűnbánat szentsége mossa megint fehérre a keresztség fehér menyegzős ruháját, ha bemocskolódott; ez fürdeti meg a Bárány vérében megtisztult stólát — a bánat könnyeiben.

A keresztség és a bűnbánat közt tehát sok a hasonlóság, összefüggés. De nagy a különbség is.

A bűnbánatot a régiek *laboriosus baptismusnak*, *fáradtságos keresztségnek* mondták. Ez a főkülönbség a bűnbánat és a keresztség közt. A bűnbánathoz a bűnbeesett ember megtörődése, fáradtságos igyekvése, gyónása, elégtétele szükséges.

2. A bűnbánat munkája.

Az Üdvözítő úgy alapította a maga szentségeit, hogy bennük és általuk az anyagi természetnek is helyet ad az ember megszentelésében. Az ember testből és lélekből áll. Az Isten alkalmazkodik az emberi természethez, amikor szentségeiben — anyagi elemmel, pl. vízzel és olajjal — érinti a testet, hogy a lelket megtisztítsa, megszentelje. A bűnbánat szentségének is megvan a két alkotó része, van anyagja (a bűnbánó cselekedetei, bánat, gyónás, elégtétel) és alakja (a pap feloldozása). De ez az anyag: más, mint pl. a keresztség, bérmálás stb. anyaga. Ez nem olyan, mint a víz, kenyér, bor, olaj. Ezt az anyagot az embernek a szentségi jelben, a megtörődött szívű gyónásban megnyilatkozó benső megtérése, Istenhez való fordulása adja. Az Üdvözítő ugyanis ezt a szentséget úgy alapította, hogy a földi bíraskodás, ítélkezés módján történjék. A földi bíraskodáshoz pedig hozzátartozik a büntett kivizsgálása, bizonyítása, az ítélet kihirdetése. A gyóntatószék — ítélőszék. A bűnbánó ott térdel, önmagát vádolva. Nem kell ide külső bizonyíték, tanú; a bűnös lelkiismerete adja a tanuskodást is, a bizonyosságot is, hogy bűneivel rászolgált az Isten ítéletére.

A bűn megérdemelné az elítéltetést. A bűnös azonban nemcsak bűnét állítja az ítélőszék elé, hanem benső megtörődését, a büntől való elfordulását, az Isten ítéletétől, a kárhozattól való féltelmét, az Úr Jézus Szívéhez való menekülését is. Ebben bizakodva — várja a feloldozó, fölmentő ítéletet.

Ime: a bűnbánat szentsége is — jel. Jel, mely azzal, amit külsőleg kifejez, láthatatlan, lelki folyamatot, isteni történést takar: azt az ítéletet, mellyel Isten ítéli meg a bűnbánót, midőn meg-

bocsátja bűneit, visszafogadja fiai közé, megadja neki a megigazulás kegyelmét. A szentség azonban nem csak jel, hanem kegyelmet közvetítő eszköz is. A bűnbánat szentsége is — létrehozza, amit kifejez: az Isten irgalmas ítélete által a bűnös megtérését, megigazulását.

A gyóntatószék ítéleteiben ismétlődik az az isteni ítélet, mellyel a szegény, bűnbánó vámos megigazultan ment haza, a gögös farizeus azonban nem. Az Üdvözítő szavai hangzanak a feloldozás szavaiban; azok a szavak, melyekkel annyiszor megbocsátotta a bűnöket, melyekkel a bűnbánókon könyörült és a latornak is jó reményt adott. Ez a szentség az irgalmas szamaritánusra mutat, aki olajat és bort öntött a beteg sebeire. A gyóntatószékben a jó Pásztor keresi az eltévedt juhót, és a mennyei Atya fogadja vissza tékozló fiait.

A gyóntatószék ítélete arra való, hogy biztosítson bennünket arra a két ítéletre, melyen megkell majd állanunk, melyen az Isten már nem földi helyettese által, hanem közvetlenül fog megítélni minket; a külön ítéletre és az utolsó ítéletre.

Az Üdvözítő maga mondja: ha megítélitek önmagatokat, nem fogtok megítéltetni. Itt a mód, hogy megítéljük magunkat. Van alkalom, hogy beletekintsünk az „írott könyvbe”, lelkiismeretünkbe és önmagunkat vádoljuk a legsúlyosabb váddal, hogy az Isten szent fölségét megsértettük, hogy eltékoztoltuk azokat a kegyelmeket, melyeket mennyei Atyánktól kaptunk. Vádoljuk magunkat azzal, hogy Üdvözítőnk kínszenvedésének, halálának voltunk okai, hogy miattunk ömlött a Megváltó vére. Ó szentséges Vér, csodás miszterium! Kárhozata a megátalkodottaknak, de üdvössége, váltsága, szabadulása a bűnbánóknak! Ó szentséges Vér, melyben ott az irgalom és igazság ítélete! Jézusom, értem kiontott véreddel moss tisztára engem!

A bűnbánat szentsége — fáradságos keresztség.

A keresztség kegyelmeiért — a mi Urunk vette vállaira a keresztet, járta a maga keresztútját, átadta magát a halálra. A keresztségben közreműködésünk nélkül üdvözít minket, hisz amikor megkeresztelkedtünk, még csecsemők voltunk.

A bűnbánat szentségében azonban az Úr nem ad másként feloldozást, csak ha magunk is közreműködünk. Magunkra kell vennünk a keresztet, meg kell alázkodnunk az Úr színe előtt, oda kell térdelnünk az ő helyettese elé, őszintén meg kell vallanunk, minden álszéken nélkül bűneinket, akaratainkat meg kell szilárdítanunk, hogy a büntől teljesen elforduljon. Vállalnunk kell az elégtételt, hogy bűneinkért az Urat engeszteljük.

Az Úr irgalmának nagysága itt abban nyilatkozik, hogy a mi bűnbánatunkat, gyónásunkat használja fel eszközének — megmentésünkre. Az ő keresztese titokzatos módon egyesül a bűnbánat terhével, az ő vére átjárja a bűnbánat könnyeit. Irgalmas Szíve együtt dobban a mi megtörődött szívünkkel.

Milyen buzgósággal kell a szentgyónásra készülnünk! Állítsuk magunkat már lelkiismeretvizsgálatkor az Úr ítélőszéke elé. Ő, aki a szívet és veséket vizsgálja, megadja nekünk azt a világosságot, mellyel rejtett bűneinket is meglátjuk. Előtte semmit el nem titkolhatunk. Az Úr az ő szentségének erejével a mi bűnbánatunkat és gyónásunkat teszi a szentség anyagává, megigazulásunk eszközévé. Úgy iparkodjunk tehát elfordulni a büntől, úgy igyekezzünk megtörődni, hogy a gyóntatószékben érezzük: A megtört és megalázkodott szívet az Úr nem veti meg!

3. Az Úr ítélete.

A bűnbánat szentségében két mozzanat van: az egyik az ember önmegítélése, a másik — az Isten ítélete. Az előbb az elsőt szemléltük, most

a másodikat vegyük szemügyre. A bűnbánat szentségének felvételéhez a hitnek az a látása szükséges, mely a feloldozó papban magát az Üdvözítőt, élők és holtak Királyát és Bíróját látja meg. Minden szentség kívánja tőlünk a hit elszánt, biztos és bátor odaadását. Hit nélkül a szentségekben a külső jelet látjuk — és nem a rejtett, titkos valóságot. Hit nélkül az Eucharistia csak kenyér és bor. Enélkül a bűnbánat szentsége is csak fülbegyónás — egy papnak.

Hányszor okoz nehézséget az a kérdés: Minek gyónjak a papnak, az is ember, lehet, hogy több a bűne, mint nekem. Aki így gondolkodik, annak vagy nincs még hite, vagy — nagyon gyenge lábon áll ez az erény benne.

Ha gyónni akarsz, erősítsd meg a hitet magadban. Azt a hitet, hogy a bűnbánatban Krisztus ítélkezik feletted. Mint ahogy a pap által ő keresztel, ő konszekrálja az Oltáriszentséget, — ugyanúgy a pap által ő mondja: Én téged feloldozlak. Hogy kell örülnöd annak, hogy az Úr valóban itt van mindennap a világ végezetéig. Nem kell messze menned, hogy rátalálj az irgalmas Jézusra. Hisz inkább ő jár utánad, mikor Egyháza által bűnbánatra szólít fel, amikor hív a gyóntatószékbe, amikor türelmesen meghallgatja gyónásodat. Nem érzed-e, hogy a jó Pásztor sokasítja meg magát ezer és ezer lelkipásztorban, akikre saját hatalmát ráruházta? Az Úr Jézus most is itt működik, mint a világ bajainak gyógyítója. Hisz, ha igazságosak vagyunk önmagunkkal szemben, sokszor kell látnunk, mennyi bajt okoz — ép a bűn! Hogy százezrek éheznek — annak legtöbbször az az oka, hogy nagy az önzés azokban is, akik gazdagok — és legtöbbször azokban is, akik nélkülöznek. Ha az önzés, fukarság, irigység helyébe — a krisztusi szeretet lépne! Zilált, züllött a családi élet, a házasság bom-

lóban, hűtlenség a házastársak közt, árva gyerekek elhagyottan — élő szülők mellett. Ezek a bajok is a bűnből, legtöbbször a fékezetlen érzékeségből erednek. És hány testi betegség, szenvedés mutatja a bűnnek átkát az emberiségen! Mennyi pusztítást okoz a háborúban a népek gyűlölködése, versengése!

Krisztus itt jár köztünk, gyógyítja a világ baja-
it. A gyóntatószék az ő orvoslásának a színhelye. Van érkezése arra, hogy mindenkivel külön foglalkozzék, minden bajt a gyökerében támadjon meg, gyógyítgassa a legkülönbözőbb egyéniségeket, természeteket.

Sokan vannak a protestánsok közt, akik valahogy szeretnék a gyónást visszaállítani felekeztükben. A hitetlenek is gyakran magasztalják azt a lélekgyógyító erőt, mely a gyónásban rejlik. Pedig — ezekben legtöbbször nincs meg a hit abban, hogy a gyónásnak nemcsak természetes, hanem természetfölötti ereje van, ezek nem hiszik azt, hogy a pap által Krisztus oldozza fel a bűnöst.

Ha hitünk erősebb lesz, akkor a bűnbánat szentsége is jobban kifejti erejét, akkor Krisztus áll velünk szemben és mi ott térdelünk az ő lábánál. Mily boldogság a tékozló fiúnak, hogy megtalálta Atyját! Mily öröm volt a bűnbánó Máriának, hogy könnyeivel öntözhetette Krisztus lábait! Ha hited van: akkor a bűnbánat által Krisztusra találsz, akkor meghallod az ő ítéletét: En téged feloldozlak.

Ha hited van akkor bűneid sokasága, ocsmány-sága sem fog visszariasztani a megtéréstől, hanem ép ez fog sarkalni arra, hogy megtörődésed teljesebb, alázatosságod mélyebb, szereteted erősebb legyen.

Ahol elárad a bűn, ott túlárad az Isten kegyelme. Csak a megátalkodottság vagy a vakmerő

bizakodás akasztja meg az Isten irgalmának túláradását.

Mily megfoghatatlanok az Isten ítéletei! A gyónatószerék ítéleteiben is ott van a mélységes titok: az Úr irgalmának és igazságának végtelensége, az ő Szívének fölmérhetetlensége — ebben a pár szóban: Én téged feloldozlak . . .

4. A bűnbánat szeleme.

A bűnbánat felkeltése — a szentséghez úgy hozzátartozik, hogy nélküle az Isten nem ad feloldozást. Ennek a bánatnak természetfölöttinek kell lennie, a hitből kell fogannia. A bűnben van legtöbbször természetes rútság is. Van ember, akinek a hazugság majdnem fizikai fájdalmat okoz, akit a hálátlanság egészen lever. A szentségi bánat a bűnben annak a hit által meglátott rútságán, káros, kárhozatos voltán bánkódik.

Hisz minden bűn, a bocsánatos is — az Istennek, a mi Atyánknak megbántása. A halálos bűn elpártolás az Istentől — az ördöghöz. Súlyos megszegése az Isten törvényének. Lerontása a megszentelő kegyelemnek. Megfertőzése a Szentlélek templomának. A halálos bűn — elszakadás Krisztustól. Mennyi hálátlanság, elveteműtség van egyetlen halálos bűnben. Hisz az Isten alkotása, kezemunkája vagyunk. A bűnnel Teremtőnket sértjük meg. Az ő képe, hasonlatossága ragyog rajtunk. A bűnnel a gonosz lélek képét öltjük magunkra. Úgy szeretett minket az Úr, hogy megszületett Fiát adá értünk, aki kereszthalálával megváltott, szentségeivel megszentelt minket. Az ő testvérei lettünk a keresztségben, saját testével táplált az Oltáriszentségben! Az Istennek hozzánk való leereszkedését utasítja vissza a bűn; Krisztus szerető Szíve — csalódik hűtlen voltunkban.

A bűnbánat két legfontosabb indító oka: a

büntetéstől való félelem és az Isten szeretete. Ez a félelem is elég lehet ahhoz, hogy a bűnbánat szentségében hozzásegítsen a megigazuláshoz, hogyha őszinte, igaz félelem és ha oly erős, hogy minden bűntől elfordítsa szívünket, ha a bűnt, mint a legnagyobb rosszat, lelkünk kárhozatát utáltatja meg velünk. A félelem indítja lelkünket arra, hogy az elmerülés veszélyében keltegessük Krisztust: Uram segíts, mert elveszünk. Az üdvös félelem hajt el minket a tékozló fiú vályujától és rávezet arra az útra, mely az atyai házhoz visz. A kárhozattól való félelemre mindig szükségünk van, még akkor is, ha a kegyelmet sikerült megőriznünk, hogy ha a tökéletesedés útján járunk. Aki áll, vigyázzon, hogy el ne essék. Félelemmel és rettegéssel kell üdvösségünket munkálni.

Nekünk, kik az újjászületés kegyelmében részesültünk, akik vettük a Szentlelket, a fogadott fiak Lelkét, méginkább okunk van — a fiúi félelemre Atyánkkal szemben. Mert a keresztiség után elkövetett bűn súlyosabb hálátlanság — a Teremtő és Megváltó Istennel szemben, mint a meg nem keresztelt emberé. Mi már eljutottunk az Úr házába, ránk már az ő fényessége ragyogott, vettük a hit fényét és éreztük szeretetének melegét. Ennek a szeretetnek kell viszonzást találnia szívünkben. Bűnbánatunk is a tékozló fiú lelkével mondja: Atyám vétkeztem te ellened. Ha a bűnt Atyánk megbántásának tekintjük, ha érezzük benne az Úr Szívének megbántását, akkor bűnbánatunkban a fiúi félelem párosul a szeretettel és ez lesz a leghathatósabb eszköz a bűneinktől való szabadulásra.

Lelkiéletünknek a *bűnbánat szellemére* állandó szüksége van.

A bűnbánat szelleme nem pusztán abban nyilatkozik meg, hogy bűneinket a gyónás alkalmával megbánjuk. Ez a szellem — tovább sugárzik a

bűnbánat felkeltéséből, áthatja egész életünket, beleszűrődik erényeinkbe, vezeklésünkbe, jócselekedeteinkbe. Hogy a bűnbánat szellemének hogy kell átjárnia mindent, azt legszebben ép a szentmise imádságai mutatják meg.

Csak vegyünk részt az Egyház lelkével egyesülten ezen a fölséges áldozaton, érezni fogjuk, hogy áldozatunknak, hálaadásunknak, könyörgésünknek alaphangja mindig a bűnbánat szelleme.

Ezzel készülünk az Úr színe elé a Confiteorban, ez visz az Isten oltárához föl a lépcsőkön. Irgalomért esdünk a Kyrieiben; a Glóriát sem tudjuk énekelni az angyalokkal anélkül, hogy az Isten Bárányát ne kérjük, könyörüljön rajtunk. A szentmise kéréseinek tárgya közt — ez a leggyakoribb. A Szentlecke, az Evangélium is erre tanít. Amikor az ostyát felajánljuk, a bűnbánat szellemében tesszük.

A bűnbánat szelleme egyesít minket a magát feláldozó Krisztussal. *Engesztelnünk* kell a szentmisével is, jócselekedeteinkkel, imádságainkkal is a mennyei Atyát. A szentáldozás előtt is bűneink tudata mondatja velünk: Uram, nem vagyok méltó . . .

A bűnbánat szelleme a lélek igazi *alázatosságban* gyökerezik. Az alázatosságon kell épülnie minden erényünknek, egész lelkiéletünknek. Alázatosság nélkül nincs igazi önismeret, enélkül nincs igazi bűnbánat sem.

Csak az alázatosság segít ahhoz, hogy a hit látásával lássuk magunkban azt a gyarló, törekeny, esendő bűnöst, aki semmivel sem dicsekedhetik önmagából, mert minden jót az Istentől kapott. Az alázatosság mutatja meg, hogy mi magunknak csak a *bűnt* tulajdoníthatjuk, de ezt *kizárólag* magunknak. Ami jó van bennünk, az az Isten ajándéka. Nem szabad sohse elbizakodni; akkor sem, ha sikerült a kísértéseket legyőzni, akkor

sem, ha a kegyelem erejével előhaladást tettünk a lelkiéletben. Isten a kevélyeknek ellenáll. Sokszor meg is szégyeníti őket, esetleg ép azzal, hogy engedi őket — bűnbe esni. Nem építhetünk önmagunkra, hanem az Isten irgalmára.

Elkövetett bűneink tudata, mégha a jó Isten meg is bocsátotta már őket, szolgáljon arra, hogy a bűnbánat szellemét és az igazi alázatosságot táplálja bennünk. Vizsgáljuk meg lelkünket gyakran abból a szempontból, mennyi kegyelmet pazarolt ránk az Isten, hányszor emelt magához és hányszor estünk vissza! Egész életünk úgy tűnik majd fel, mint egy gazdagon bevetett, Istentől bőven öntözött kert, mely mégis tele van gyommal, gazzal . . . Az Isten vetése alig bír kikelni, a sok gaz elveszi a jó magnak is az életerejét, gátolja fejlődésében. Ez a megfontolás is arra segít, hogy alázatosak legyünk — és bűneinket mindig írtogassuk.

5. A bűnbánat szentségének kegyelme.

A bűnbánat szentségének kegyelmi hatásairól azért kell elmélkednünk, hogy ennek a szentségnek lelkiéletünk fölépítésében való fontosságát jobban megértsük.

Amikor a keresztség és a bűnbánat szentségét állítottuk párhuzamba, akkor az is világos lett, hogy amikor a bűnbánat a halálos bünt törli el bennünk, akkor voltaképpen a keresztség kegyelmét éleszti föl lelkünkben: azt a kegyelmet, mely által az Isten az ő egyszülött Fiának képére teremti újjá minket, megszabadít a kárhozattól, megszenteli lelkünket, hogy a Szentlélek lakozzék bennünk.

A bűnbánat szentsége azonban nemcsak arra szolgál, hogy lelkünket a bűn halálából életre keltse, hanem arra is, hogy a még élő, de megsebezett lelket meggyógyítsa. Mert ebben a szentség-

ben az Üdvözítő nemcsak ítélkezik, hanem mint orvos kezeli betegségeinket.

Ép ez a hatása a szentségnek — magyarázza meg azt, miért kell gyakran élnünk vele.

A *bocsánatos bűn* nem öli meg ugyan a kegyelmi életet bennünk, hanem azt gyengíti, annak működését, hatását gátolja. Olyan ez, mint a seb, vagy a betegség a szervezetben. Igaz, hogy a bocsánatos bűnt az Úr sokféle úton-módon elengedheti nekünk, de mégis — a bűnbánat szentsége a leghathatósabb orvosság a bocsánatos bűnök ellen. Ebben a szentségben ugyanis Isten nemcsak a bűnt törli el, nemcsak az adósságot engedi el, hanem gyökerében gyógyítgatja a bocsánatos bűnt.

A bocsánatos bűnök legtöbbször azokból a rossz hajlamokból forrásoznak, melyek még az eredeti bűn által megrontott természetből maradtak meg. A keresztség eltörölte ugyan az eredeti bűnt, de nem szüntette meg ezeket a rossz hajlamokat, csak gyengítette őket. A rossz szokások, az elkövetett súlyos bűnök méginkább gyarapítják és erősítik természetünk rosszraajlandóságát. Az Isten eltörli ugyan a halálos bűnt is a bűnbánat szentségében, de az általa megnövelt, meg erősített hajlamok megmaradnak a lélekben és mindig nagy veszélyt rejtenek magukban.

A bűnbánat szentségének kegyelme ezeket a hajlamokat támadja meg. Valahányszor gyónunk, hacsak bocsánatos bűnöket gyónunk is, a szentség mindig gyarapítja a megszentelő kegyelmet, erősíti a belénk öntött erényeket, a hitet, reményt, és szeretetet, visszaadja szerzett érdemeinket. Ezekkel együtt azonban ad gyógyító kegyelmet is, mintegy orvosságként betegségeinkre. Tehát nemcsak saját megtörődésünk, gyónásunk hat ránk gyógyítólag, nemcsak az elégtételi cselekmények erőfeszítése segít bűnös hajlamaink kiirtásában, hanem maga a szentség gyógyító kegyel-

me is. Ez az az olaj, melyet az irgalmas szamaritanus önt a mi sebeinkre. A szentség által az Isten működik bennünk; az Isten segít minket a bűn elleni harcban, a rossz szokások leküzdésében, a bűnök írtoztatásában, sebeink gyógyításában.

A bűnbánat szentségéhez való gyakori és buzgó járulás biztosítja számunkra azokat a segítő kegyelmeket, melyekre a lelki harcban szükségünk van. Ha tehát a lelkiéletben előre akarunk jutni, akkor ezt a szentséget nem szabad elhanyagolnunk. Erényeink általa szilárdulnak, erőnk belőle táplálkozik.

A bűnbánat szentsége amikor eltörli a halálos bűnt, ugyanakkor megszabadít minket az örök kárhozattól is. Az Isten azonban nemcsak a halálos bűnt bünteti, hanem a bocsánatos bűnöket is. Még pedig itt a földön különböző csapásokkal, bajokkal, melyekkel meglátogat minket: a halál után pedig a tisztítóhely szenvedéseivel. Az ő végtelen jósága a bűnbánat szentségében megkönyörül rajtunk. Amikor megszabadít a bocsánatos bűntől, akkor — az ő jóságának mértéke szerint elengedi az ideigtartó büntetéseket is, ha nem is egészen, legalább részben. A bűnbánat szentsége leveszi rólunk az Isten sújtó kezét, hathatósan oltalmaz az élet csapásai, bajai ellen, megerősít arra, hogy a megérdemelt büntetéseket férfiasan fogadjuk a jó Isten kezéből.

A bűnbánat *cselekedetei*, melyeket *elégtételül* a gyóntatószékben kiszabnak ránk, szintén részesednek e szentség erejében. Ha megfontoljuk, mily hatásokat tulajdonít a trienti zsinat (S. 14. c. 9.) az *elégtételnek*, buzgóbban fogjuk elvégezni, magunk is igyekszünk elégtételül bűneinkért önmegtagadásokat vállalni. Mert a zsinat szerint: „kétségkívül erősen visszatartanak a bűntől ezen elégtételi büntetések, óvatosabbá, éberebbé teszik

a bűnbánókat a jövőben, gyógyítgatják a bűn maradványait, és a rossz étellel szerzett bűnre-hajtó készségeket a velük szembenálló erénygya-korlatokkal lerontják. Az Isten Egyházában soh-sem gondoltak más utat biztosabbnak arra, hogy az Isten büntetésének fenyegető veszedelmét el-hárítsa, mint hogy az emberek a bűnbánat eme cselekedeteit igazi lelki töredelemmel gyakorolják. Ehhez járul, hogy *midőn elégtételt nyújtva szen-vedünk vétkeinkért, Krisztus Jézushoz leszünk hasonlókká*, aki bűneinkért elégtételt adott; aki-ből származik minden elégtetésünk (2. Kor. 3, 5.); biztos zálogunk van ebből arra, hogy ha vele szenvedünk, vele is fogunk megdicsőülni."

Ime, a trienti zsinat is azt tanítja, hogy a ke-reszttségben megkezdett áthasonulásunk a szen-vedő Úr Jézushoz — a bűnbánat fáradságos mun-kája által lesz tökéletesebbé.

Teremjük tehát a bűnbánat méltó gyümölcseit. (Lk. 3, 8.)

A szent kenet.

1. A betegek kenete.

Az Újszövetség szentségeinek az a célja, hogy az ember egyéni és társadalmi életét megszenteljék. A megszentelés abban áll, hogy a szentségek a krisztusi kegyelmi életet közlik a hívőkkel, hasonlónvá teszik az embert Krisztushoz. Az Úr Jézushoz való ezen áthasonulás megkezdődik a keresztségben. Az ember újjászületik általa Isten fogadott fiává; a bérálásban eléri a krisztusi nagykorúságot; az Eucharistia táplálja, a bűnbánat föltámasztja és gyógyítja lelkét.

A betegek kenetével a jó halálra akarja az Egyház előkészíteni a beteg hívőt. Az élet küzdelmeit, harcait betetőzi, megkoronázza a halálharc. A többi szentségek az élet küzdelmére adnak segítséget; a szentkenet a végső harcra erősít meg minket. A haláltól minden élő irtózik; a hívőben ez a rettegés még erősebb lehet, mert a halálon túl látja az örök kárhozatot. Sötétség borítja el lelkivilágát; szüksége van világosságra, fényre, mely a betegek olajából árad rája; testét-lelkét gyöngeség veri le; a kegyelem ott áll, hogy megerősítse, sőt, ha üdvössége úgy kívánja, testi egészségét is visszaadja.

A betegek kenete hasonlít a bérmláshoz. A bérmlás az élet harcára ad erőt, a betegek kenete a halálharcra. Aki ennek erősítő kegyelmét veszi, az biztos futammal fejezi be pályáját, nem bizonytalanra megy, hanem a biztos diadalra. Megkönnyíti őt az Úr, hogy a halálharcban ne győzzön rajta az ördög, hanem jó harcot harcolva siessen az örök hazába, ahol Krisztus Jézusnak szelid és fönséges arca várja. Ez a kenet legyőzi a feloszlástól való borzadást, úgy hogy a hívő vágyódik feloszlani, hogy Krisztussal lehessen.

Ezzel a szent kenettel és az ő kegyes irgalmával a mi Urunk megadja a nyugodt éjjelt és a tökéletes véget. Beteljesíti a krisztusi életet — a krisztusi halállal.

A betegek kenete összefügg a bűnbánat szentségével is. A halál a bűnnek zsoldja. A szentségek gyógyító kegyelme a bűnt, annak maradványait, az érzékiséget, a szemek és test kívánságát, az élet kevelységét, a rendetlen hajlamokat gyógyítgatja.

A bűnnek fulánkja ha nem is sebez mindenkit halálosan, mégis mérgét ott hagyja az ember lelkében. A bűnbánat szentsége kiveszi a bűn fulánkját, gyógyítgatja a sebeket. De az elesett emberi természet mindvégig küzd a bűn maradványai ellen. A lélek végső gyógyulását a bűn maradványaitól, a bűn testének „teljes lerontását” a szentkenet akarja befejezni. Ez is mutatja, mily szörnyű hatalom az emberen az eredeti bűn és a cselekedeti bűnök! Belőlük származik a halál és a kárhozat. A mi Urunk ezért alapította a kereszttség, bűnbánat és betegek kenete szentségeit, hogy az eredeti bűn, a cselekedeti bűnök ellen és a belőlük származó kórok, betegségek, hajlamok ellen legyen biztos orvosságunk.

2. Krisztus halálához kell áthasonulnunk halálunkban.

Földi életünk a szentkeresztségtől kezdve folytonos átalakulás a mi Urunk Jézus Krisztus képére és hasonlatosságára. Ha életünkben Krisztust követjük, halálunkban is hozzá kell, az ő halálához kell hasonlónvá lennünk. A betegek kenetének kegyelme erre szolgál; mintegy Krisztus haldokló arcát rajzolja arcunkra, az ő győzelmes halálharcát önti lelkünkbe.

Az Ur Jézus megvívta az ő halálküzdelmét az a kegyelemmel, mellyel a megtestesülésben, a második isteni személlyel való egyesülésben az ő emberi természete megerősített. Ő, akit birtokába vett a végtelen isteni szentség, nem szorult azokra az eszközökre, melyek az ő kereszthalála által szerzett kegyelmeket közlik az emberrel. Ezért nem vette fel azokat a szentségeket, melyeket alapított; ezért nem részesült halála előtt a betegek kenetének szentségében sem.

Mégis, ha figyelmesen olvassuk szenvedésének történetét, azt tapasztaljuk, hogy a szentkenetnek mintegy jelképét, szimbolumát megtaláljuk az ő halálára való előkészületben is. Jelképet mondok, hogy senkise azonosítsa ezt a betegek kenetével. De a hívő lélek a Szentírásban sok olyan vonatkozást, ráutalást talál, mely a hitet gazdagítja, a Szentírást sugalmazó Szentlélek gondolatait jobban kidomborítja. Az Újszövetségben is vannak előképek, minták. Maga Krisztus a föltámadottaknak, az ő híveinek előképe, elseje, mintája; Péter hajója a hullámokon — előképe az Egyháznak. Krisztus megkeresztelkedése a Jordánban — előképe a keresztség szentségének.

A betegek kenetének is megtaláljuk jelképét. „Mikor pedig Jézus Bethániában volt a poklos Simon házában, járula hozzá egy asszony, (a bűn-

bánó Mária), alabastrom edényben drága kenettel, melyet az asztalnál ülőnek fejére öntö. Látván ezt a tanítványok, neheztelének, mondván: Mire való e vesztegetés? Mert ezt drágán el lehetett volna adni és a szegényeknek osztani. Tudván pedig ezt Jézus, mondá nekik: Miért vagytok ez asszony bántására? Ő jó cselekedetet tett velem. Mert szegények mindenkor vannak veletek; én pedig nem mindenkor vagyok veletek. Mert ő e kenetet testemre öntvén, azt temetésemre cselekedte." (Mt. 26, 6—13.)

Az Úr Jézus testét a halálra, a temetésre kente meg a bűnbánó Mária, akinek az Úr megbocsátotta sok bűnét, „mert nagyon szeretett.” Ez a Mária a Krisztust szerető léleknek, tehát az Egyháznak is jelképe. Jézus utolsó útjára, a kereszttúra való készülétként fogadta ezt a kenetet. A régi világban az arénában versenyzők kenték meg magukat, hogy küzdelmüknek győzelem legyen a vége. Az Úr is fölvette ezt a kenetet, hogy halálával legyőzze a halált és nekünk váltságot szerezzen.

Amit Krisztussal tett a bűnbánó asszony, azt a keresztény hívővel az Egyház cselekszi. Felkeresi őt nagy betegségében, az utolsó út előtt; odaadja neki a szent útravalót, viaticumot; kiönti testére a szent olajat, hogy a halálharcra megerősítse.

Miben áll ez a halálharc — és mi az az erő, mely a győzelmet biztosítja benne?

Krisztus mindenben hasonló lett hozzánk, a bűnt kivéve. Neki is meg kellett vívnia azt a harcot, mely az ő híveire, titokzatos testének tagjaira vár. Az ő halálküzdelmé mindenben — mintája a mi halálharcunknak. „Ő a kezdet, övé az elsőség mindenben, őbenne lakozik minden teljesség.” (Kol. 1, 18.)

Övé az elsőség mindenben. A halálküzdelem borzalmában is. Milyen borzalmas lehetett az az

éjszaka a Gethsemani-kertben! Az Úr elkezdett bánkódni és szomorkodni. Azt mondá: Szomorú az én lelkem mindhalálig. (Mt. 26, 38.) A világtörténelemben nem volt ehhez hasonló szomorúság. Azon a tavaszi éjszakán, a husvéti készüllet idején az Isten Báránya készül az áldozatra. Az ő szomorúságából mi csak annyit érezhetünk át igazán, amennyi belőle emberi. Mert emberi szívnek csak ennyi a teherbírása. De azt a szomorúságot, mely az Istenembert, a Megváltót elborítja, csak sejteni tudjuk és ehhez is szeretetünknek beleje olvadására van szükség. Ez az a szent beleérzés, mely odaállít minket a Gethsemani-kertbe és Krisztus keserű poharát megízlelteti velünk.

Krisztus mint ember, az Ember fia — visszaborzadt a haláltól, a feloszlástól. Ebben is hasonló lett hozzánk. Abban is: hogy a lélek ugyan kész, de a test erőtlén. Az ő lelke — látta előre az éjszakát, a Nagypéntek kinszenvedését, Judás árulását, tanítványai gyávaságát, Péter hűtlen tagadását, a nagytanács igazságtalan ítéletét. Érezte a megsejtyenítő arculcsapást, az ostorozást, idegeiben ott sebzett már a töviskorona. Mindhalálig szomorú lelke előtt ott állt a kereszt, teste rája-szegezve, ég és föld közé emelkedve, fáradtan, lázasan, szomjan, kinlódva. Közeledik a halál, az ősbűnnek zsoldja.

Mindhalálig szomorú lelke a *bűntől* rettegett legjobban. Micsoda utálat égett benne, az Isten Fiában a bűnnel szemben! Neki nincs más érzése, mint az Atya dicsősége — és most érzi, tudja, hogy ez a bűn, a világ bűne, az egész világé — rája nehezedik. Pedig nincs más köze hozzá, minthogy önként magára vette. Ő a Bárány, akinek a vállán a világ bűnének, a peccatum mundi-nak a terhe. Hogy nyomja szívét a gonoszság! Hogy tépi alázatos lelkét — a gőg, az első emberé,

aki Istenhez akart hasonló lenni és az ő utódaié! Összeroskad, hogy a föld porába nyomja a gögőt. Hogy kinozza a világ kevélysége, mértéktelensége, telhetetlensége! A sok gyilkosság kinozza, az érzéki bűnök fertője — minden szennyével rája borul.

Ha néha minket is kinez a lelkiismeret, ha bűneink vádlóként szállnak szembe velünk, ha multunk ítélettel fenyeget — gondoljunk arra, mi lesz velünk a halálban — és mi volt akkor, amikor minden személyes bűnünk is az Isten bárányát vádolta, kinezta, sebezte! Mily rettentő lehetett a bűnnek az a *teljessége*, mely a világ kezdetétől a világ végéig — mindent, mindent, mindent — az ő vállára rakott! Ő teljesen tiszta öntudattal, a bűn iszonyú voltát fenékiig ismerve és átérezve — szenvedett az Olajfák hegyén! Csoda-e, hogy lön az ő verejtéke, mint a földre folyó vérnek cseppjei (Lk. 22, 44.)? Csoda-e, hogy mostantól kezdve egész haláláig az Isten Fia úgy imádkozik: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem! Az Isten egyszülött Fiának kellett az ő emberi természetében ezt a szörnyű elhagyatottságot éreznie. Elhagyja a világ, alusznak apostolai; a bűnnel terhelt Bárányra rája tekint a mennyei Atya — és hagyja, hogy magára vegye az átkot, a bűnnek átkát. Mily sötétség borulhatott lelkére, hogy iparkodik menekülni belőle, hogy kéri az Atyát — de most is készen az ő akarata teljesítésére, hogy távoztassa tőle a keserű poharat! A keserű poharat a „sötétség hatalma”, a gonosz lélek töltötte meg. Krisztus ő vele vívja meg harcát. Egész életében vele küzdött, neki mondott ellent. Most következett a döntő harc órája.

Ebben a harcban az Üdvözítő maga használja a lelkiharc győzelmes fegyvereit. Vigyázatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek. Ébersége is, imádsága is — ősmintája legyen ébersé-

günknek és imádságunknak. Prolixius orabat. Kirtóan imádkozott.

„Megjelenék pedig egy angyal a mennyből, bátorítá őt”. (Lk. 22, 43.) A halálküzdelenben az Atya elküldi angyalát az ő szerelmes Fiához. Nem veszi el tőle a keserű poharat, nem menti föl a haláltól, de bátorítja, erősíti. Megerősíti úgy, hogy az Üdvözítő most már az Atya akaratára szilárdan ráhagyatkozva mondja: „Keljetek fel és menjünk”. Az erőtlén test is — kész az utolsó úton.

A betegek kenete ezt a kegyelmet adja minden hívőnek. Az Isten elküldi az ő angyalát, azaz követét, az Egyház papját a vergődőhöz. Megkeni testét olajjal és imádkozik fölötte — Sz. Jakab apostól tanítása szerint. „És a hitből jött imádság megszabadítja a beteget és megkönnyebbíti őt az Úr és ha még bűnökben vagyón, megbocsáttatnak neki”. (Jak. 5, 15.)

3. Halálküzdelmünk.

Gondoljuk magunkat a betegágyra. Imádkozunk, hogy utolsó óránk olyan legyen, amilyennek szeretnők remélni és amilyennek óhajtja — az Egyház. Mert az Egyház ugyanúgy készít elő minket az utolsó útra, mint ahogy Krisztust mennyei Atyja előkészítette.

Mirajtunk is beteljesedik az Úr halálküzdelve. De sok különbség lesz a kettő közt. Testünk, melynek feloszlását saját bűneink is siettették, sokkal gyengébb lesz. Pedig mennyire óvtuk, védjük, mennyit költöttünk táplálására, hogy vigyáztunk alakjára, szépségére! Mind nem segít. A test pedig erőtlén. És a lélek? Még azt sem ígérhetjük magunknak, hogy akkor „kész” lesz! Mire lesz készen? Hátha súlyos bűnben lep meg a halál; hátha ép a bűnnek szekerén száguldunk —

vesztünkbe? Mire lesz készen? Hogy a kárhozatba merüljön?

Annyi biztos, hogyha a halál éberen talál, akkor „szomorú lesz a mi lelkünk is mindhalálíg”. De ezt a szomorúságot nálunk elsősorban saját bűneink fogják okozni. Jaj nekünk, ha megkésünk, ha még akkor el nem törölt halálos bűnök miatt kellene bánkódnunk, amikor már ráncszáll az éj és a sötétség hatalmas elnyel bennünket! Jaj nekünk, ha a tolvaj készületlen talál bennünket. Akkor ez a szomorúság sohse fog megszűnni, akkor kétségbeeséssé változik és a bűn átka rajtunk marad — örökké.

De ha nem is marad arra a pillanatra meg nem gyónt, meg nem bánt halálos vétünk — akkor is — szomorú lesz lelkünk arca. Amikor oly közel állunk az Isten ítélőszékéhez, abban a pillanatban ránk is ránk nehező a nagy kétség — igazán kegyelemben élünk-e, igaz volt-e a megbocsátás. *Bűneink sorban ellenünk támadnak*, főleg rossz szokásaink fognak megkínózni. Hogy lehetett igazi az a bánat, melyre talán már másnap újabb esés csúfolt rá? Hol volt annak az erősfogadásnak az ereje, mely — órákig se tudta akaratunkat megedzeni a bűn ellen? És ha lelkiismeretünk meg is nyugtat, akkor is tudjuk, hogy az Úr kérlelhetetlen bíró, aki adósságunkat az utolsó fillérig megveszi rajtunk. „Szegény bűnös én mit tegyek, pártfogómul kit reméljek, hol a szent is alig áll meg”!

Hogy iparkodnék akkor — megtisztulni, lelkemet rendbehozni! És ha nyugodtan várnám is a véget, ha ott is volna a vágy szívemben, hogy odaálljak az angyalok közé utam végén és pályafutásomat örökkétartó diadalénekekkel befejezzem, akkor is a *caro infirma*, az erőtlen test — benem is visszaborzad a haláltól. Mily nehéz lesz a válás mindentől! Itt hagyni kényelmes, jó fészket,

gondosan, szépen tartott lakást — és átmenni a hideg földbe! Elválni azoktól, akik szerettek, lemondani további életfeladatokról, örömről, dicsőségről, vagyonról — és lenni férgek martalékává!

A lélek szomorúságát, a test borzadását, kínját tetézi majd a *gonosz lélek* utolsó óráinkban. Az eredeti bűnnel ráncrakta bilincseit, de azt a keresztség szétrepesztette. Azóta sokszor kísérelte meg, hogy foglyúl ejtsen. Talán ő lett volna a győztes és most semmi gondja se volna velem, ha a bűnbánat szentsége meg nem szabadított volna hatalmából. Ő is tudja, számára is ez az utolsó lehetőség, ez a döntő harc. A döntőre minden küzdő legjobb fegyverét, friss erejét tartogatja. Vajjon — engedheti-e az ördög, hogy könnyen szabaduljak tőle? Sokszor olvassuk a szentek életében, hogy ép halálküzdelmükben szorongatta őket a gonosz lélek. Náluk néha láthatóan is megjelent. Ha nem is jelenik meg mindig láthatóan, annyi biztos, hogy ott van a haldoklóknál és a sötétség félelmetes hatalmával akarja őket legyőzni. Vakmerő bizakodás vagy kétségbeesés — ezek az ő kísértései a halálos ágyon. Jaj csak kímélni a beteget, ne vegye észre, hogy a végét járja — ezek az „óvóeszközök” a hozzátartozóknál — az ördög munkáját könnyítik. Elaltatni a lélekkel együtt a lelkiismeretet, édes injekcióval megédesíteni a halált — akárhányszor, az ördög legbiztosabb szere ahhoz, hogy a haldokló az ő birodalmában ébredjen föl.

Mi történhetik abban az emberben, kinek szemei már kezdenek elhomályosulni, akinek az arcára rátelepszik a rémület, aki mintha láthatatlan ellenséggel viaskodna utolsó percében! Azt sem tudom, hogy az én rémületem nem lesz-e nagyobb, azt sem tudom, hogy amikor már érzékeim fölmondják a szolgálatot, amikor már nem hallom a hozzám intézett szavakat, nem értem a fölöttem

zsongó imát, hogy akkor mily módon próbál majd a gonosz lélek megtörni.

Kétségbe kellene esni, ha az Úr nem gondoskodott volna arról, hogy a betegek kenetével megerősítsen minket ezen három hatalom: a lélek szomorúsága ellen régi bűneink miatt; a test gyöngesége, a haláltól való riadozása ellen és az ördög végső cselvetése ellen. Most kell leghatározottabban ellene mondani az ördögnek, hogy a keresztség és bérálás pecsétje össze ne törjön rajtunk.

Az Anyaszentegyház a szentkenettel és imádságával eltörli rólunk a bűnnek maradványait, csökkenti a ránk váró büntetést; eltörli a bűnt is, ha idejében megbántuk ugyan, de már gyónni nem tudunk a halálos ágyon. Elveszi így lelkünk szomorúságának okát és megtöri a gonosz lélek hatalmát, hiszen a gonosz lélek hatalma a bűn és a bűn maradványai miatt van. Megerősíti a szentkenet lelkünket, beléje oltja az örök élet bizodalmas reményét, az égbejutás vágyát, a Krisztussal való együttlét kívánását. Megerősíti testünket is, enyhíti szenvedését, sőt, ha lelkünk üdvére szolgál, meg is gyógyítja.

A betegek kenete csodálatos kegyelmi erejének nincs nagyobb bizonyítéka, mint oly papok tapasztalata, akik egy életen át ezeket készítették elő a keresztény halálra.

Hányszor láttuk azt, hogy a szentkenet kioltja a rettegést, fiúi megnyugvást áraszt a szívbe, késszé teszi az embert arra, hogy azt mondja: Atyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet.

Amikor a zsidók a pusztában jártak és nem volt más vizük mint egy keserű tónak vize, Mózesnek az Isten egy fát mutatott, hogy azt vesse a tóba. Mózes úgy is tett — és a tó vize iható, édes vízzé vált. A mi Urunk a halál keserű tavát tette édessé — az ő keresztfájával. Ő volt az első, aki kiitta a keserű poharat — és az ő halála is édessé vált,

mert a Nagypénteket a Husvét követte. Az „amaritudo mortis“, a halál keserősége az Úr keresztféle óta csak a természetes halálon, a „bűnös test“ halálán van rajta, mert ez a bűnnek zsoldja. Aki azonban Krisztusban újjászületett, és vele együtt futotta meg életpályáját, annak számára a halál elveszti keserűségét. Sz. Pál mondja: Vágyódom feloszlani és Krisztussal együtt lenni. Ha csak a feloszlást tekintenők, nem vágyódhatnánk a halál után; de ha eredményére nézünk, hogy halott testünk is feltámad dicsőségben az utolsó napon, akkor: cupio, kívánom a halált. Hisz általa érem el életem célját, odaborulhatok Mesterem Szívére, aki magát adta értem, hogy a futást győzelmesen befejezzem. A végcélnál már nyújtja is a győzelem koronáját.

A betegek kenete az a szentség, mely Krisztus keresztfáját meríti a halál keserű tavába.

4. Imádsággal készülünk halálunkra.

Az Olajfák hegyén az Úr tanítványait arra intette, vigyázzanak és *imádkozzanak*, hogy kísértésbe ne essenek. A kísértő a maga erejét a halál órájára gyűjti össze legjobban. Ezért Jakab apostol azt rendeli, hogy betegsége idején a hívőt az *Egyház imádsága* és szentkenete is támogassa.

Meg kell értenünk az Úr értünk aggódó figyelemzetését és halálával kell lennünk azért, hogy az Egyház oly szeretettel hajtja végre az apostol parancsát. Amikor a szentkenetet kiszolgáltatja, a szentség feladása közben is, utána is hathatósan támogatja a beteget a végső küzdelemben. Az Egyház feje, a pápa apostoli áldását küldi, melyet a szentséget feladó pap közvetít a beteg számára, hogy a halál pillanatában teljes búcsúban részesüljön.

A rólunk így gondoskodó Egyházzal együtt

nekünk is gyakorta, Szent Benedek intése szerint naponkint — gyanakvó szemmel kell a halálra pillantanunk, hisz nem tudjuk, mikor és hol ér el bennünket. Elő kell készülnünk rája. Imádkoznunk kell azért, hogy a végső szentségekben méltóképen részesüljünk. Kérnünk kell az Isten szentjeit, köztük ép Szent Benedeket a jó keresztény halál kegyelméért. Szent Benedek halálakor a kápolnába vitette magát és szerzetesfiainak karjai közt állva vette fel a szent útravalót és imádkozva halt meg.

Az Egyház a Ritualeban, Szertartáskönyvében gyűjtötte össze azokat az imádságokat, melyekkel a jó halálra akarja előkészíteni a híveket. Lélekben álljunk útra készen az utolsó útra és mondjuk el önmagunkért ezeket az imádságokat. De, ha tehetjük, látogassuk a betegeket is és imádkozzuk el értük az Egyház könyörgéseit. Mily csodálatos fények sugároznak belőlük, mélységes hit, aggódó gondoskodás, szorgos védelem, féltő bizakodás. A másvilági út előtt így könyörög pl. az Egyház: „Indulj utadra keresztény lélek ebből a világból a mindenható Atyaistennek nevében, ki téged teremtett; az élő Isten Fiának, Jézus Krisztusnak nevében, ki érted szenvedett, a Szentlélek Isten nevében, ki reád szállott; a dicsőséges Boldogságos Szűz Máriának, az Isten anyjának nevében, az angyalok, főangyalok . . . a szent apostolok, evangelisták . . . az Isten minden szentjeinek nevében: legyen ma békességben szállásod és a szent Sionban lakásod. A mi Urunk Jézus Krisztus által.”

Ajánljuk magunkat is az Isten irgalmába. „Kedves testvér, a mindenható Istennek ajánllak oltalmába, aki téged teremtett; hogy midőn az emberi természet adóját haláloddal leróttad, visszatérhess Teremtődhez, aki a föld sarából alkotott. A testből kiszálló lelked találkozzék az angyalok ragyogó

seregével; az apostolok ítélő tanácsa jöjjön te-
eléd, a vértanúk győzelmes tábora szálljon színed
elé; a hitvallók liliomos fénylő kara álljon körü-
lötted; fogadjon szeretettel a szűzek éneklő soka-
sága. Legyen boldog nyugvóhelyed a patriarkák
ölében. Jézus Krisztusnak ünnepélyes szelíd arca
ragyogjon rád. Adjon neked örök helyet maga
mellett."

Az Úr Jézusnak szelíd és ünnepi arca jelenik
meg előttünk a mennyei boldogságban. Az az arc,
melyet letakarva annyiszor szemléltünk itt a föl-
dön az Oltáriszentség színei alatt. Ott revelata
facie, leplezetlenül, el nem takarva vár bennün-
ket, hogy színről-színre láthassuk és látásának
örök boldogságában megpihenjünk.

Az egyházi rend.

1. Krisztus misztikus testének építése.

A hét szentségből öt az ember egyéni életét szenteli meg, az utolsó két szentség pedig az emberi társadalmat. Az emberi társadalom pedig kettős: természetes és természetfölötti. A természetesnek összetartó kapcsa az első embertől, Ádámtól való testi leszármazás, melyet Isten a házassággal szentel meg. A természetfölöttinek összetartó ereje pedig a Krisztusban való újjászületés az ő misztikus testének egységében, az Egyházban. Krisztus az ő misztikus testét, az Egyházat az emberi, fizikai test hasonlóságára építi, fejleszti különböző tagokból, melyek mindegyike hozzátartozik a szervezet egészéhez, mégis köztük a tevékenység minőségében és a szervezet megmaradását szolgáló értékében különbségek vannak, olyanok, mint a fej, szív, tüdő, idegek, véredények, kéz, láb, stb. működése és fontossága közt. Szent Pál apostol az Egyház építését, fejlődését így írja le: „És ő (az Isten) adott némelyeket apostolokul, némelyeket pedig prófétákul, másokat evangélistákul, másokat pedig pásztorokul és tanítókul *a szentek teljes kiképzésére, a szolgálat munkájára, Krisztus testének épülésére, míg nem*

mindnyájan eljutunk a hitnek és az Isten Fia ismeretének egységére, tökéletes férfikort érven, Krisztus teljes korának mértéke szerint." (Ef. 4, 11—14.) Az apostol az Egyház építésének kezdő korát írja le, az apostoli időkben, amikor az építők: az apostolok, evangélisták, próféták még közvetlen isteni hívás és küldés útján kapták megbízatásukat, melyet az Egyház további építésére *kézzel és imádsággal* adtak tovább az Apostolok cselekedeteinek és az apostoli leveleknek tanúsága szerint — az egyházi rend szentségében — a pásztori és tanítói hivatallal felruházott püspököknek és papoknak.

Az apostol az Egyház építésének célját és módját is meghatározza. A *szentek*, vagyis a megkeresztelték *teljes kiképzése* ez a cél. *Consummatio sanctorum*. Ezért van az Egyház, ezért van a krisztusi papság is. Hogy a hívek a consummationban, a teljes kiképzésben, kialakításban, megszentelésben részesedjenek. Ennek a teljes kiképzésnek legfőbb részét, az egyéni élet megszentelését szemléltük az öt első szentségben. A másik része: az Egyház kormányzása a törvényhozással, igazgatással, bírói hatalommal — és a hívek tanítása szintén hozzátartozik a teljes kiképzéshez, hozzátartozik a krisztusi küldetéshez. Az építés módja pedig: a szolgálat munkája, *opus ministerii*. Krisztus, aki azért jött, hogy szolgáljon, nem pedig, hogy kiszolgáltassa magát, tanítványait is arra tanította, hogy: aki nagyobb közöttetek, legyen, mint a kisebb; és aki előljáró, legyen, mint a szolga. Nem a földi uralkodók módján gyakorolják az egyházi előljárók a maguk hatalmát. „A nemzetek királyai uralkodnak rajtok és akiknek hatalmuk van fölöttük, jötevőknek hivatnak. De *ti nem úgy!*” (Luk. 22, 25—6.)

Az Egyház építése, kormányzása, tanítása — a szolgálat munkájával történik. A papság, Krisztus-

nak, az ő egyházának szolgálja. Ezért nevezi magát a pápa az Isten szolgálójának, (*servus servorum Dei*) és ezért szolgálja Krisztus szolgálóinak minden pap.

Szolgálat a papság munkája. Szolgái (ministri) ők az evangéliumnak, melyet hirdetnek, tanítanak, hogy mindnyájan elérjünk a hitnek és az Isten Fia ismeretének egységére. Szolgái a szentségeknek, hogy velük az embereket megszenteljék. Szolgái Krisztusnak, akinek testét és vérének a szentmisében fölládozzák, akinek titokzatos testét építik.

Az egyház építése az egyes tagokban is, az egész szervezetben is — az emberi élet fejlődési fokai szerint történik. Az egyetemes Egyház is, tagjai is a kiskorúságból haladnak a krisztusi nagykorúság felé. Krisztus teljessége, teljes férfikora a végső cél, mely felé az Egyház is törekszik a történelem évszázadain át, mindaddig, míg csak el nem éri, hogy Krisztus legyen minden — mindenekben: *omnia in omnibus Christus*.

Minden szervezetben a tagok közt bizonyos rendnek kell lennie. Krisztus titkos testében ez a rend — *szent rend*, hierarchia, mely a világiakat és az egyháziakat megkülönbözteti, az egyháziakat pedig joghatóságuk és szentségi hatalmuk szerint fokozatokba állítja. A joghatóság szerint megkülönbözteti az Egyház fejét, a pápát és a neki alárendelt püspököket; az egyházi rend szentsége szerint pedig a püspököket, papokat és a többi egyházi szolgálókat (ministri).

Mindezek Krisztus hatalmát, erejét veszik különböző fokok szerint az egyházi rend szentségében. Az egyházi rend szentsége ad szentségi erőt az Oltáriszentségnek, Krisztus valóságos testének konsekralására, az Isten tiszteletének végzésére, a benne való szolgálatra, a szentségek kiszolgálására. Az egyházi rendhez való tartozás adja

meg a képességet arra, hogy valaki az Egyház kormányzására, a hívek megszentelésére szolgáló joghatóságot elnyerhesse.

2. A papszentelés kegyelme.

Szent Pál apostol Timoteushoz írt mindkét levelében figyelmezteti őt, hogy el ne hanyagolja, (I. Tim. 4, 14.), sőt újítsa, éléssze föl azt a kegyelmet, melyet az apostol kézzrátétele, és Istentől ihletett prófétai imádsága által nyert el. Az apostol kézzrátételét követte a jelenlevő presbyteriumnak kézzrátévése (I. Tim. 4, 14.).

Ez a kézzrátétel és imádság a papszentelésnek a legfontosabb része, melyhez más szertartások is járulnak.

Krisztus Egyházának örök papságra van szüksége, mely mindaddig megmarad az Egyházban, míg csak a világ vége el nem következik. Krisztus az ő papjainak szentségi erejében és hatalmában is — velünk van mindennap a világ végezetéig. Általuk Ő bocsátja meg a bűnt a gyóntatószékben, ő tanítja a híveket az iskolákban és a szószéken, ő mutatja be a legszentebb áldozatot, ő jár a betegek után, hogy megerősítse őket. Ő keresi fel a szegényeket, az élet hajótöröttjeit Páris és Budapest vadonjaiban, az Alföld tanyáin, ő megy velük ismeretlen földek elhagyott népeire távoli missziósállomásaikra. Ő visz kenyeret az éhezőknek papjai által, ő hirdet békét a háborús nemzeteknek földi helyettese útján. A pap „alter Christus,” Krisztus mása, helyettese.

Az Egyház legnagyobb gondja, hogy Krisztust méltó helyettesek képviseljék a földön. Törvényeinek jó része a papság nevelését, életét szabályozza, hogy a papok példájukkal és szolgálatukkal megszenteljék a híveket.

Akik az Egyház szolgálatára hivatást éreznek

magukban és az Egyház a püspök ítélete szerint erre alkalmasaknak reméli őket, azokat gondos nevelésben részesíti, összegyűjti őket szemináriumaiban (veteményes kertjei az Egyháznak), megadja nekik azt a tudományt, mellyel Krisztus papja — a világ világosságává válhat. A középiskolai általános műveltség megszerzése után még hat esztendeig oktatja őket a keresztény bölcseletben és hittudományban. Ez mind arra szolgál, hogy a hívek „szolgálatának munkájába” alkalmas, méltó munkásokat állíthasson. A kisebb rendekkel, az alszerpapi és szerpapi rend feladásával a püspök fokozatosan készíti elő őket az áldozópapi rend szentségére.

A keresztény jámborság eszközeivel, lelkigyakorlataival nevelik a papságra készülők lelkiéletét hogy erkölcsaikben is hasonlókká legyenek az isteni Mesterhez.

Amikor elérik a kispapok a természetes nagykorúságot és tudásban, erkölcsben lelkük is megéri a nagykorúságra, akkor az Egyház csodálatosan szép szertartással szenteli őket papokká.

Szent Pál apostol intését jó minden papnak megfogadni — és föléleszteni magában gyakran a pappászentelés kegyelmét. Ennek eszköze az apostol szerint a kegyelem tűzére ráarakódó hamú, salak eltávolítása. Az apostol a felélesztést a hamú alatt parázsló tűz élesztgetésének hasonlatával ajánlja. (Anazópyrein) A kegyelmet elfojtó, tűzét gátló hamú a lélekben: a bűn és a lanyhaság. Ezeket kell bűnbánattal, imádsággal, a papi buzgóság ápolásával — megszüntetni. Jó tehát, ha visszagondol a pap gyakran szentelésére. De ajánlatos a hívőnek is, hogy ismerje ezt a magasztos szentséget, hiszen — az ő „szolgálatára” szentel a püspök papokat.

A szentelésre várók ott állnak szerpapi ruhában az oltár előtt, mikor a püspök szentmiséjét

megkezd. Az evangélium előtt a főesperes (archidiaconus) névszerint felhívja őket és a püspöknek közvetíti az Egyház kérését, hogy őket áldozópappá szentelje. A püspök akkor azt kérdezi a főesperestől: Méltóknak tudod-e őket? A főesperes azt feleli: „Amennyire az emberi gyarlóság tudnom engedi, tudom és bizonyítom, hogy méltók e hivatal viselésére.”

Az egyház aggodalma ime, itt is kicsendül! Ez az aggodalom sarkalja a papot, hogy méltóságát megőrizze, a híveket, hogy jó papokért imádkozzanak. A püspök ezután felszólítja a papságot és a népet, mondják meg, ha van valami kifogásuk a szentelendők ellen.

Majd kifejti a papi méltóság feladatait, hivatását, a hozzá megkívánt erkölcsi tulajdonságokat.

A főlszentelendők leborulnak. Az Egyház a Mindenszentek litániájával hívja segítségül a dicőséges Egyházat azok számára, kik most a küzdő Egyház papjai lesznek. A püspök kezeinek fejükre tevésével avatja őket papokká. Majd ezt néma csendben folytatják a jelenlevő áldozópapok. A krisztusi papság így öröklődik. A püspök és a papság a szentelendők felé tárják ki jobbjukat és a püspök lehívja imádságával rájuk az ég áldását. Majd szárnyaló praefatióban ad hálát az Istennek, hogy a papságot alapította.

A papságban nyert lelki hatalmat különböző eszközökkel szemlélteti midőn rájuk adja a stólat, az Úr édes igájának jelképét; a miseruhát, mely a szeretet jelképe. Újabb imádságok után megkeni kezüket (tenyerüket) a katechumenok olajával, hogy megszentelje őket — az Isten áldásának közvetítésére. Bármit áld a pap — úgyimádkozik a püspök — legyen megáldott; bármit szentel, legyen szent. A püspök átadja az áldozópapság legfőbb eszközeit: a kelyhet borral és a paténát ostyával.

A szentmisét most már a fölszenteltek együtt mondják a püspökkel a felajánlástól kezdve. Az áldozás után a püspök újra fejükre teszi kezeit és azt mondja: Vedd a Szentlelket, akinek megbocsátod bűneit, meg lesznek bocsátva, akinek megtartod, meg lesznek tartva. Majd hűséget és engedelmességet fogadnak főpásztoruknak a fölszenteltek.

A papszentelés szertartásai az apostoli idők óta bővültek, szemléletesebbek, gazdagabbak lettek, de most is azt az erőt és kegyelmet közlik, mint mikor Szent Pál szentelte föl Timotheust és utána intette őt, hogy élessze föl a szentelés kegyelmét. Mi ez a kegyelem? Szent Pál maga felel rá:

„Mert nem adta nekünk Isten a félelemnek, hanem az *erőnek és szeretetnek és józanságnak* lelkét. Azért ne szégyeld a mi Urunk bizonygatótételét, se engemet, az ő foglyát, hanem *munkálkodjál együtt az evangéliummal* az Isten ereje szerint.” (II. Tim. 1, 7—8.)

Az áldozópapság *erőt*, hatalmat ad a papnak. Erőt, mely nem más, mint az Isten Fia erejének tovább áradása. Az az erő, mellyel az Úr az utolsó vacsorán a kenyeret és bort átváltoztatta saját testévé és vérévé. Az az erő, mellyel megbocsátotta a házasságtörő asszonynak, az inaszakadt embernek bűneit. Az az erő, mellyel megáldotta a kisdedeket. Oly erő ez, oly hatalom, mely páratlanul áll a világban, mely a papot a föld urai, királyai fölé emeli. Ezzel az erővel munkálkodik együtt a pap az evangéliummal, hogy az Egyházat építse, a híveket tanítsa és megszentelje.

A papi hivatáshoz nemcsak erőt, hatalmat, hanem kegyelmet, megszentelő és segítő kegyelmet is ad a szentség. Megadja a papnak: a szeretetnek és józanságnak lelkét. A szeretetet az Egyház iránt, a szeretetet Krisztus iránt és a hívek iránt.

Ezt kell sokszor újra élesztetni. Ezt és a józanságnak, a bölcs mértéktartásnak a szellemét, mely a pap magánéletét az Úr életéhez teszi hasonlóvá. Ez a kegyelem segíti az önmegtagadásban, a föld javai iránt való közömbösségben, a káros és bűnös élvezetek megvetésében.

Az egyházi rend szentsége krisztusi hatalmat és lelkületet ad a papnak.

3. A krisztusi papság.

Az egyházi rend szentsége az általa adott hatalmat és kegyelmeket ép úgy megpecsételi a lélekben, mint a keresztség és bérálás szentsége. A papság eltörölhetetlen jegyet hágy a lélekben. Ez a jegy Krisztusnak, a Melchizedek rendje szerint való főpapnak vonásait rajzolja bele láthatatlanul a papnak lelkébe.

A papság mivoltát Szent Pál apostol a zsidókhoz írt levelében fejti ki (5, 1—10.): „Minden pap, ki az emberek közül választatik, az emberekért rendeltetik Isten előtti ügyeikben, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért, ki szánakodhassék a tudatlanokon és tévelygőkön, miután ő is körül van véve gyarlósággal: és azért kell valamin a népért, úgy önmagáért is áldozni a bűnökért.”

Ez a meghatározás ráillik az utolsó szavak kivételével a papság fejére, az igazi főpapra, Krisztusra, aki az emberek közül, Szűz Mária szent testéből vétetett, hogy közvetítő legyen Isten és emberek közt. Ő mutatta be a legfonságesebb áldozatot a kereszt oltárán, melyet a szentmisében megújít az újszövetségi papság közreműködésével. Áldozatával kiengesztelte az Atyát a világ bűneiért, megváltotta a világot a bűntől és a kárhózzától, eleget tett minden sértésért. Mert ő — az emberekhez hasonló levén mindenben —

a bűnt kivéve, valóban szánakodik a tudatlanok és tévelygők seregén. Az ő Szíve magához vonja azokat, kik fáradtak és akiken rajta az élet terhe.

A krisztusi papság eme vonásait vési bele a papi lélekbe az egyházi rend szentsége. Természetes, hogy a papnak együtt kell dolgoznia a szentséggel, és Krisztus követésével mindig jobban és jobban ki kell domborítania életén, jellemén — a papi karaktert.

Az Egyház papja: közvetítő Isten és emberek közt. Emberek közül választatik, hogy értük éljen, hogy ügyeiket Isten előtt képviselje. Ezért áll a templomban az oltár (az Isten trónusa) és a nép között. Hogy közvetítő hivatását kifejezze, minden fontosabb könyörgés és cselekmény előtt a nép felé fordul. „Az Úr veletek” — És a te lelkeddel! Per Christum — az Úr által, az Úrban kapcsolja össze a híveket Istennel. Az Isten színe előtt áll, mint Mózes a hegyen, hogy népét az Úrhoz vezethesse. A könyörgéseket is többes számban mondja rendszerint, hogy mindig a néppel együtt érezzen, rajta szánakodhassék. Az áldozat, melyet bemutat, a nép áldozata is; mindazoké, akik az egy Test közösségébe tartoznak, akik Krisztusnak, a szőlőtőnek venyigéi. Krisztus önmagát adja áldozatul. A papnak is egyesítenie kell a maga áldozatát Krisztuséval. Ezért kívánja tőle az Egyház a lemondást a családi életről, a caelibatus által. A józanságnak lelkét kapta, ezért kell a keresztény mértékletességnek, önmegtagadásnak, aszkézisnek szellemében élnie. A pap az „égi” kenyeret nyújtja híveinek a szentáldozásban. De nem szabad megfélemednie a „mindennapi” kenyérről sem. Krisztus papsága — a kenyér színében mutatja be az örök áldozatot. A kenyér illata járja át az Egyház templomait, ezt érezni oltárain. A kenyérillat az, mely az éhes világnak Krisztust juttatja emlékezetébe. Az „égi kenyér”

— a mindennapi kenyeret akarja biztosítani mindenkinek. Ahol hiányzik a mindennapi kenyér illata, ott nem izlelik — az égi kenyeret sem. Krisztus papja — Krisztust és kenyeret vigyen a néphez.

4. Az apostoli papság.

Az Egyház papja Krisztustól a Főpaptól az apostoli papságot nyeri el. Az Úr a maga papságát az apostoloknak adta: elmenvén tanítatok minden nemzeteket, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. Átadta nekik az utolsó vacsorán a hatalmat az eucharisztikus áldozat bemutatására, rájuk lehelte a Szentlelket, akinek erejével a bűnöket megbocsáthassák. Az apostoli papság — az evangélium szolgálata az igehirdetéssel. Hisz a hit egysége, az Isten Fia ismeretére, a krisztusi élet nagykorúságára, Krisztus titokzatos testének kiépítésére kell a papnak együtt munkálkodnia az evangéliummal.

Az apostoli papság kötelelességeivel az egyházi rend megadja azokat a kegyelmeket is, melyekkel a pap az apostoli erényeket elsajátíthatja. Melyek ezek az erények? Az apostoli bátorság, a Krisztus mellett való tanuskodásnak hitvalló nyíltsága. „Nem a félelemnek lelkét kaptuk az Istentől.” Nem szabad szégyelnie a papnak Krisztust, az ő papságát, a kereszt bölcsességét. Ne hirdessen mást, mint „Krisztust, a keresztfeszítettet”. A világ, a hallgatóság, az egyéni érvényesülés sokszor azt kívánná a paptól, hogy „emberi bölcseséget”, a divatos életszemléletet, „tanult meséket”, modern filozófiai, vallástörténeti rendszereket hirdessen. Pedig: csak az evangéliumot hirdetheti, csak az Isten igéje lehet igehirdetésé-

nek tárgya. Ne féljen attól, hogy az Isten ígéje, ez a vesékgig ható kard — ma kicsorbult, ne aggódjék, hogy elfogyott az ereje. „Nem szégyenlem az evangéliumot, minthogy Istennek ereje ez, minden hívőnek üdvözítésére, a zsidónak először s úgy a görögnek.” (Róm. 1, 16.)

A pap Krisztust hirdeti, nem pedig önmagát. Mily sajnálatraméltó az a pap, aki az Isten ígéje helyett a maga ígét hirdet, aki jól-rosszul összetákol szövirágokkal akarja pótolni az evangélium erejét, aki egy pár félművelt hallgatójának akar tetszeni azzal, hogy az öreg Homerosztól kezdve mindent össze-vissza idéz, csak a Szentírást hallgatja el teljesen.

Krisztus mellett kell tanuskodni a papnak szavával és élete buzgóságával. Munkatársa lett Krisztusnak, az ő szántóföldjén végzi a magvetést és az aratást. Mily nagy még a műveletlen parlag — itthon is, a széles világon is! Mennyi fáradtság, mennyi munka, mennyi buzgóság kell még megművelésére! És kell hozzá apostoli áldozatkészség, kell a vértanúk vére! A papnak készen kell állnia, hogy fenékgig így Krisztus szenvedéseinek poharát — az ő Egyházáért.

5. A prófétai papság.

Az Úr Jézus a názáreti zsinagógában felolvasta és magára alkalmazta Izaiás próféta könyvének 61. fejezetét a próféta hivatásáról: „Az Úr lelke én rajtam, azért kent föl engem és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket, szabadulást hirdetni a foglyoknak, és látást a vakoknak, szabadon bocsátani a sanyargatottakat, hirdetni az Úr kedves esztendejét és a fizetés napját”. Azután összehajtván a könyvet azt mondta: Ma teljesedett be ez az írás előttetek. (Lk. 4, 17—21.)

A prófétai küldetésben az Úr Jézust megelőzték az ószövetség prófétái. Az Urban beteljesedett a prófétai hivatás. Minden ószövetségi próféta őt hirdette előre; ő pedig vevén a próféták Szentlelkét — hirdette, hogy az Isten országa köztünk van. Az Úr a prófétai adományokat az újszövetségre is átszármasztotta. Az apostolok cselekedetei gyakran beszélnek az újszövetség prófétáiról, Szent Pál leveleiben sokszor van szó a prófétai adományról, mint egyeseknek adott külön karizmáról. Az Úr Jézus az apostoloknak a maga főpapi hivatalával együtt átadta a prófétai hivatalt is, azt, melyről a názáreti zsinagógában beszélt. Az egyházi rendben az újszövetségi papság részese lesz Krisztus királyi, főpapi, prófétai hivatalának. Az egyházi rend szentségi ereje — nem ad ugyan rendkívüli karizmákat, de közvetíti a prófétai hivatalt az újszövetség Egyházához. A karizmákat a Szentlélek most is annak adja, akinek akarja — és ezek elosztásában nem szorul a szentségekre.

Az ószövetség prófétája messiás távlatból hirdette az Isten országát — előre. Az újszövetség papja pedig benne áll már az Isten országában, hirdeti a Megváltó keresztjét, hirdeti az Úr kedves esztendejét, a nagy jubileumot, a bűnbocsánat, engesztelés idejét — mindennap, a világ végezetéig. Az ószövetség prófétája: Os Dei, az Isten szája, aki által az Isten szól. Az újszövetség papja is az Isten szája. Aki titeket hallgat, engem hallgat. Az Isten ígéje van ajkain, az ő evangéliumát, örömhírét hirdeti a szegényeknek.

A Szentlelket vette az egyházi rendben, hogy meggyógyítsa a töredelmes szívűeket, látást adjon a vakoknak, a hit látását, ne csak hirdesse, hanem adja is meg a szabadulást azoknak, kik a bűn rabságában sanyalódnak.

Az újszövetség az óban benne rejlik, az ószö-

vetség az újbán kinyilvánul. (Novum Testamentum in Vetere latet, Vetus in Novo patet.) A újszövetség papsága nyilvánítja ki mindazt, ami az ószövetség prófétáinál még csak — rejlott.

6. A papság és a hívek.

Az egyházi rendet aránylag kevés embernek szolgáltatják ki az Egyházban. Teljesen ki van zárva fölvételéből a női nem. De a férfiak sokasága is a világiak soraiban áll. Látszólag — úgy tünnek föl, hogy az egyházi rend kevesek számára adott kiváltság, mely a világi híveket nem érinti, nem érdekli. Az Egyház ellenségei a „klerikalizmus” jelszóval a híveket a papság ellen akarják ingerelni.

Ha igyekszünk az egyházi rend szentségének mivoltába, annak kegyelmeibe behatolni, akkor megértjük azt, hogy az egyházi rend szentségét bár kevesen veszik föl, de ez a szentség mégis — mindenki javára, üdvére szolgál. Hisz feladata: *opus ministerii*, a szolgálat munkája, és ez a szolgálat — a hívek lelki üdvének munkája. A híveknek ez a szentség jogot ad, nagy jogot, melyet a 682. canon így foglal össze: „A világiaknak *joguk van*, hogy az egyháziaktól az egyházi fegyelem szabályai szerint, lelki javakban, főleg az üdvösségre szükséges segítő eszközökben részesedjenek.” Ahogy a szervezetben a kéz nem irigykedhetik a szívre, fejre, se a láb, mert hiszen a szív adja a vért az egész szervezetnek, épúgy nem szabad Krisztus titokzatos testében az egyes szervek közt egyenetlenségnek lenni. Hisz a papság azért van megkülönböztetve a világiaktól, hogy a krisztusi élet átvezetője legyen számukra. A papság feladata az, ami a távíróhálózaté az országban. Nem önmagáért van, hanem, hogy közvetítsen, éltesen, mozgasson.

A hívek a papok iránt *tiszteletadással* tartoznak. A pap Krisztus helyettese a világban. Ez a tisztelet Krisztus papi méltóságának szól. Azon papok iránt pedig, akik a híveknek előljárói, a saját lelkipásztoruk, püspökük stb. iránt a hívek *engedelmességgel* tartoznak. Ezt az engedelmességet Krisztus parancsolja. Aki titeket vet meg, engem vet meg. A hierarchia, élén Krisztus földi helyettesével, a pápával örökli Krisztus királyi, főpapi, prófétai hivatalát, hogy az Isten országát a világban építse, kormányozza, terjessze.

Mivel az egyházi rend a hívek üdvét szolgálja, azért a hívek *imádságukkal* támogatassák Krisztus papságát, a szeretet adományaival vegyenek részt az Egyház nagy munkájában, legyenek munkatársai a maguk életkörülményei közt a papságnak. Hisz a keresztségben és bérálásban ők is részesedtek a szentségi jegy által Krisztus papi hivatalában, hogy lelki áldozatokat mutassanak be az Istennek. Ha nem is vették az egyházi rend által adott szentségi erőt és hatalmat, mégis Krisztus titkos testének tagjai lettek, akik élő kövekként épülnek Krisztusra, a fundamentumra — a krisztusi, apostoli, prófétai papság segítségével.

A házasság.

1. A hetedik szentség.

Az újszövetség szentségei közt a hetedik: a házasság. Ez zárja le az újszövetség szentségeinek sorát. Első tekintetre különösnek látszik, hogy a szentségek sorában utolsó helyre került az a szentség, melyet az apostol „nagy misztériumnak„ nevez. A házasság nemcsak a természetfölötti rend misztériumai, titkai közé tartozik, hanem a természetes rend titkait is őrzi. Hisz a természetes élet a házasságból ered. Az emberi nem, az emberi társadalom belőle származik; abból a társadalmi sejtéből, mely az élettel együtt az emberi műveltség elemeit is átadja az utódoknak.

De ha a kegyelemnek a törvényét nézzük, akkor érthető, hogy a szentségek közt a házasság az utolsó helyre került. A kegyelem ugyanis nem rontja le a természetet, hanem rája épít. A házasság elhelyezése a szentségek rendjében — ép ezt a törvényt szemlélteti. A házasság — éppen mert a természet titkait is magába rejti, az összes szentségek közt legtöbbet tartalmaz a természetből. Tehát érthető, hogy a kegyelem rendjét feltüntető szentségek sorát — ép ez a szentség zárja le.

Amikor Lukács evangéliuma az Úr Jézus nemzetségrendjét közli, kiindul Jézus keresztségéből és Jézustól nevelőatyján át, visszamegy az ősökig, mintegy megfordítja a természet és a történelem rendjét. A kegyelem rendje megfordítja a természetes leszármazás sorát; benne az első: a keresztség — és az utolsó a házasság. De mindakettő szentség, mindakettő az Istenhez kapcsolja az embert. Amikor Lukács Ádámig ér, nem atyja nevét említi, mint ahogy a családja többi tagjánál tette, hanem azt mondja: Ádám, aki az *Istené* volt. A természetes leszármazás útján az Isten teremtményei, az ő szolgái, az ő birtoka leszünk. A keresztségben való újjászületés által pedig: az Isten fiai, gyermekei lettünk.

A szentségek eme sorrendje emeli méltóságban Anyánkat az Egyházat, földi anyánk fölé. Az *Anyaszentegyház* adta nekünk az újjászületést. Amikor nagyszombaton a pap megszenteli a keresztvizet, így imádkozik: „Tekints Uram Egyházad színére és sokasítsd meg benne az újjászületett nemzedéket, hisz te örvendezteted meg túláradó kegyelmed áramával a te országodat és megnyitod a keresztkutat, hogy az egész földkerekségen új életre keltse a nemzeteket.” Az Egyház — a keresztség által lesz Anyánkká, aki-ben újjászületésünket nyertük.

A minden kegyelem Atyja, aki teremtményeit nem veszti el, hanem megmenti, az Egyházat öröktől fogva egyszülött Fia Jegyesének szánta. Krisztusnak az ő Egyházával való életközössége adja meg az emberiségnek a kegyelem új életét. A megváltás rendje úgy kívánta, hogy a földi házasság, mely az ember teremtésétől kezdve az Isten igazságosságának, irgalmának volt eszköze, a megváltott, megszentelt emberiségben: a kegyelemnek csatornájává váljon. A házasság az Isten igazságosságának volt eszköze, hisz akik belőle születtek, a bűn és a

halál fiai lettek; de az ő irgalmát is fölragyogtatta, hisz az Úr már a paradicsomban megígérte asszúleinknek azt az ivadékot, aki a bűn és a halál uralmát lerontja. A Boldogságos Szűz, kit az Isten csodálatos módon megóvott az eredeti büntől, házasságban fogantatott. A második Ádám, Jézus Krisztus pedig az ő szűzi méhében a Szentlélek erejéből vett testet. Az Isten irgalma, kegyelme eláradt a házasságra is, amely Krisztusnak az Egyházzal való életközösségét jelképezi.

2. „Nagy titok ez”.

Sz. Pál apostol az efezusiakhoz írt levél 5. fejezetében a keresztény házastársak egymás iránt való kötelességeiről beszél: (5, 22 sk.), hogy az asszonyok engedelmeskedjenek uraiknak, hogy a férfiak szeressék feleségeiket. Ezeket a parancsokat az apostol arra alapítja, hogy az Egyház is engedelmeskedik Krisztusnak, aki a Feje, Megváltója, Jegyese, és Krisztus is szereti az Egyházat, táplálja, ápolja, mint saját testét. Az apostol ezután (5, 30.) az Egyházat, Krisztus testét a maga tagjaiban szemléli és Krisztus ápoló, tápláló szeretetét érezteti mindnyájunkkal: „mert mi az ő (Krisztus) testének tagjai vagyunk, husából és csontjából valók. *Ezért az ember elhagyja atyját és anyját s ragaszkodik a feleségéhez és ketten lesznek egy test.* Nagy titok ez; mondom én, Krisztusra és az Egyházra értem”. Az apostol azokat a szavakat (*Ezért az ember elhagyja*”), melyeket Ádám mondott mikor az Úr Évát neki adta (Gen. 2, 23.) idézés nélkül beleszövi levelébe. Az apostol lelke áthatol most a történelem távlatain, látja a régi embert, Ádámot a paradicsomban, látja az első asszonyt — Évát, azt a szerelmet, mely a férfit és a nőt összekapcsolja a házasságban. De az apostol ragyogó hite mindezt csak úgy látja,

mint fátylat, melyen keresztül; paradicsomon, világtörténelmen, házasságon át: Krisztus és az Egyház titokzatos, mélységes szeretete tűnik elébe. Ádám és Éva, férfi és nő a házasságban: jelkép, szent szimbólum: bennük és rajtuk az apostol Krisztust és az Egyházat érti, mondja. Ez a misztériumba pillantó, a titkok fátylát felemelő kinyilatkoztatás mondatja vele: Nagy titok ez! Az ő szeme egy pillanatra beletekintett Krisztus Szívének rejtékébe, rátapadt arra a misztériumra, mely az Isten Fiát a földre hozta: arra a szeretetre, mellyel Krisztus, mint Egyházának Jegyese, Ura — szereti az ő aráját, az Egyházat. Ez a házasság nagy titka. Minden házasság rámutat valamikép arra a szentséges titokra, mely a világ Megváltójának Szívében rejlik. Arra a szeretetre, mellyel Krisztus odaadja magát az Egyháznak.

Az apostol az Istenember Szívéről emelte le a fátylat. Az ember legbensőjébe zárja el eszményeit, hozzájuk való érzéseit. Az embert igazában ezek az eszmények, hozzájuk való tapadása határozzák meg. Vannak, akiknek eszménye, életének célja, kitöltője: a test. A testnek élvezetei, étel, ital, érzéki örömek. Ezek a *testi* emberek. Másoknak a lélek javai adják az eszményt. Az egyik az igazságot kutatja, a másik embertársai javán fáradozik, a harmadik az erényt akarja elérni. Az ilyenek, ha elméjüket a teljes Igazságra és szívüket a legfőbb jóra: az Istenre irányítják, lelki emberekké válnak. Minél magasabb az eszmény, minél jobban siet feléje ész és szív — annál tökéletesebb, eszményibb az ember. Krisztusnak, az Istenembernek értelmét, akaratát, egész valóját szíve gyökeréig: a legmagasabb eszmény tölti meg: az ő Egyháza. Ebben akarja megvalósítva látni élete célját: az Atya dicsőségét, a teremtet világ megváltását, az ember fölemelését a bűnből és a halálból.

Sokan nem tudnak eljutni odáig, hogy az Egy-

házat Krisztusnak és hűséges apostolának szemével és szívével nézzék. Vannak, akik az Egyházban csak allegóriát látnak, olyan kép-féle dolgot és nem: Krisztus kiválasztott Jegyesét. Sokaknak csak szám, embertömeg az egyház — 450 millió ember, sok ezer pap, és püspök. Ó, ha tudnók Krisztus szemével nézni a milliókat ép úgy, mint az egyeseket, a méltóságban tündöklő főpapot ép úgy, mint egy koldust az utcasarkon: ha megláthatnók minden lélekben Krisztus aráját, ha szívünk az ő szeretetével tudna dobogni az emberiségért, nemcsak mint fogalomért, hanem *ezért* az emberért, *ezért* a bűnösért, akiért ő feláldozta magát a kereszten! Ebben a szeretetben teljesedik be Krisztusnak istenemberi nagysága. Az Egyház az ő Jegyese. Ez a legfönségesebb eszmény. És nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja övéért. Ezért nincs nagyobb szeretet annál, amellyel Krisztus szeretete Egyházát.

Az apostol ezt a nagy titkot részletesebben is kifejti, amikor a házastársak kötelességéről beszél. Egyetlen parancsot se mond anélkül, hogy meg ne okolja Krisztusnak az Egyház iránt való szeretetével. Ezzel mutatja meg az örök mintaképet minden keresztény házasság számára. Azt mondja az apostol: Az asszonyok engedelmeskedjenek férjüknek, *akárcsak az Úrnak*, mert a férfi ép úgy feje az asszonymnak, *mint Krisztus az Egyháznak.*“ Ebből a gondolatból, mely sokszor ismétlődik Sz. Pálnál, természetszerűleg következik, hogy az Egyház Krisztussal úgy függ össze, mint a test a fejjel, mint tag a taggal. Hogy azonban Krisztus magáévá tegye az Egyházat, idegen kézből kellett kimenteni, másnak birtokából kellett kiváltania. Az ószövetségben az Isten gyakran úgy fejezi ki Izraelnek hűtlenségét, elpárolását, hogy azt a házasságtörő nővel hasonlítja össze. Krisztusnak a bűn fertőjéből kellett kira-

gadnia az Egyházat. Az apostol erre utal következőkben : „Ti férjek szeressétek feleségeteket, amikép Krisztus is szeretete az Egyházat és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével s dicsővé tette magának az Egyházat, hogy sem folt sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen.” Mint amikor a rab-ságból kiment valaki egy másikat azáltal, hogy maga rabbá válik, (erre a középkorban sok volt a példa) ugyanúgy Krisztus átadta magát az Egyházért. Kiváltotta, megtisztította, dicsőségessé, szenté tette. Micsoda irgalom nyilatkozik abban, hogy a Szeplőtelen Bárány a maga vérében mossa tisztára — a bűn fertőjében mocskossá vált Egyházát! De nemcsak tisztára mossa, hanem „táplálja és ápolja, akárcsak Krisztus az ő Egyházát.” Hogy miben áll ez a táplálás és ápolás, azt — a hét szentségről elmélkedve — eddig is szemléltük. Saját testének ételével táplálja, itatja saját vérének poharával, vígság és öröm kenetével örvendeztet. Semmiben sem hagyja nélkülözni, erősíti akkor, amikor fejlődésben van, gyógyítja hathatós orvossággal, ha megbetegszik.

Amikor az apostol az Üdvözítő szeretetét így jellemezte, akkor még egy pillantást vet a megtestesülés szent titkára. Rámutat arra, hogy ez a szeretet volt az, mely az Isten Fiát az égből a földre hozta: Ezért elhagyja az ember atyját . . . Krisztus az Atya dicsőségét cserélte fel a betlehemi barlanggal. Hogy Egyházát megszerezze, elhagyta édesanyját is és a keresztfán rábízta őt kedves tanítványára.

Amikor Krisztusnak az Ő Egyházához való szeretetét összehasonlítjuk az emberek szívében rejlő szeretettel, akkor úgy találjuk, hogy még a legmélyebb, legigazibb földi szeretet is csak árnyéka, képe Krisztus szeretetének. A házastársi

szereket — szent szeretet, amíg Krisztus szeretetének hűségese utánzása. Mily csodálatos mintát állít az apostol a keresztény házastársak elé! És Krisztus — mindnyájunkat ezzel az érzéssel szeret. Az Ő szemében minden lélek annyit ér, amennyit kiontott vére ér a keresztfán. Hisz — ha egyetlen emberért kellett volna csak ontania, akkor is — kiontotta volna!

Mindnyájan hivatalosak vagyunk a Bárány menyegzőjére.

3. Az új ének.

A Titkos Jelenések könyve beszél azokról, akik résztvesznek a Bárány lakomáján. Megemlíti, hogy az apostol szózatot hallott az égből, mint nagy vizek zúgását és mint nagy mennydörgés hangját. A szózat, amelyet hallott, olyan volt, mint a hárfákon játszó hárfásoké. És mintegy *új éneket* éneklének a királyi szék előtt; és senki más nem mondhatá az éneket, mint azok, akik megvannak váltva a földről. Ezek azok, akik nem fertőztették meg magukat asszonyokkal, mert szűzek. Ezek követik a Bárányt, amerre csak megyen; ezek váltattak meg az emberek közül, zsengeül Istennek és a Báránynak és szájukban nem találtaték hazugság, mert szeplőtelenül vannak Isten trónja előtt. (Jel. 14, 1—5.)

Valahány éneket a világ ismer, abban mind a szeretet vagy a szerelem dalol. A természet virágainak színes pompája, a tavasz muzsikájával zengő mezők, a hajnalban dalra ébredő erdők — erről énekelnek. A méhek ezt zsongják a virágkehelynek, a fülemüle tőle sír, csattog, enyeleg az éjszakában. Az embernek ajkára az Isten szeretet, a hazaszeretet ád himnuszt és zsolnárt, a barátság és szerelem földi éneket. A természet és a lélek énekeit — a szeretet ihleti. Vannak, me-

lyekből a testiség, érzékiség állati hangjai szólnak, vannak, melyek a tisztult, nemes érzéseknek adnak zengő hangot.

Az apostolnak az az ének, melyet a szűzek énekeltek a Bárány trónusa előtt — *új ének* volt! Pedig ő is hallott elég éneket a földön, hisz az Ő népe is szeretett dalolni. Ismerte azokat a nászénekeket, melyek a menyegzőkön felhangzottak. Ismerte az Énekek Énekét, mely a földi nász képeivel dalol a Szentírásban égi szerelemről. Sokszor hallotta a zsoltárokat a jeruzsálemi templom karainak előadásában. Mégsem ismert egyik énekben se arra, melyet az égben a szűzek énekeltek. *Canticum novum*, új, sohse hallott ének volt előtte.

Ez az új ének azok lelkében csendül fel, akik a földön szívüket egészen Krisztusnak adják, senkit melléje, vagy eléje nem helyeznek, szeretetüket iránta — mással meg nem osztják, testüket szeplőtelenül, szűzen megőrzik. A szüzi tisztaság virága az Üdvözítő édesanyjában bontakozott ki először, szépsége, pompája az Istent termette a földnek. Ez volt az új világ nyitánya, a *praeludium* — a *Canticum novum*hoz. Az új ének — legteljesebb akkordjai Krisztus szüzi Szívében énekelnek. Égi szeretet éneke ez: az örök szeretet nászéneke. Ezt a dalt veszik át tőle, azok, akik osztatlan szívvel szeretik őt lelkük és testük sértetlen tisztaságával.

A „nagy titokról,” Krisztus szerelméről énekelnek.

Az Egyház a szűzavatás gyönyörű praefatiójában rámutat ezen új ének tartalmára: „Isten, te sok erényt adsz gyermekeidnek, kik nem a vérből, nem is a test ösztönéből, hanem a Szentlélekből születtek újjá; a te bőséged forrása árasztja néhány lélekbe a szűzesség adományát is. Bár a házasság méltóságát semmiféle tilalom nem csök-

kenti és a szent házaseleten megmarad az esküvőkor adott áldás: mégis vannak az Egyházban oly emelkedett lelkek, akik a férfi és nő házastársi egyesülésében *óhajtják azt a titkot, amelyre rámutat*, bár tartózkodnak a házasságtól. Szeretik azt, amit a házasság jelképez, de nem cselekszik azt, ami a házasságban történik.

Az Egyház itt párhuzamba állítja a házasságot és a szüzességet. A házasság szentségi méltóságát az Egyházban semmi sem csorbítja. A házastársak szeretete képe, jele annak a szeretetnek, mellyel Krisztus szereti az Egyházat. A szűzek nem a kép után, nem a jel után vágyakoznak, nekik nem a földi nász a kíváncs, hanem: a nagy titok, Krisztus szeretete.

Ennek a „nagy titoknak” a szeretete emeli a szüzességet a házasság fölé. Ahogy a *valóság* értékesebb, mint a kép, épúgy az a szeretet, mellyel valaki szívét-lelkét Krisztusnak adja szűz tisztaságban, értékesebb, mint a házastársi szeretet. Ez: jelkép, amaz: titkos valóság. „Tehát — úgymond az apostol — aki házasságra adja szűz leányát, *jól teszi*; de aki nem adja házasságra, *jobban cselekszik*.” (I. Kor. 7, 38.)

Az Egyházban a Szentlélek osztogatja az adományokat. Ezt a szeretetet, mely Krisztus szeretetét egész szívvel és sértetlen testtel akarja viszonzni, szintén a Szentlélek adja. Áldozatot áldozattal kell viszonzni. Krisztusnak a sértetlen királynak áldozatát a szűzek azzal viszonyozzák, hogy sértetlenül adják át magukat — „zsengéül, zsenge áldozatként Istennek és a Bárányoknak. Áldozatos életükkel itt a földön is követik a Bárányt, bárhova megy. Ott vannak az Úr oltáránál, az Oltáriszentség örök imáadására; éneklük az Egyház csodaszép zsolozsmáját. Papok, szerzetesek és apácák vagy a világban élő tiszta lelkek a családi gondoktól nem akadályoztatva, szívüket

Krisztusnak átadva: mennek az ő útján. Céljuk a lelkek megmentése, a hithirdetés és tanítás útján; ott vannak a kórházakban a betegeknel, ott járnak a szűkölködőknél a szegényházakban. Fölkeresik a tévelygőket, segítik a haldoklókat. Életüket Krisztus szerelme üzi-hajtja messze missziókba. Mennek Krisztus nyomában az önmegtagadás keresztségével vállukon.

Amikor a házasság szentségéről elmélkedünk, nem szabad megfélekezni azokról sem, kik bár a házassággal nem élnek, de az általa jelképezett titkot, miszteriumot kívánják, szeretik — szüzi szívükkel.

Ennek a szeretetnek *új éneke* belecseng már az Egyház földi életébe is. Ez adja meg az összhangot a teremtés kórusának, ez csendít bele a *vox angelicával* a *vox humana* orgonájába.

4. A házasság szentségi kegyelme.

A házasságot már a paradicsomban Isten alapította és megadta neki természetes céljainak elérésére a maga áldását (Gen. 1, 28.), úgyhogy a házasság természeti intézménye is *szent* és az erkölcsi rend keretében álló. Minden érvényes házasság részesedik valamiképen abban a csodálatos szimbolikában, mely által ha árnyképszerűen is, ha az ószövetség homályán keresztül is, de mégis — rámutat arra a szeretetre, mely által az ószövetségben Isten a választott néppel kötött frigyet, szövetséget és az idők teljében egyszülött Fiának készített menyegzőt az emberiséggel a parabolák szerint. Mégis — a keresztények közti házasság messze felülmúlja a természetes rend keretében álló házasságot, mert már nemcsak jel, hanem kegyelmet adó szentség. Nemcsak rámutat a legszentebb valóságra, hanem — beléje is kapcsolja a házaseleket abba a természetfölötti

életközösségbe, mely Krisztusból az ő titokzatos testére, az Egyházra árasztja a Megváltó vérével szerzett kegyelmeket. Hogy a házasságon az Isten áldása rajt maradjon, az Egyház vagy a *nászmi-sében* áldja meg a hitveseket, vagy az *esküvő* gazdag szertartásaival mutatja meg nekik hivatásukat és könyörög értük, hogy a házasság kegyelmeiben részesedjenek.

Sz. Pál azt mondja: *Nagy misztérium a házasság, melyben „az ember elhagyja atyját, anyját és hitveséhez csatlakozik és ketten lesznek egy testben.”* Nagy misztérium, titkos, jelképes valóság, mely mögött isteni, szent dolgok rejtőznek. Amikor Sz. Pál rámutat a házasság „*nagy misztériumára*“, a következő mondatban, mintha csak félre akarná lebbenteni a misztérium fátylát és egy pillanatra látni engedi ennek a misztériumnak a *magvát, a velejét*. „Én pedig ezt Krisztusra és az Egyház-ra mondom.

Nem hiába mutat rá Sz. Pál a házasság misztériumának velejére, nem hiába hivatkozott arra az éltető, tápláló, ápoló kegyelemre, melyet Krisztus az ő Egyházára áraszt. Hiszen tagok vagyunk Krisztus testében, az ő húsából és csontjaiból. A keresztény házastársak pedig ezen *felül* megvalósítják házasságkötésük által az ő misztikus életközösségének érzékelhető jelképét, úgyhogy a házasságkötés magának a „Nagy Titoknak” fátylává, szimbolumává válik. Természetes tehát, hogy maga a házasságkötés megkülönböztetett módon részelteti a hitvespárt Krisztusnak éltető, tápláló, ápoló kegyelmében. Erről a kegyelemről Sz. Pál másutt is beszél. A korinthusiakhoz írt első levelében a keresztények és pogányok közt kötött, akkor az Egyház kezdetén még általánosan megengedett (később azonban a valláskülönbőség bontó akadályával tiltott) házasságról beszél. Azt mondja, hogy a hívő házaspár *megszenteli* a nemhívő fe-

let. (I. Cor. 7, 14. sk.) A hívő házaspár a saját kegyelmét árasztja át mintegy a nem-hívő félre az apostol szerint; ebben a megszentelésben, megtisztításban a *gyermek* is részesülnek valamiképp, mert az apostol szerint: „fiatok különben tisztátalanok volnának, már pedig szentek”. Minden bizonnyal a fiúk azért *szentek*, mert a hívő fél gondoskodott arról, hogy meg legyenek keresztelve. De amikor az apostol a nem-hívő félnek a hívő által történő *megszenteléséről* beszél, nem gondol a keresztség által történő megszentelésre, hanem föltételezi, hogy a nem-hívő nincs megkeresztelve.

Ha mindezeket egybefonjuk, akkor már nem nehéz a házasság szentségi kegyelmeinek *mibenlétét*, sajátos jellegét is meghatározni. Tudnunk kell ugyanis, hogy az üdvösség rendjében nem hiába van *hét* szentség és nem pusztán *egy*. Minden egyes szentség ugyanis saját céljának megfelelő jellegű kegyelmet ad, mely az előbb mondtak szerint a szentségi jel jelentésének felel meg.

Szent Pál tanítása szerint a házasság kegyelme a hívőt *megszenteli* és vele, rajta keresztül megszenteli a hitvestársakat és a gyermeket. Ezt a tételt a normális esetre (ha mindkét fél keresztény) alkalmazva azt látjuk, hogy a házasság a keresztény házastársakat hitvesi mivoltukban *megszenteli*. Az ember a megszentelésben (megszentelő kegyelemben) először a *keresztség*-ben részesül, amidőn az eredeti bűnt és a cselekedeti bűnöket Isten megbocsátván, az emberben helyreállítja a megrontott isteni képmás szépségét, rendjét, őt megigazulttá teszi, saját isteni életének közösségébe vonva őt megszenteli, fiává fogadja és az örök boldogság örökösévé teszi. Ezt a megszentelést gyarapítja a Krisztusban való nagykorúság szentsége, a bérálás; növeli Krisztus testének

szentsége az Eucharistia; és ha a bűn által elvész ez a megszentelés, helyreállítja, visszaadja: a bűnbánat szentsége.

Mint látjuk, a házasság szentségének célja nem az, hogy az embert a bűn állapotából emelje át a megigazultság állapotába (hisz erre két más szentség szolgál: a keresztség és a bűnbánat — a „holtak” szentségei); nem is az, hogy ezt a kegyelmet az emberi élet *általános* keretei számára fejlessze, hisz erre a bérnálás, az Eucharistia és az utolsó kenet szolgál, hanem az, hogy a házastársakat *sajátos hivatásukra* szentelje meg. A keresztes házasság tehát *hitvesi mivoltukban, hitvesi hivatásukra* szenteli meg a házastársakat. Amilyen egyszerűen hangzik ez, annál fontosabb a jelentősége ennek a kegyelemnek. Mert ha már a természet rendjét szolgáló házasság is nagy dolog az Isten terveiben, hisz a Teremtő saját teremtető erejét ruházta mintegy át a házastársakra és a természetes házasság is hozzájárul ahhoz, hogy a világtremető Atya képmása rárajzolódjék a férfi arcára, mennyivel magasabbá válik a szentségi házasságban a házastársak méltósága! A szentségi házasság ugyanis már nemcsak a természet célját, az emberi nem fenntartását szolgálja, hanem *közvetve* magasabb, természetfölötti célt is. Hisz ez a házasság adja az Egyháznak, Krisztus jegyesének az új tagokat: a keresztes anya adja át gyermekét az Anyaszentegyháznak, hogy a test szerint szült gyermek újjászülessék, az Isten fiává szülessék a keresztség vizében! A keresztes házasság gyarapítja a szentek nemzedékét, az Isten házanépét, nemcsak a természetes élet forrásait árasztja tovább, hanem *eszközzé* válik az Isten világmegváltó terveinek.

Sz. Pál a korinthusiakhoz írt első levelében (I. Kor. 7, 14.) és a Timotheushoz írt első levelében (I. Tim. 2, 15.) mélységes igazságra tapint

rá. Az egyikben azt mutatja meg, mily nagy jelentőségű a házasság *szenstsege* az isteni *praedestinatio* rendjében, az *első* kegyelem, a *megszentelő kegyelem* praedestinációjában. A hívő fél megszenteli a hitetlent, mondja Sz. Pál. Mit jelent ez mást, mint hogy a házasság szenstsege — eszköze az isteni Gondviselés természetfölötti útjainak! Azáltal, hogy a házastársakat összeköti, hogy különböző érzésvilágú, lelkületű embereket összeforraszt, nemcsak az a célja, hogy a szíveket, az érzelmeket — tegye eggyé, hanem az is, hogy az egyik fél által a természetfölötti életet is átadja a másiknak. Ime a keresztény *hitves* feladata, isteni elhivatása a mai világban! Akár férfi, akár nő: szentelje meg házastársát, vigye közelebb Krisztushoz, az Egyházhoz, segítse a bűnbánatban, segítse az Úr testéhez való járulásban! De nemcsak a házastárs megszentelését célozza a házassági kegyelem, hanem — a házasság gyümölcsének, a *gyermeknek* megszentelését is. Ezáltal is beletartozik a házasság a praedestinatio rendjébe. Bámulatos, mily mélységek rejlenek néha a Szentírás egy-egy gondolatában. A *hívő* szülő gyermekei szentek lesznek, mondja Sz. Pál. És az egyháztörténet, a szentek élete nem ennek az igazságnak az illusztrációja? Nem látni-e néha — egész családfákat, melyeknek ágai — szentek, mert a törzs is szent! Sz. István és B. Gizellából Sz. Imre sarjad szent ágként; Sz. Erzsébetnek leánya B. Gertrud; unokahúgai B. Margit, Kuni-gunda, Jolánta; testvérei a jámbor, szűzi életű Almos herceg és a honmentő, mélyhitű IV. Béla! Sz. Blanka fia Sz. Lajos (IX.) király; már előbb: Sz. Monika könnyeivel sírja és imádkozza ki Ágoston megtérését. Sz. Bernát fia a szentéletű Aleth anyának és Tiszteletreméltó Péter cluny-i apát a jámbor Raingardis asszonynak. A házasság szenstsegi kegyelme — azokban, akik épen

tartják, őrzik, hívő életükkel együtt működnek vele: hozzájárul a gyermekek megszenteléséhez. A másik helyen, a Timotheushoz írt levélben (I. Tim. 2, 15.) Sz. Pál még többet is mond. „Az asszony a gyermekek szülése által *fog üdvözülni*, ha megmarad a hitben, a szeretetben, a szentségben, s a józanságban.” — Ritka helyen beszél a Szentírás ily világosan arról, mi a föltétele és biztosítéka egyes emberek számára az örök üdvösségnek és nem pusztán az első kegyelemnek. Ime, Sz. Pál az *üdvösségre való praedestinatio* isteni titkait nyilatkoztatja ki — az asszony számára, akin rajta van Éva bűnének büntetése, aki viseli nehéz hivatásában az eredeti bűn reáeső terhét, mert „fájdalommal szül és férje hatalma alatt leszen” (Gen. 3, 16.), mert az Úr megsokasította szenvedését. Sz. Pál szerint az Úr Jézus ezt a terhet változtatta át az asszony számára az üdvösség zálogává, ha megmarad a hitben, szeretetben, a szentségben és a józanságban. Az Isten nem veszi el a fájdalmat a gyermekszülő anyáról; de ezt a szenvedést üdvözítő, örök életre segítő szenvedéssé teszi. Krisztus keresztségének árnya rávetődik a gyermekágyas anyára és ő még a legnagyobb veszély idején is nyugodtan nézhet erre a keresztre. Üdvösségét nyeri el! Mily jó volna, ha a keresztyény anyák — nem a kuruzslókhoz, gyilkos orvosokhoz járnának, ne ott keresnének szabadulást, ahol halál vár a magzatra és kárhozát az anyára, hanem annál, aki biztosítja számukra az örök élet boldogságát, ha a megfogant életet az Isten akarata szerint hordozzák, világra hozzák és Isten gyermekévé nevelik.

Azt hiszem, hogy mindezzel maga a kinyilatkoztatás mutatja meg, milyen a házasság szentségi kegyelme, *mint megszentelő kegyelem*. A kegyelem hitünk legnagyobb titkai közé tartozik; elégedjünk meg azzal, hogy látjuk, tudjuk — meglétét, hogy

hisszük valóságát és akiket az Isten ezzel az ajándékkal emel a keresztény hitves méltóságára, azok érezzék és éljék át a kegyelemmel rájuk áradó isteni életfolyamot.

5. A házasság áldozata.

A házasságot ez a kegyelem teszi bizonyos fokig hasonlónvá szent Ágoston szerint az egyházi rend szentségéhez. Szent Ágoston¹ párhuzama nagyon találó. Ahogy az Úr speciális szentséggel ékesíti, hivatásuknak megfelelő kegyelmek bőségével ruházza föl azokat, akikre a krisztusi és apostoli papság által az áldozat bemutatását és az emberek megszentelését bizza, ugyanúgy ékesíti fel sajátos hivatásukra a házastársakat is a szentség kegyelmével, mely által ők is méltón szolgálhatják az Isten terveit a keresztény családban. És — ha akarjuk, ezt a párhuzamot kibővíthetjük azzal is, hogy mind a két szentség — más és más módon — az *áldozatos*, önátadó lélek erősítését szolgálja. A pap — lelkiatyja lesz a hívőknek, tehát szükségé van arra, hogy lelke az önszeretet kereteiből minél jobban kiemelkedjék, hogy Krisztussal együtt saját magát is, testét, vérét, vágyait, egyéni ambícióit oda tudja tenni az áldozat oltárára — az Egyháznak, a híveknek szolgálatára. A keresztény szülőket a szentségi kegyelem nemcsak egymáshoz kapcsolja, hanem lelküket kiemeli az érzéki szerelem önzése fölé és életüket, munkájukat — *áldozatul* kívánja a *harmadik*: a gyermek számára. Hányszor fejeződik ki tragikus mélységében ennek az áldozatnak valósága: az anya meghal, a gyermek él. És a férfi, akin a család fenntartásának, kormányzásának, gyermekei jövőjének gondjai szántanak barázdát! Az a párhuzam az egy-

¹ De nupt. et concupiscentia l. 1. c. 10.

házi renddel ugyancsak találó, sőt mondhatjuk: a házasság áldozata sokszor — a vértanúsághoz is hasonlítható. És a *vértelen* vértanúság, — néha nehezebb, hosszabb, nyomasztóbb, mint a hitért való hősi halál. Viszont: azért is foglalkozunk a házasság kegyelmével, hogy a hívő lássa azt, hogy Isten nem ad keresztet anélkül, hogy az ember vállát hozzá ne edzze; nincs oly áldozat, melynek elviselésére az Isten erőt ne adna. A házastársak a szentségi kegyelemmel kapják meg az erőt hivatásuk áldozatainak, ha kell, vértanúságának elviselésére. És ezt ma ugyancsak kell hangsúlyozni, hisz mondhatjuk, ma tán sokakban nem annyira a *hit* hiányzik, hanem a *hit ereje*, a keresztény *remény*. A társadalmi, gazdasági bajok közt — nem *mernek* ráhagyatkozni az Úrra és inkább megszegik az ő szent törvényeit, inkább eloltják a kegyelmet, semmint hogy ráhagyatkoznának arra az egyszerű igazságra, melyet a közmondás is találóan fejez ki: „Ha az Isten bárányt ad, legelőt is ad hozzá”. Igaz, hogy az Isten föltételezi azt is, hogy mi az ő kegyelmével éljünk, azzal együtt működjünk. Ha pedig az ember az Isten kegyelmével együtt működik, cselekedeteivel magát a *kegyelmet gyarapítja* és az örök élet koronájára szerez *érdemet*. Ezért a házastársi hivatás cselekedetei, az isteni törvények keretei közt, — nemcsak hogy nem vétkesek, hanem erkölcsileg *jók és érdemszerzők*.

6. Az isteni segítség.

Ezzel azonban eljutottunk a házasság szentségi kegyelmének *másik mozzanatához*, a *segítő kegyelemhez is* (gratia actualis, gratia adiuvens). A hit-tudomány körülbelül azt a viszonyt állítja fel a megszentelő és segítő kegyelem közt, mely pl. a képesség (potentia) és a képességből folyó tett

(actus) közt áll fenn. Az értelem, mint *képesség* arra szolgál, hogy a gondolkozás tényeiben, a fogalomalkotásban, ítéletben, következtetésben — ténylegessé válják, aktualizálódjék. A megszentelő kegyelem is valahogy hasonló módon *alapja* annak, hogy az ember a természetfölötti élet üdvözítő és érdemszerző cselekedeteivel gazdagodjék. És mivel minden emberi cselekvésnek kiindulópontja az értelem és az akarat, az Isten a megszentelő kegyelemmel ékesített lélek értelmét és akaratát a ténylegesítő (actualis) és segítő kegyelemmel hozza mintegy mozgásba, megvilágosítván az értelmet és megindítván az akaratot a kegyelem természetfölötti erejével.

A házasság szentségi kegyelme nem pusztán ornatusa, dísze a léleknek, hanem életfakasztó, tevékeny erő. Nemcsak megszentel, azaz lefoglal az Isten szolgálatára, hanem erőt is ad a házassági hivatás Istennek tetsző gyakorlására. Hogy *milyen irányúak* ezek a segítő kegyelmek, melyek a házastársak lelkét az üdv tényeire indítják, azt Szent Pál kifejezi akkor, amikor a házasságot Krisztus és az Egyház egyesüléséhez hasonlítja. Azt mondja ugyanis, hogy Krisztus *táplálja és ápolja* az ő Egyházát. Táplálja és ápolja tehát egyházának azon tagjait, akik a házasság szentségével az ő „nagy misztériumát” fejezik ki. A nyilvánkoztatás ezen szavaiból levezethetjük a házasság segítő kegyelmeinek célját, természetét.

Ennek a segítő kegyelemnek első és főcélját abban látjuk, hogy magát a házasságot, a házasságkötésből, mint szentségből származó *köteléket* (vinculum) fenntartsa, erősítse. A házasságkötés ugyanis elmúló tény, de belőle állandó, *egységes és felbonthatatlan kötelék* származik, mely a házastársakat életük végéig úgy kapcsolja egymáshoz, hogy egyrészt minden mással való nemi érintkezést a szentség erejével kizárjon, (= a házasság

egysége), másrészt magát a köteléket teljesen kivéve az egyéni önkény megmásító, lazító törekvéseiből, azt *bensőleg* és a bevégzés (consummatio) után *külsőleg* is teljesen fölbonthatatlaná teszi, úgyhogy a keresztények bevégzett házassága teljesen fölbonthatatlan, még az egyház sem bonthatja fel. Ebben valósul meg a krisztusi szó: Amit Isten egybekötött, ember el ne válassza.

Tudjuk azt, hogy a természet Alkotója maga is gondoskodott arról, hogy a házastársi köteléket óvja, erősítse, fenntartsa — a természet erőivel. Ilyen természetes erők: maga a nemek *egymásrautaltsága*, mely által férfi és nő a természetes élet rendjében egymást mintegy kiegészítik és támogatják. Ezért különböztette meg Isten a két nemet egymástól különböző, mégis egymásrautalt testi és lelki tulajdonságokkal. Magának a *természetnek* érdeke, követelménye a házassági kötelék állandósága. Ezt a köteléket erősíti az egymásrautaltságnak *tudati*, érzelmi kifejezése, a nemek egymáshoz való vonzalma, a *szerелем* által. A házasságot lelkileg előkészítő és a házasságot fenntartó, erősítő szerелем — a természet rendjében is az Isten gondolata, a természet Alkotójának akarata. Végül még ha ezek az erők nem is volnának a természet rendjében elégségesek a házassági kötelék épségben tartására, ott van még „az a *hatalmas harmadik*,“ (Gárdonyi szerint), aki itt igazán hatalmas —: maga a *gyermek*. A gyermek, a szülők házasságának gyümölcse, akkor is indítóerő a házastársi kötelék fenntartására, mikor már sem a nemi egymásrautaltság, sem a szerелем ereje nem tartja össze a szülőket. Még mindig ott van: a *hatalmas harmadik*.

Amit a természet Alkotója akar a természet erejével, azt a keresztény házasságban tökéletesíti a *kegyelem* erejével. A segítő kegyelem irányítja, fejleszti, mozgékonyá teszi azokat a természetes

erőket, melyek a házassági kötelék egységét és szilárdságát szolgálják. A nemek egymásrautaltságát felemeli a hitnek és a megváltott életnek régiójába. A keresztény hitveseket már nemcsak a test és a természetes érdekek kapcsolják egybe. Ők az Isten házanépévé váltak, a keresztény ház a názáreti háznak a mása kell hogy legyen, azért nemcsak a nemi életben egészítik ki egymást, hanem *üdvösségük* útjai is azonosakká válnak. A hitvesek egymást szentelik meg az apostol szerint, egymás hitét, reményét ápolják, egymásban erősítik az istenszeretet tüzét, közösen vállalják a felebaráti szeretetnek és egyéb erényeknek gyakorlását. Ezekben támogatja őket a szentség a maga kegyelmével. Természetes, hogy a kegyelem elmélyíti, gazdagítja, bájjal, lelkeséggel, magasabb örömek kincseivel árasztja el egymáshoz való szerelmüket, mely a kegyelem fényével megvilágítva már nemcsak a *testet* becsüli meg egymásban, nem is pusztán a lélek természetes adományait, hanem megbecsüli a keresztény hitves testében: a Szentlélek templomát, az örökkévaló élet magvát, és a keresztény lélekben a megváltott, megszentelt ember isteni szépségét, ragyogását. Ez a kegyelem hárítja el a házasság *egységének* akadályait, ez ad erőt az idegen személyekhez tapadó vonzalmaknak, az érzékiség perzselő indulatainak leküzdésére, ez kapcsolja össze a lelket és a testet, úgyhogy igazán egy szív — egy lélek uralkodjék a házastársakban. A kegyelem adja meg a hitvesi *hűség* áldozataihoz az erőt, akkor is, amikor a másik fél hűtlenségét kell elviselni, akkor is, midőn betegség vagy más okok a házastársi élet nagy áldozatait kívánják.

Mivel pedig a házassági kötelék életfogytig tartó és csak az egyik fél halálával szűnik meg, az Isten az ő szentségi kegyelmével *mindvégig* erősíti, támogatja ezt a köteléket; az *ártatlan* fél

a házasság szentségi kegyelmét akkor sem veszti el, ha a másik vétkeken elhagyja vagy hűtlenné válik hozzá. Az elhagyottak ilyenkor is bízhatnak a szentség erejében, melyet az Isten nem von meg tőlük.

7. A hitvesi hivatás.

A házasság segítőkegyelme másodsorban a *hitvesi hivatás* gyakorlását mozdtítja elő. Ez a hivatás nem merül ki a gyermek létrehozásával, hanem folytatódik annak fölnevelésével, átjárja a házasság egyéb feladatait, a helyes házvezetést, a családról való gondoskodást, a család méltóságának, jövőjének biztosítását. Ezer alkalom — és mindebben ott áll segítőként, megvilágítóként, ápolóként az a kegyelem, melyről Sz. Pál mondja, hogy *tápláló és ápoló kegyelem*. Igen, a házasság kegyelmei erre is kiterjeszkednek. Legelőt keresnek a báránycáknak, orvosságot a betegeknek, eleséget az ég madarainak, ruhát a mezők virágainak. Az Isten nem hagyja el az övéit és hogy hagyná el Krisztus azokat, akik test az ő testéből, csont az ő csontjaiból?

A házasság szentségi kegyelmei azt a célt is szolgálják, hogy az eredeti bűn által féktelenné vált érzékiséget tompítsák, az ösztönöket alárendeljék a természet és kegyelem célszerűségének és alá vessék az értelem uralmának. A Megváltó amikor visszaállította a házasságot eredeti, a Paradicsomban adott törvényei és korlátai közé, amikor eltörölte mindazt az engedményt, amit a mózesi törvény megadott; a házasság egységének és felbonthatatlanságának védelmére nemcsak eltörölte azt, ami „kezdetől nem így volt” (Mt. 19, 3 sk.), hanem gondoskodott róla, hogy az új törvény kegyelemmel is puhítsa a „szív keménységét” és erősítse a lélek törvényét. A házasság

szentségi kegyelme tehát *gyógyító, orvosló kegyelem is* (*gratia sanans*). Feladata az is, hogy egyensúlyt teremtsen az érzékiség, ösztönélet és a szellem között, hogy a „test törvénye” ne lázdozzék a lélek ellen, hanem a lélek uralmát helyreállítsa az érzékiség (*concupiscentia*) fölött és a megváltott embert a házasság által is alávesse — az Istennek.

Láttuk azt, hogy a házasság kegyelmei a házasságkötésből, mint szentségkiszolgáltatásból és szentségfölvételből származnak, de a házassági kötelék szilárdságát és a házastársi hivatást szolgálják. Ebből levontuk már azt a következtetést, hogy a szentségi kegyelem nem múlik el, nem szűnik meg a szentség kiszolgáltatásakor, hanem megmarad addig, amíg a házassági kötelék megmarad. Most csak az a kérdés, mi történik akkor, hogyha a hitvestársak egyike vagy mind a kettő — súlyos bűn elkövetésével elveszti a *kegyelem állapotát*, így a szentségi kegyelmet is? Vajjon, ha aztán az illető bűnbánatot tartván visszaszerzi a kegyelem állapotát, — visszaszerzi-e ezáltal a házasság szentségi kegyelmeit is? Ez a kérdés a házassági kegyelem *feleledéséről* szól. A feleletet *igenlőleg* adhatjuk. Két okból. Az egyik: ezen szentség kegyelmének céljából következtet. Mert ha a házassági kegyelem a kötelék megmaradását szolgálja, addig van rája szükség, amíg a kötelék fennáll. Az isteni Gondviselés ha meg is vonja ezt a kegyelmet a *bűnöstől*, nem menti fel őt a vállalt kötelességektől és ha *megtért*, nem szűnik meg őt kegyelmével továbbra is támogatni. A másik ok — a többi szentségek analogiájából következtet a házassági kegyelem feleledésére. Mert elfogadott elv az, hogy azon szentségek kegyelme éled fel, melyek vagy állandó *szentségi jegyet* adnak (keresztség, bérmlás, egyházi rend), vagy bizonyos okok miatt az adott esetben ismét-

hetetlenek (mint pl. az utolsó kenet ugyanazon betegségben). Már pedig — bár a házasság nem ad szentségi jegyet (character), de állandó köteléket teremt a felek közt, úgyhogy ezen kötelék fennállása idején — a házasság is ismételhetetlen. Az adott elvek szerint tehát — kegyelme feléled, ha a házasság a bűn állapotából megtért a kegyelem állapotába.

Ennek a tannak is megvan a gyakorlati jelentősége, mint azt könnyű látni. Aki a hit szerint gondolkodik, azt egyrészt sarkalja arra, hogy a kegyelem állapotát megőrizze, másrészt pedig ösztönzi arra, hogy ha bűnbe esett, iparkodjék a szentségi kegyelem segítségét visszaszerezni. Viszont — ez a tan alkalmas arra, hogy a szerencsétlen, megcsalt vagy elhagyott házastársakat ösztönözze — élettársuk bűnének megbocsátására, megtérésüknek imádsággal, jó példaadással, kitartással való előmozdítására. Jogosult ugyanis reményük, hogy a megtérő bűnösnek az Isten mindent visszaad és a házasság kegyelmével annak békéjét is felújítja.

8. A tiszta házasság.

Ezeket mondja XI. Pius a házasság kegyelmeiről¹ a „Casti Connubii” körlevélben.

„Amikor a hívők a házassági beleegyezést megadják, megnyitják maguknak a szentségi kegyelem kincstárát, amelyből természetfölötti erőket nyernek, hogy hivatásukat és kötelességüket híven, szentül, mindhalálíg állhatatosan gyakorolhassák.

Ez a szentség ugyanis azok számára, akik — miként mondják — akadályt eléje nem vetnek (obicem non opponunt,) nemcsak a természetfölötti élet állandó alapját, a megszentelő kegyelmet

¹ AA. S. 554—5.

gyarapítja, hanem ezenkívül sajátos adományokban részesíti őket, lelkük jó indulatai, a kegyelem csírái által növelve és tökéletesítve a természet erőit; hogy a hitvesek ne csak eszükkel érthessék, de lelkük mélyéig érezzék és erősen tartsák, hatásosan akarják és tettel megvalósíthassák mindazt, ami a házastársi állapotnak, céljának és kötelességének megvalósításához tartozik; végül jogot ad számukra, hogy a segítő kegyelem (gratia actualis) támogatását mindannyiszor leesdekeljék, valahányszor hivatásuk kötelességeinek betöltésében rája szorulnak.

„Mivel pedig a természetfölötti élet rendjében a Gondviselésnek az a törvénye, hogy az emberek az eszük használatára már megérett korban felvett szentségek gyümölcseiben csak akkor részesednek *teljesen*, ha a kegyelemmel együtt működnek, a házasság kegyelme nagyrészen használatlan, a szántóföldben elrejtett kincs marad, ha a hitvesek a természetfölötti erőkkel nem működnek, ha a kegyelemnek beléjük vetett magvait nem ápolják és fejlesztik. Ha azonban a maguk részéről megteszik azt, ami tehetségükben áll és a kegyelem szavára tanulékonyan mutatkoznak, — hivatásuknak mind terhét viselni, mind feladatait gyakorolni tudják és ezen nagy szentség arra megerősíti, megszenteli, mintegy felavatja őket. Mert, — ahogy azt szent Ágoston tanítja, — miként a keresztség és egyházi rend az embert felavatja és segíti a keresztény élethivatás helyes betöltésére, vagy a papi méltóság viselésére, úgyhogy ezek szentségi segítségét sohasem nélkülözik, majdnem azon módon (bár nem a szentségi jegy megadása által) részesíti Isten azokat a hívőket, kik házasságot kötöttek, a szentségi kegyelem segítségével, úgyhogy ezen szentségi segítség és kötelék erejétől sohasem lesznek megfoszthatók. Sőt, miként a szent egyháztanító hozzáteszi, ezen szent köteléket

még a házasságtörők is tovább hordozzák, bár már nem a kegyelem dicsőségére, hanem a bűn bűnhődésére, miként a hitehagyott lélek, ha Krisztus hűségéről letér, még hitszegése után sem veszti el a hitnek ama szentségét, melyet az újjászületés vizében magára vett.¹

„A hitvesek tehát, kiket a szentség arany köteléke nem terhel, hanem inkább ékesít; nem akadályoz, hanem inkább erősít, minden erejükkel legyenek rajta, hogy házasságuk necsak a szentség erejével és jelenlétével, hanem saját gondolkozásukban és erkölcsaikben is mindvégig élő képe legyen Krisztus és az Egyház bőven termő egyesülésének; hisz ez minden bizonnyal a legtökéletesebb szeretetnek áhitatos nagy misztériuma.”

Ezek Szentséges Atyánk szavai.

Az egyház legfőbb tanítója így foglalja össze azokat az igazságokat, melyeket a hittitkok mélyét kutató teológia a hittől világoskodó szemmel a házasság szentségének misztériumában meglátott. Nagy titkot revelál a házasság szentsége. Nemhiába rejt magában a természetes élet forrását, a társadalom alapját; *titok*, misztérium az élet forrása; még mélységesebb titok a természetfölötti élet forrása, melynek a házasság szimboluma is, ható oka is. Szimboluma annak a kimondhatatlan önátadó szeretetnek, mellyel „Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével.” (Eph. 5, 25—6.) Hatóoka annak a kegyelemnek, mely Krisztus áldozatos szeretetéből átáramlik a keresztny családra.

¹ S. Aug. De nupt. et concup. l. 1.

TARTALOMJEGYZÉK.

Előszó	3
A hét szentség.	
1. A nagy titok	5
2. A hit misztériuma	6
3. Krisztus vére és a szentségek	8
4. Szent jelek	9
5. E jelben győzni fogsz	13
6. A krisztusi élet vezetékei	15
7. A hét szentség kegyelme	19
8. A szentségekben Krisztus működik	22
9. Veletek vagyok mindvégig	25
A keresztség.	
1. A búzaszem története	32
2. A szentkeresztségben meghaltunk Krisztussal	34
3. Jel és jelentés	37
4. Lerontatik a bűnnek teste	39
5. A keresztségi fogadalom	43
6. Újjászülettünk Krisztusban	46
7. Égi nemzedék	48
8. Isten családja	51
9. Az Egyház jelképes beszéde	53
A bérmlás.	
1. A lélek nagykorúsága	58
2. A bérmlás szent jelei	61
3. A Szentlélek hárfája	65
Az Oltáriszentség.	
1. A legméltóságosabb Oltáriszentség	71
2. Az Oltáriszentség mint hitünk titka	73
3. Megváltásunk műve az Oltáriszentségben	76
4. A szentmise, mint emlékéldozat	78
5. Ime ezért megemlékezünk	81
6. Ime jövők, hogy cselekedjem, Atyám, akaratodat	85
7. Vizsgálja meg magát az ember	88

8. A jámborság szentsége	90
9. Az Eucharistia az istentisztelet forrása	97
10. Az egység jele	100
11. A szeretet köteleke	103

A bűnbánat szentsége.

1. A második mentődeszka	106
2. A bűnbánat munkája	109
3. Az Úr ítélete	111
4. A bűnbánat szelleme	114
5. A bűnbánat szentségének kegyelme	117

A szentkenet.

1. A betegek kenete	121
2. Krisztus halálához kell áthasonulnunk	123
3. Halálküzdelmünk	127
4. Imádsággal készülünk halálunkra	131

Az egyházi rend.

1. Krisztus misztikus testének építése	134
2. A papszentelés kegyelme	137
3. A krisztusi papság	141
4. Az apostoli papság	143
5. A prófétai papság	144
6. A papság és a hívek	146

A házasság.

1. A hetedik szentség	148
2. Nagy titok ez	150
3. Az új ének	154
4. A házasság szentségi kegyelme	157
5. A házasság áldozata	163
6. Az isteni segítség	164
7. A hitvesi hivatás	168
8. A tiszta házasság	170

